

अन. क्रं	तालुका
१.	परभणी
२.	मानवत
३.	गंगाखेड
४.	पालम
५.	पाथरी
६.	पूर्णा
७.	सेलू
८.	सोनपेठ

परभणी

कार्यकारी सारांश (मराठी)

खालील गावांसाठी वाळू उत्खनन कार्यकारी सारांश (गौण खनिज)

अ. क्रं.	वाळूघाटाचे नाव	गावाचे नाव	खासरा क्रं.	एकूण लीज	एकूण उत्पादन ब्रास (टी.पी.ए)	एकूण प्रकल्प खर्च
१.	पूर्णा नदीवरील जोडपरळी नदी वाळू खाण	जोडपरळी	२४, ५२, ५३, ५५, ६१, ६२, ६३, ६४, ६५, २७२, २७६, २८४, २८५, २८६, २८७, २८८, २९३.	२.८७	५५८७	१,८२,९१,८३८/-
२.	पूर्णा नदीवरील संबर वाळू खाण	संबर	५, ६, ७, २९, ३७, ३८, ३९	१.०५	१८५५	६०,७३,२७०/-

तालुका:-परभणी, जिल्हा- परभणी (महाराष्ट्र) मधील
खालील गावांसाठी वाळू उत्खनन कार्यकारी सारांश (गौण खनिज)
कालावधी - मायनिंग प्लान EC- मंजूरीच्या तारखेपासून ०१ वर्षापर्यंत वैध असेल
मंजूर प्रमाण कालबाह्य आधी जे असेल ते खाण /

पर्यावरण प्रभाव मूल्यांकन (जनसुनावणी)
“ब” २००६ च्या ई.आय.ए सूचनेच्या श्रेणी १ (अ) अंतर्गत
एस.ओ. 141 (ई) दिनांक 15. 01. 2016, एमओईएफ आणि सीसी, एसओ. 3611 (ई),
दिनांक २५.०७.२०१८

टिकाऊ वाळू उत्खनन व्यवस्थापन मार्गदर्शक तत्त्वे 2016, खाण धोरण 2020 साठी मार्गदर्शकतत्त्वे

मंत्राज ग्रीन रिसोर्सेस लिमिटेड
क्यू.सी.आय. ई.आय.ए सल्लागार ,
हॉल नं. १, पहिला मजला, नाईस संकुल,
एमआयडीसी, सातपूर, नाशिक, महाराष्ट्र
ई-मेल: info@mantrasresources.com,
uksharma@mantrasresources.com
एक्रीडिटेसन न. नाबेट/इआयए/१९२२/आरए०२०१/एप्रिल १८,२०२२)
सप्टेंबर- २०२१

१.० परिचय :

कार्यकारी सारांश हा प्रकल्प परभणी जिल्हातील परभणी तहसीलसाठी गौण खनिजांच्या वाळू गट खाणीची “पर्यावरण व्यवस्थापन योजना (EMP)” परभणी जिल्हा खाण कार्यालय मार्ग वर गौण खनिजांच्या वाळू गट खाणीच्या मनपाच्या नियोजनासाठी तयार करण्यात आला आहे. खाणकाम हे जोडपरळी (२.८७ हेक्टर), संबर (१.०५ हेक्टर), आसपासच्या गावात वाळू उपसा करण्यापुरते मर्यादित आहे. लीज क्षेत्रात वाळूची उपलब्धता आहे, ड्रिलिंग आणि स्फोटाशिवाय ओपनकास्ट मॅन्युअल खाण पद्धतीने खाणकाम केले जात आहे.

१.१.१ प्रकल्प ओळख

परभणी जिल्ह्यात आढळणारा वाळू हा एक गौण खनिज पदार्थ आहे. प्रस्तावित प्रकल्प वाळू खाण हा ओपनकास्ट पद्धतीने परभणी मधील परभणी तहसील मध्ये जोडपरळी गावामध्ये २.८७ हेक्टर, संबर गावामध्ये १.०५ हेक्टर, राबविण्यात येणार आहे.

१.१.२ प्रकल्प प्रस्तावाची ओळख

तक्ता १: अर्जदाराचे नाव व पत्ता

अर्जदार
जिल्हा खाण अधिकारी, परभणी (महाराष्ट्र राज्य) गांधी पार्क, परभणी, महाराष्ट्र ४३१४०१ मोब.क्र :- ७२१८६५५२११ ईमेल आयडी :- dmocollectorpbn@gmail.com

१.१.३ प्रकल्पाचे स्थान

तक्ता २: प्रकल्प स्थानाचा तपशील

तपशील	जोडपरळी चा तपशील	संबर चा तपशील
लागू झालेल्या खाण क्षेत्राचे नाव	पूर्णा नदीवरील जोडपरळी नदी वाळू खाण	पूर्णा नदीवरील संबर नदी वाळू खाण
नजीक चे गाव	मांडवा, मानवत, सडेगाव, झरी, पिंपला.	मटकरला (०३ किमी), मुरुम्बा (०५ किमी)
तहसील	परभणी	
जिल्हा	परभणी	
राज्य	महाराष्ट्र	
टोपोशीट क्रमांक	५६ अ/ १५	
अक्षांश (एन)	१९°२५'१३.४०"एन	१९°२१'२९.४४"एन
रेखांश(ई)	७६°५५'६.०४"ई	७६°५३'२१.७७"ई

१.१.४ प्रस्तावीत प्रकल्पाची आवश्यकता

वाळू आणि रेती ही सर्वात महत्त्वपूर्ण बांधकाम सामग्री आहे. देशातील पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी त्यांची उपलब्धता सुनिश्चित करणे आवश्यक आहे. या बांधकाम साहित्याची गरज वाढतच चालली आहे. संपूर्ण परभणी जिल्हा पूर्णा-गोदावरी आणि गोदावरी खोऱ्यात येतो. म्हणून गोदावरी आणि पूर्णा नदीतील हवामानाच्या घडा मोडींमुळे संपूर्ण जिल्हा अग्निजन्य खडकाने व्यापलेला आहे. परभणी जिल्ह्यात पूर्वी तयार झालेले रॉक फॉर्म तसेच व्यवस्थित दानेदार रेती बांधकाम उद्योगास अनुकूल आहे. रेतीची मागणी व पुरवठा यांच्यात पुरेशी तफावत असल्याने महाराष्ट्र सरकारला रेती उत्पादन वाढविणे भाग आहे.

१.२ प्रकल्प वर्णन

लीज आणि खाण प्रक्रिये बाबत: -

स्थानिक भूविज्ञान: परभणी जिल्हातील बहुतांश भाग हा मेसोझोइक युगापसून डेक्कन ट्रप पासून बनलेल्या खडकांनी व्यापलेलेला असून, अग्निजन्य रचनेच्या बहुल आडव्या लावा यात आढळतात.

तक्ता ३ : खाणीचे आयुष्यमान व रेतीची उपलब्धता (ब्रास मध्ये)

गावचे नाव	जोडपरळी	संबर
उत्खननासाठी वाळूचे प्रमाण (ब्रास)	२.८७	१.०५
खाणीचे आयुष्यमान	१ वर्ष	१ वर्ष

प्रस्तावित काम

पूर्णा नदीच्या खाणीत वाळूचा साठा काढण्यासाठी ओपनकास्ट मॅन्युअल खाण पद्धत वापरली जाईल.

ओपनकास्ट खाणीचे काम:-

खाणपट्टी ही नदीच्या पात्रावर आहे आणि उपसा केलेले खनिज दर वर्षी पुन्हा भरून निघतात. महसूल व वन विभाग मंत्रालय मुंबई यांच्या अधिसूचना क्र. ११ (१X) व १२ नुसार तसेच महाराष्ट्र शासन निर्णय क्र. गौखानी - १०/०६१५/प्र.क्र.२८९/ख दिनांक ०३.०१.२०१८ नुसार खाणकाम केवळ मजूर, मनुष्य बळाच्या, कुदळ (फावडा), घमेळा / पॅनच्या सहाय्याने केले जाईल.

उतखानन प्रक्रियेतील प्रत्येक चक्र मध्ये खलील गोष्टींचा अंतर्भाव असतो.

- i. **ओव्हर बर्डन रिमूव्हल** : ओव्हर बर्डन अपेक्षित नाही. त्यामुळे ओव्हर बर्डन काढण्याची गरज नाही.
- ii. **वाळू उत्खनन**: वाळूचे खोदकाम हे मनुष्य बळाद्वारे, कुदळ, फावडा यांच्या सहाय्याने केले जाईल.
- iii. **ट्रॅक्टर ट्रॉली भरणे** : ट्रॅक्टर ट्रॉलीचे भरण्याचे काम हे मनुष्य बळाद्वारे कुदळ, फावडा, व घमेले यांच्या सहाय्याने केले जाईल.
- iv. **नदी पात्रा/ वाळू घाटा पासून वाळू साठवणूक क्षेत्र पर्यंतची वाहतूक** : खाण मालक जवळच्या रस्त्यावर नदीकाठी किंवा वाळू घाटाच्या बाहेर वाळू साठवणूक क्षेत्र तयार करेल. उपसलेली वाळू ट्रॅक्टर ट्रॉलीच्या सहाय्याने वाळू घाटापासून वाळू साठवणूक क्षेत्र पर्यंत नेले जाईल.
- v. **वाळू साठवणूक क्षेत्रापासून ते ग्राहकांपर्यंत वाळूची वाहतूक** :- वाळूची वाहतूक ट्रॅक्टर ट्रॉली परवानगीयोग्य प्रमाणासह केले जाईल.
- vi. **सुधारणा** :- अर्जदार शास्त्रीय पद्धतीने खाणकाम करतील जेणेकरून पावसाळ्यात खाणी परत आपोआप भरून येईल. अर्जदाराकडून नदीच्या दुतर्फी काठावर तशेस इतर मोकळ्या जागांवर वृक्षारोपण केले जाईल.

यांत्रिकरण निषध: -

खाणकाम केवळ मनुष्य बळाच्या साहाय्याने केले जाईल, कोणत्याही प्रकारचे यंत्र वापरले जाणार नाही.

तक्ता क्र. ४ : अंतर्गत क्षेत्रातील भूमी वापर पद्धती (हेक्टर)

अ.क्र	तपशील	जोडपरळी		संबर	
		मित्तिस आज क्षेत्र	१ वर्षानंतर क्षेत्र	मित्तिस आज क्षेत्र	१ वर्षानंतर क्षेत्र
१	वनीकरनां तर्गत मातीचा वरील थर क्षेत्र	-	-	-	-
२	मातीच्या वरील थराचे साठवण	-	-	-	-
३	हरित पट्टा	-	-	-	-
४	ओव्हरबर्डन डंप	-	-	-	-
५	खनिज साठा	-	-	-	-
६	पायाभूत सोयी (कार्यशाळा, प्रशासन. इमारत इ.)	-	-	-	-
७	खाण पट्टे क्षेत्रातील खाण रस्ता	-	-	-	-
८	वाळू उत्खननासाठी वापरलेले क्षेत्र	०.०००	२.८७	०.०००	१.०५
९	वाळू खाण आणि इतर वापरासाठी व्हर्जिन लीज क्षेत्र	२.८७	०.०००	१.०५	०.०००
१०	रस्ता				
११	रेल्वे	-	-	-	-
१२	टेलिंग तलाव	-	-	-	-
१३	सांडपाणी प्रक्रिया यंत्रसंच	-	-	-	-
१४	खनिज पृथक्करण यंत्रसंच	-	-	-	-
१५	टाउनशिप एरिया	-	-	-	-
१६	इतर निर्दिष्ट करणे	-	-	-	-
१७	मालकी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी
	एकूण	२.८७	२.८७	१.०५	१.०५

१.३.६ जैविक पर्यावरण

वनस्पती - अभ्यासाच्या क्षेत्रा मध्ये प्रामुख्याने दक्षिणी कोरडे मिश्रित पर्णपाती जंगले आहेत आणि अभ्यास क्षेत्रावर आम, बाबुळ, बेल, बोर, चंदन, जांभूळ, करंज, निम, इ. यांचे वर्चस्व आहे.

जीव - प्राणी - अभ्यासाच्या वेळी सामान्यता आदळलेल्या प्रजाती म्हणजे ससा, उंदीर, भारतीय कोल्हे इत्यादी.

अभ्यासाच्या काळात कोणत्याही प्रकारची धोकादायक किंवा धोकादायक वनस्पती आढळू शकली नाहीत.

१.३.७ लोकसंख्याशास्त्र आणि सामाजिक-अर्थशास्त्र

२०११ च्या जनगणनेनुसार, अभ्यास क्षेत्रामध्ये एकूण १२७ गावे आहेत, ज्यांची एकूण लोकसंख्या २३,०६,६४० आहे व घरांची संख्या ४४,९३४ आहे.

१.४ अपेक्षित पर्यावरणीय प्रभाव आणि उपाययोजना

१०.४.१ वायु गुणवत्तेवर परिणाम

खाणकामांचे काम मनुष्य बळाच्या सहाय्याने केले जाईल त्यासाठी कोणतीही यंत्र, ड्रिलिंग व स्फोटके वापरली नाहीत. म्हणूनच हवेच्या गुणवत्तेत प्रभाव पडणार नाही. वाळू घाटातून जवळच्या आगारात किंवा इच्छित ठिकाणी वाळू साठी फक्त ट्रॅक्टर-ट्रॉली वापरली जाईल.

ही अतिरिक्त रहदारी हाताळण्यासाठी सक्षम परिवहन मार्ग आहेत.

उपाययोजना: वायू प्रदूषण नियंत्रणासाठी पुढील काळजी घेतली जाईल.

- रस्त्यावर नियमितपणे पाणी शिंपडले जाईल. यामुळे धूळ उत्सर्जनात आणखी ७५% घट होईल.
- वाहतूक करणाऱ्या वाहनांना ताडपत्रीने झाकलेले जाईल. रस्ते कोरडे असल्यास पाणी शिंपडावे याची काळजी घेतली जाईल.
- रस्ते समतल नसल्यास समतल केले जातील. त्यामुळे हे वाहनांचा सहज प्रवाह सुनिश्चित करेल आणि गळती रोखेल.
- ओव्हरलोडिंग कडक निषिद्ध केले जाईल.
- गॅस उत्सर्जन रोखण्यासाठी वाहनांचे योग्य ट्युनिंग.

रस्त्याच्या कडेला झाडे लावणे जवळपासच्या गावांमध्ये धुळीचा प्रभाव कमी करण्यास मदत करते.

१०.४.२ ध्वनी गुणवत्तेवर परिणामः

वाळू उत्खननामुळे कोणताही महत्त्वपूर्ण ध्वनी निर्माण होणार नाही कारण संपूर्ण प्रक्रिया स्वहस्ते केले जाईल. केवळ ट्रॅक्टरमुळे थोडासा आवाज वाढेल.

उपाय योजना: वाहनांच्या गजबटामुळे निर्माण होणारा थोडासा ध्वनी योग्य देखभालीच वापरून व ट्रॅक्टर ट्रॉलीवर वेग मर्यादा आणून ध्वनीची मर्यादा कमी केली जाईल.

१०.४.३ पाण्याच्या वातावरणावर परिणामः

वाळूच्या खाणकामचा प्रवाह स्ट्रीमबेडच्या आत किंवा जवळपास झाल्याचा थेट परिणाम त्या प्रवाहाच्या प्राणी व वनस्पति ह्यांचा जीवनावर होतो. नदीच्या खालच्या कोरड्या भागात प्रकल्प उपक्रम राबविल्यामुळे प्रकल्पातील कोणत्याही कामकाजाचा परिणाम पाण्याच्या वातावरणावर किंवा किनारपट्ट्यांच्या वस्तीवर होत नाही. प्रकल्पांमध्ये कोणताही प्रवाह वळविणे किंवा तोडणे प्रस्तावित नाही. नदीतून पाणी पंप करण्यासाठी किंवा भूगर्भातील पाणी उपसा करण्याबाबत देखील प्रस्तावाची कल्पना केलेली नाही. कमी पाण्याच्या दिवसात, प्रस्तावित वाळू खाणीकर्म नदीच्या प्रवाहला प्रभावित करणार नाही आणि म्हणूनच, या प्रकल्पामुळे पृष्ठभाग जलविज्ञान आणि भूजल प्रणालीवर कोणताही विपरीत परिणाम होणार नाही. वाळू उत्खनना कालावधीत प्रस्तावित खाणकाम हे योग्य आणि वैज्ञानिक पद्धतीने केले जाईल तशेस प्रास्ताविकद्वारा मार्गदर्शक तत्त्वे आणि नियमांचे पालन केले जाईल.

शमन उपायः

वाळू नदीच्या मध्यभागी / तळाशी आढळतात. लीज कालावधी दरम्यान, वाळू वरच्या पृष्ठभागापासून ते मर्यादीत लीज क्षेत्रातील खाणकाम मंजूर खोलीपर्यंत काम करून वाढले जाईल.

१०.४.४. भू-वातावरणावर परिणाम-

जमीन पर्यावरणासः

नदी कायदा खाणीकर्म आणि त्या अनुषंगी प्रक्रिया द्वारे नदी मध्ये तात्पुरते खांनांचे खड्डे आणि रस्ते तयार होतात. या प्रक्रियेत कचरा निर्मिती होत नसल्याने कचरा डेपो ची आवश्यकता नाही.

उपाययोजनाः

- खाणी काम भूजल पातळीच्या खाली आणले जाणार नाही.
- प्रचलित कायद्यानुसार पिण्याचे पाणी, विश्रांती, प्राथमिक उपचार बॉक्स आणि कल्याणकारी सुविधा पुरवेल.
- कोरड्या हंगामात खोदलेले क्षेत्र म्हणजे पावसाळ्यात पुन्हा भरून निघेल.
- पावसाळ्यात जमा झालेली वाळू नवीन उत्खननासाठी उपलब्ध असेल.
- कंत्राटदार महाराष्ट्र गौण खनिज उतारा विकास आणि नियमन, २०१३ चे पालन करतील.

१०.४.५ जैविक वातावरणावर परिणाम

जैविक वातावरणासाठी अपेक्षित प्रभाव आणि शमन उपाय

अंदाजीत परिणाम	सूचक उपाय
पक्षी किंवा सरपटणारे प्राणी इ. वन्य जीवांच्या मुक्त हालचालींचा अटकाव.	<ul style="list-style-type: none">• पक्ष्यांना अंतर्गत क्षेत्र ओलांडताना त्यांना बिलकुल अटकाव केला जाणार नाही.• अंतर्गत क्षेत्रात अन्न, पॉलिथिन कचरा इत्यादी मुळे प्राणी पक्षी आकर्षित होतात त्यामुळे सादर क्षेत्रात मजुरांना अशा वस्तु टाकण्यास परवानगी दिली जाणार नाही.• पीयूसी असलेल्या केवळ कमी प्रदूषण करणाऱ्या वाहनांना खाण सामग्री वाहून नेण्याची परवानगी असेल.• ध्वनी प्रदूषण (नियमन व नियंत्रण) नियम २०००, सीपीसीबीच्या नियमांनुसार दिवसाची मर्यादा (सायलेंट झोन- ५० डीबी (ए) व निवासी क्षेत्र मध्ये ५५ डीबी-ए आहे नियंत्रण (नियम २००० नुसार) ध्वनी पातळी कायम ठेवली जाईल..
वाहीत प्रदेशातील पर्यावरणीय प्रणाली तशेस आर्द्रभूमीला अडथळा	वाहीत प्रदेशातील पर्यावरणीय प्रणाली किंवा आर्द्रभूमि ला कामगारांचा त्रास होणार नाहीत.
प्रवाहाच्या वरील व खलील बाजूच्या पाण्याच्या गुणवत्तेचे परीक्षण करणे	पाण्याच्या गुणवत्तेवर होणाऱ्या दुष्परिणामांचे मूल्यांकन करण्यासाठी दर महिन्यातून एकदा प्रवाहाच्या वरील व खलील भागातून पाण्याची गुणवत्ता परीक्षण केली जाईल आणि शुद्ध पाण्याची परिस्थिती राखण्यासाठी खाणकामांवर नियंत्रण ठेवले जाईल.

पर्यावरणीय प्रभाव:

वाहिन्याच्या मॉर्फोलॉजीतील मोठ्या बदलांद्वारे जरूरीपेक्षा जास्त आणि अवैज्ञानिक रीडबेड वाळू उत्खननामुळे जलीय आणि वाहीत प्रदेशातील वस्ती नष्ट होते, परिणामी बेड खराब होणे, बेड कोरसनिंग, स्ट्रिम बेड जवळील पाण्याचे पातळे आणि प्रवाह अस्थिरता यांचा समावेश आहे. या प्रभावांमुळे वाहीत प्रदेशातील आणि जलचर मुळे बायोटाचे अधोगती होऊ शकते आणि यामुळे पूल आणि इतर संरचना खराब होऊ शकतात. सतत उत्खनना मुळे संपूर्ण पातळी खराब होऊ शकते.

वाळू उत्खननामुळे अतिरिक्त वाहनांची रहदारी वाढते, ज्याच्या वातावरणावर नकारात्मक परिणाम होते. ज्या ठिकाणी रस्ते वाहीत प्रदेशाला खेद देतात.

शमन उपाय:

प्रस्तावित खाणकाम पूर्वी सांगितल्या प्रमाणे वैज्ञानिक पद्धतीने केले जाईल, परंतु या गोष्टीचा लक्षणीय परिणाम अपेक्षित नाही, तथापि, त्यास कमी करण्यासाठी पुढील उपाय योजना केल्या जातील:

- १ पूर्वी नमूद केल्याप्रमाणे सर्व प्रक्रिया मनुष्य बळाद्वारे राबविली जातील.
२. प्रामुख्याने प्रजनन काळातील जीवण्यावरील परिणाम कमी करण्यासाठी पावसालात कोणतेही खाण काम केले जाणार नाही.
३. खाणकाम साइटवर वनस्पती नसल्यामुळे कोणत्याही वनस्पतींमध्ये पुरेसे अंतर ठेवणे आवश्यक नाही.
४. पूल, धरणे व इतर काही संरचना असल्यास अशा महत्त्वाच्या रचनेच्या आसपास कोणत्याही खाणकाम केले जाणार नाही.
५. जलचरांच्या मुक्त हालचालींना बाधा पोहचू नये म्हणून कोरड्या भागावर खाणकाम केले जाईल.
६. पाण्याच्या जीवनावरील परिणाम कमी करण्यासाठी पावसाळ्यात कोणत्याही प्रकारचे खाणकाम केले जाणार नाही.
७. खाणकामातून वाळूच्या वाहतुकीसाठी खाणीतून इच्छित ठिकाणी जाण्यासाठी ट्रॅक्टर तैनात केले जाईल ज्यामुळे वहीत प्रदेशातील वस्तीत काही बाधा होणार नाही. वातावरणावर कमी परिणाम होण्याच्या दृष्टीने वाहतुकीसाठी निवडली जाईल, वाहतुकीच्या उद्देशाने कामावर असलेली सर्व वाहने पीयूसी प्रमाणित असतील. खाणकाम बंद केल्यावर तशेस पावसाळ्याच्या वेळी, खराब झालेली तट/ किनारा भरून/ दुरूस्त करण्यात येईल ल आणि नकारात्मक प्रभाव कमी करण्याच्या उपायोजना केल्या जाईल.
८. लीज क्षेत्रात कोणत्याही दिवे लावण्यास परवानगी नाही.
९. परिसरात वाळूचे ढीग टाकण्यास परवानगी नाही.
१०. लीज क्षेत्रात वन्यजीवांचे लक्ष विचलित करणे अथवा आकर्षित होऊ नये यासाठी अन्न, पॉलिथिन कचरा इत्यादी टाकण्यास परवानगी दिली जाणार नाही.
११. नित्यनियममध्ये अडथळा येऊ नये वन्यजीवांच्या मुळे त्याचे लक्ष वेधून घेऊ शकतील.
१२. वहीत प्रदेशातील रस्त्यांवर अतिक्रमण करणार नाहीत आणि वाळू उत्खनन वाहतुकीसाठी कोणतीही झाडे कापून साफ केली जाणार नाहीत.

१०.५ उपलब्ध असल्याची पय्यांचे विश्लेषण:

१०.५.१ साइट पर्याय-

जिथे वाळू अस्तित्वात आहे तिथे खाणी काढणे आर्थिकदृष्ट्या आवश्यक आहे. बाजार पेठांजवळ किंवा वाहतुकीच्या मार्गावर खाण स्थानांना प्राधान्य दिले जाते.

१०.५.२ तंत्रज्ञान पर्याय: -

वाळूच्या ठेवी काढण्यासाठी कोणतेही वैकल्पिक तंत्रज्ञान उपलब्ध नाही केवळ ओपनकास्ट मॅन्युअल मायनिंग पद्धत अवलंबली जाईल.

१०.६ पर्यावरण मॉनिटरिंग प्रोग्राम:

प्रकल्पाच्या कार्याच्या अंमलबजावणी दरम्यान, केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळ व राज्य प्रदूषण नियंत्रण मंडळ महाराष्ट्राचा मार्गदर्शक सूचनांनुसार विविध पर्यावरणीय गुणधर्मांचे नमुने व विश्लेषण केले जाईल. हा कार्यक्रम राबविण्यासाठी पर्यावरण व्यवस्थापन कक्ष स्थापन केला जाईल.

१०.७ अतिरिक्त अभ्यास

१०.७.१ जोखीम अभ्यास- कुठलाही अपघात घडत असता सर्व प्रथम त्याच्या परिणामांचे/ जोखीम/ विश्लेषण करून त्या अपघातचे परिणाम दूरवर व दूरगामी होऊ नये या करिता जोखीम अभ्यास केले जावेत.

१०.७ .२ आपत्ती अभ्यास: -

आग, स्फोट, अचानक गॅस गळती इत्यादीमुळे उद्भवणाऱ्या आपत्कालीन परिस्थितीची पूर्ती करण्यासाठी योग्य आपत्ती नियोजन केले पाहिजे. भूकंप / पूर यासारख्या नैसर्गिक आपत्तींसह आपत्ती / आपत्कालीन परिस्थितीत अग्निशामक उपकरणे व इतर सुरक्षा उपकरणे वापरासाठी सज्ज ठेवली पाहिजेत.

१०.९ पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

ओपनकास्ट खाण ऑपरेशनमध्ये खोदाई आणि साहित्य हाताळणे विविध क्रियांचा समावेश आहे, जे पर्यावरण प्रदूषणाचे संभाव्य स्रोत असू शकतात. वाळू खाण ४५ डिग्री सेल्सियसच्या सर्व खड्ड्यांवरील व्यवस्थित रचलेल्या बॅचद्वारे विकसित केली जाईल. धूळ दडपण्यासाठी पाण्याची फवारणी केली जाईल २००० लिटर साठवणूक क्षमतेचे टँक विकसित केली जाईल.

पर्यावरणीय समस्या	व्यवस्थापन उपाय	अंमलबजावणी
वायु वातावरण	<ul style="list-style-type: none"> • खोदकामाच्या वेळी धूळ उत्सर्जन होण्यापासून रोखण्यासाठी नियमितपणे पाणी शिंपडले जाईल. • ताडपत्रीने झालेल्या ट्रॅक्टर ट्रॉलीद्वारे वाळू वाहतूक केली जाईल. • रस्त्याच्या दोन्ही बाजूने हरित पट्टा विकसित केला जाईल जो प्रदूषणाला शोषून घेईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
आवाज आणि कंपन	<ul style="list-style-type: none"> • वाळू वाहतूक करणाऱ्या वाहनांचे प्रदूषण कमी करण्यासाठी पुढील अटींवर परवानगी दिली जाईल. • जुन्या आणि दुरुस्तीची आवश्यकता असलेला ट्रॅक्टर ट्रॉलीमधून टप्प्याटप्प्याने काम करणे. • रस्त्याच्या दुतर्फा हरित पट्टा केली जाईल. • वाळू भरणा करताना न्यूनतम आवाज होईल अशी काळजी घेतली जाईल. • मजुरांच्या श्रवण क्षमतेवर आवाजामुळे परिणाम होऊ नये म्हणून बेकहो आणि इयर प्लगचा वापर केला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
जल पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> • पावसाळ्यात तसेच पुराच्या वेळी खाणकाम टाळले जाईल. • ज्यामुळे खोदाई केलेल्या वाळू खाणींचे पुनर्भरण होईल. • नदी प्रवाह वळविला जाणार नाही. • वाळूसाठी वापरल्या जाणाऱ्या वाहनांमधून होणारी गळती 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख

	<p>थांबविणे किंवा नियंत्रित करण्यात येईल.</p> <ul style="list-style-type: none"> • वाहतूक • नदी मध्ये ट्रॅक्टर ट्रॉली धुण्याचे टाळले जाईल. • खाणीकर्म कालावधीत कंत्राटदार खाणण्याच्या योग्य आणि वैज्ञानिक पद्धतीच्या सर्व मार्गदर्शक सूचना व नियमांचे पालन करेल. 	
जैविक पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> • रात्रीच्या वेळेस जिवजंतुच्या जीवनमानात अडथळा होऊ नये या करिता खाणीकर्म प्रक्रिया फक्त दिवसा केले जाईल. • वाहतुकीदरम्यान साहित्य तिरपालने झाकलेले असेल. • वातावरणात विरखळणारे उत्सर्जन नियंत्रित करण्यासाठी रस्त्यावर पाण्याच्या शिडकावा केला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
आरोग्य आणि सुरक्षा तसेच सार्वजनिक आरोग्य आणि सुरक्षा.	<ul style="list-style-type: none"> • रस्त्यावर नियमित पाणी शिंपडणे. • कामगारांना डस्ट मास्क पुरविला जाईल. • खाण नियमांनुसार कर्मचाऱ्यांच्या सुरक्षेची काळजी घेतली जाईल. • वैद्यकीय नोंदी ठेवल्या जातील. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
सामाजिक आर्थिक पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> • स्थानिक लोकांना रोजगार दिले जाईल. • नियमित वैद्यकीय शिबिरे आयोजित केली जातील. • जवळच्या खेड्यांमध्ये विकास कामांसाठी निधी उपलब्ध करून दिला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख

**तक्ता ६ : EMP अंमलबजावणीचा अंदाजीत खर्च अंदाज
गुंतवणूक आणि आवर्ती वार्षिक खर्च (आकडे लाख रुपयात)**

क्रं	तपशील	माहिती	जोडपरळी		संबर	
			भांडवली किंमत	परिचालन व देखभाल खर्च	भांडवली किंमत	परिचालन व देखभाल खर्च
१	पर्यावरण देखरेख कार्यक्रम	हवा, पाणी, आवाज यांचे निरीक्षण करणे	०.९०	१.००	०.९०	१.००
२.	हवा प्रदूषण नियंत्रण	पाणी शिंपडणे वाळू घाटाचे काम सुरु झाल्यावर	०.८०	२.३०	१.००	४.३०
३	वाहतूक रस्त्याचे देखभाल		०	१.२०	०	१.२०
४	झाडे लावणे		३.४	४.२	१.२२	२.५०
५	ग्याबियन रचना माती अडकण्यासाठी	ग्याबियन भिंत जुन्या सीमेंट बॅगान्च्या सहाय्याने माती रोखण्यासाठी	१.००	०.२०	१.००	०.२०
६	वाळू घाटाचे निरीक्षण	सी.सी.टी. व्ही कॅमेरास	०.३०	०.६०	०.३०	०.६०
७	पाणी प्रदूषण निरीक्षण	वाळू घाटाच्या कडेला भिंत किंवा बांध घालणे आणि मोबाइल टॉयलेट	०.५०	शून्य	०.५०	शून्य
८	आवाज प्रदूषण निरीक्षण	झाडे आणि ट्री गार्ड	१.००	०.५०	१.००	०.५०
९	आरोग्य	वेळोवेळी आरोग्य	-	१.००	--	१.००

	आणि सुरक्षा	तपासणी करणे				
	एकूण		७.९	११.००	३.९२	११.३०

मानवत

कार्यकारी सारांश (मराठी)

खालील गावांसाठी वाळू उत्खनन कार्यकारी सारांश (गौण खनिज)

अ.क्रं	वाळूघाटाचे नाव	गावाचे नाव	खासरा क्रं.	एकूण लीज	एकूण उत्पादन ब्रास (टी.पी.ए)	एकूण प्रकल्प खर्च
१.	गोदावरी नदीवरील कुंभारी नदी वाळू घाट	कुंभारी	१, १० , १३,१४,४९	२.४०	४६६४	१,५२,६९,९३६/-
२.	दूधणा नदीवरील शेवडी जहांगीर वाळू घाट	शेवडी जहांगीर	९४,९५,९६,१५०	१.००	१७६७	५७,८५,१५८/-

तालुका:-मानवत, जिल्हा- परभणी (महाराष्ट्र) मधील

खालील गावांसाठी वाळू उत्खनन कार्यकारी सारांश (गौण खनिज)

कालावधी- मायनिंग प्लान EC- मंजूरीच्या तारखेपासून ०१ वर्षांपर्यंत वैध असेल

पर्यावरण प्रभाव मूल्यांकन (जनसुनावणी)

“ब” २००६ च्या ई.आय.ए सूचनेच्या श्रेणी १ (अ) अंतर्गत

एस.ओ. 141 (ई) दिनांक 15. 01. 2016, एमओईएफ आणि सीसी, एसओ. 3611 (ई),

दिनांक २५.०७.२०१८

टिकाऊ वाळू उत्खनन व्यवस्थापन मार्गदर्शक तत्त्वे 2016, खाण धोरण 2020 साठी मार्गदर्शकतत्त्वे

मंत्राज ग्रीन रिसोर्सेस लिमिटेड

क्यू.सी.आय. ई.आय.ए सल्लागार ,

हॉल नं. १, पहिला मजला, नाईस संकुल,

एमआयडीसी, सातपूर, नाशिक, महाराष्ट्र

ई-मेल: info@mantrasresources.com,

uksharma@mantrasresources.com

एक्रीडिटेशन न. नाबेट/इआयए/१९२२/आरए ०२०१/ एप्रिल १८,२०२२)

सप्टेंबर- २०२१

१.० परिचय :

कार्यकारी सारांश हा प्रकल्प परभणी जिल्हातील परभणी तहसीलसाठी गौण खनिजांच्या वाळू गट खाणीची “पर्यावरण व्यवस्थापन योजना (EMP)” परभणी जिल्हा खाण कार्यालय मार्ग वर गौण खनिजांच्या वाळू गट खाणींच्या मनपाच्या नियोजनासाठी तयार करण्यात आला आहे. खाणकाम हे कुंभारी (२.४० हेक्टर), शेवडी जहांगीर (१.०० हेक्टर), आसपासच्या गावात वाळू उपसा करण्यापुरते मर्यादित आहे. लीज क्षेत्रात वाळूची उपलब्धता आहे, ड्रिलिंग आणि स्फोटाशिवाय ओपनकास्ट मॅन्युअल खाण पद्धतीने खाणकाम केले जात आहे.

१.१.१ प्रकल्प ओळख

परभणी जिल्ह्यात आढळणारा वाळू हा एक गौण खनिज पदार्थ आहे. प्रस्तावित प्रकल्प वाळू खाण हा ओपनकास्ट पद्धतीने परभणी मधील मानवत तहसील मध्ये कुंभारी (२.४० हेक्टर), शेवडी जहांगीर (१.०० हेक्टर), गावामध्ये राबविण्यात येणार आहे.

१.१.२ प्रकल्प प्रस्तावाची ओळख

तक्ता १: अर्जदाराचे नाव व पत्ता

अर्जदार
जिल्हा खाण अधिकारी, परभणी (महाराष्ट्र राज्य) गांधी पार्क, परभणी, महाराष्ट्र ४३१४०१ मोब.क्र :- ७२१८६५५२११ ईमेल आयडी :- dmocollectorpb@gmail.com

१.१.३ प्रकल्पाचे स्थान

तक्ता २: प्रकल्प स्थानाचा तपशील

तपशील	कुंभारी घाटाचा तपशील	शेवडी जहांगीर घाटाचा तपशील
प्रस्तावित झालेल्या खाण क्षेत्राचे नाव	गोदावरी नदीवरील कुंभारी वाळू घाट	दूधणा नदीवरील शेवडी जहांगीर वाळू घाट
जवळील गाव	संग्रामपूर आणि पिंपळगाव गायके	कोथळा आणि पारधी
तहसील	मानवत	
जिल्हा	परभणी	
राज्य	महाराष्ट्र	
टोपोशीट क्रमांक	५६ ए/ १२	५६ अ/ ११
अक्षांश (एन)	१९°५'४८.५२"एन	१९°२३'५८.६८"एन
रेखांश(ई)	७६°३०'१२.००"ई	७६°३७'१८.३३"ई

१.१.४ प्रस्तावीत प्रकल्पाची आवश्यकता

वाळू आणि रेती ही सर्वात महत्त्वपूर्ण बांधकाम सामग्री आहे. देशातील पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी त्यांची उपलब्धता सुनिश्चित करणे आवश्यक आहे. या बांधकाम साहित्याची गरज वाढतच चालली आहे. संपूर्ण परभणी जिल्हा पूर्णा-गोदावरी आणि गोदावरी खोऱ्यात येतो. म्हणून गोदावरी आणि पूर्णा नदीतील हवामानाच्या घडा मोडींमुळे संपूर्ण जिल्हा अग्निजन्य खडकाने व्यापलेला आहे. परभणी जिल्ह्यात पूर्वी तयार झालेले रॉक फॉर्म तसेच व्यवस्थित दानेदार रेती बांधकाम उद्योगास अनुकूल आहे. रेतीची मागणी व पुरवठा यांच्यात पुरेशी तफावत असल्याने महाराष्ट्र सरकारला रेती उत्पादन वाढविणे भाग आहे.

१ २. प्रकल्पाचे वर्णन

लीज आणि खाण प्रक्रिये बाबत: -

स्थानिक भूविज्ञान: परभणी जिल्हातील बहुतांश भाग हा मेसोजोइक युगापसून डेक्कन ट्रप पासून बनलेल्या खडकांनी व्यापलेलेला असून, अग्निजन्य रचनेच्या बहुल आडव्या लावा यात आढळतात.

तक्ता ३ : खाणीचे आयुष्यमान व रेतीची उपलब्धता (ब्रास मध्ये)

गावाचे नाव	कुंभारी	शेवडी जहांगीर
उत्खननासाठी वाळूचे	२.४०	१.००

प्रमाण (ब्रास)		
खाणीचे आयुष्यमान	1 वर्ष	1 वर्ष

प्रस्तावित खान काम

पूर्णा नदीच्या खाणीत वाळूचा साठा काढण्यासाठी ओपनकास्ट मॅन्युअल खाण पद्धत वापरली जाईल.

ओपनकास्ट खाणीचे काम:-

खाणपट्टी ही नदीच्या पात्रावर आहे आणि उपसा केलेले खनिज दर वर्षी पुन्हा भरून निघतात. महसूल व वन विभाग मंत्रालय मुंबई यांच्या अधिसूचना क्र. ११ (१x) व १२ नुसार तसेच महाराष्ट्र शासन निर्णय क्र. गौखानी - १०/०६१५/प्र.क्र.२८९/ख दिनांक ०३.०१.२०१८ नुसार खाणकाम केवळ मजूर, मनुष्य बळाच्या, कुदळ (फावडा), घमेळा / पॅनच्या सहाय्याने केले जाईल.

उतखानन प्रक्रियेतील प्रत्येक चक्र मध्ये खलील गोष्टींचा अंतर्भाव असतो.

- ओव्हर बर्डन हटविणे** : ओव्हर बर्डन अपेक्षित नाही. त्यामुळे ओव्हर बर्डन काढण्याची गरज नाही.
- वाळू उत्खनन**: वाळूचे खोदकाम हे मनुष्य बळाद्वारे, कुदळ, फावडा यांच्या सहाय्याने केले जाईल.
- ट्रॅक्टर ट्रॉली भरणे** : ट्रॅक्टर ट्रॉलीचे भरण्याचे काम हे मनुष्य बळाद्वारे कुदळ, फावडा, व घमेले यांच्या सहाय्याने केले जाईल.
- नदी पात्रा/ वाळू घाटा पासून वाळू साठवणूक क्षेत्र पर्यंतची वाहतूक** : खाण मालक जवळच्या रस्त्यावर नदीकाठी किंवा वाळू घाटाच्या बाहेर वाळू साठवणूक क्षेत्र तयार करेल. उपसलेली वाळू ट्रॅक्टर ट्रॉलीच्या सहाय्याने वाळू घाटापासून वाळू साठवणूक क्षेत्र पर्यंत नेले जाईल.
- वाळू साठवणूक क्षेत्रापासून ते ग्राहकांपर्यंत वाळूची वाहतूक** :- वाळूची वाहतूक ट्रॅक्टर ट्रॉली परवानगीयोग्य प्रमाणासह केले जाईल.
- सुधारणा** :- अर्जदार शास्त्रीय पद्धतीने खाणकाम करतील जेणेकरून पावसाळ्यात खाणी परत आपोआप भरून येईल. अर्जदाराकडून नदीच्या दुतर्फा काठावर तशेस इतर मोकळ्या जागांवर वृक्षारोपण केले जाईल.

यांत्रिकरण निषध: -

खाणकाम केवळ मनुष्य बळाच्या साहाय्याने केले जाईल, कोणत्याही प्रकारचे यंत्र वापरले जाणार नाही.

तक्ता क्रं. ४ : अंतर्गत क्षेत्रातील भूमी वापर पद्धती (हेक्टर)

अ.क्र	तपशील	कुंभारी		शेवडी जहांगीर	
		मित्तिस आज क्षेत्र	१ वर्षानंतर क्षेत्र	मित्तिस आज क्षेत्र	१ वर्षानंतर क्षेत्र

१	वनीकरनां तर्गत मातीचा वरील थर क्षेत्र	-	-	-	-
२	मातीच्या वरील थराचे साठवण	-	-	-	-
३	हरित पट्टा	-	-	-	-
४	ओव्हरबर्डन डंप	-	-	-	-
५	खनिज साठा	-	-	-	-
६	पायाभूत सोयी (कार्यशाळा, प्रशासन. इमारत इ.)	-	-	-	-
७	खाण पट्टे क्षेत्रातील खाण रस्ता	-	-	-	-
८	वाळू उत्खननासाठी वापरलेले क्षेत्र	०.०००	२.४०	०.०००	१.००
९	वाळू खाण आणि इतर वापरासाठी व्हर्जिन लीज क्षेत्र	२.४०	०.०००	१.००	०.०००
१०	रस्ता				
११	रेल्वे	-	-	-	-
१२	टेलिंग तलाव	-	-	-	-
१३	सांडपाणी प्रक्रिया यंत्रसंच	-	-	-	-
१४	खनिज पृथक्करण यंत्रसंच	-	-	-	-
१५	टाउनशिप एरिया	-	-	-	-
१६	इतर निर्दिष्ट करणे	-	-	-	-
१७	मालकी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी
	एकूण	२.४०	२.४०	१.००	१.००

१.३.६ जैविक पर्यावरण

वनस्पती - अभ्यासाच्या क्षेत्रा मध्ये प्रामुख्याने दक्षिणी कोरडे मिश्रित पर्णपाती जंगले आहेत आणि अभ्यास क्षेत्रावर आम, बाबुळ, बेल, बोर, चंदन, जांभूळ, करंज, निम, इ. यांचे वर्चस्व आहे.

जीव - प्राणी - अभ्यासाच्या वेळी सामान्यता आदळलेल्या प्रजाती म्हणजे ससा, उंदीर, भारतीय कोल्हे इत्यादी.

अभ्यासाच्या काळात कोणत्याही प्रकारची धोकादायक किंवा धोकादायक वनस्पती आढळू शकली नाहीत.

१.३.७ लोकसंख्याशास्त्र आणि सामाजिक-अर्थशास्त्र

२०११ च्या जनगणनेनुसार, अभ्यास क्षेत्रामध्ये एकूण ३० गावे आहेत, ज्यांची एकूण लोकसंख्या ८४३२९ आहे व घरांची संख्या २४३५० आहे.

१.४ पर्यावरणीय प्रभाव आणि उपाययोजना

१०.४.१ वायु गुणवत्तेवर परिणाम

खाणकामांचे काम मनुष्य बळाच्या सहाय्याने केले जाईल त्यासाठी कोणतीही यंत्र, ड्रिलिंग व स्फोटके वापरली नाहीत. म्हणूनच हवेच्या गुणवत्तेत प्रभाव पडणार नाही. वाळू घाटातून जवळच्या आगारात किंवा इच्छित ठिकाणी वाळू साठी फक्त ट्रॅक्टर-ट्रॉली वापरली जाईल.

ही अतिरिक्त रहदारी हाताळण्यासाठी सक्षम परिवहन मार्ग आहेत.

उपाययोजना: वायू प्रदूषण नियंत्रणासाठी पुढील काळजी घेतली जाईल.

- रस्त्यावर नियमितपणे पाणी शिंपडले जाईल. यामुळे धूळ उत्सर्जनात आणखी ७५% घट होईल.
- वाहतूक करणाऱ्या वाहनांना ताडपत्रीने झाकलेले जाईल. रस्ते कोरडे असल्यास पाणी शिंपडावे याची काळजी घेतली जाईल.
- रस्ते समतल नसल्यास समतल केले जातील. त्यामुळे हे वाहनांचा सहज प्रवाह सुनिश्चित करेल आणि गळती रोखेल.
- ओव्हरलोडिंग कडक निषिद्ध केले जाईल.
- गॅस उत्सर्जन रोखण्यासाठी वाहनांचे योग्य ट्यूनिंग.

रस्त्याच्या कडेला झाडे लावणे जवळपासच्या गावांमध्ये धुळीचा प्रभाव कमी करण्यास मदत करते.

१०.४.२ ध्वनी गुणवत्तेवर परिणाम:

वाळू उत्खननामुळे कोणताही महत्त्वपूर्ण ध्वनी निर्माण होणार नाही कारण संपूर्ण प्रक्रिया स्वहस्ते केले जाईल. केवळ ट्रॅक्टरमुळे थोडासा आवाज वाढेल.

उपाय योजना: वाहनांच्या गजबटामुळे निर्माण होणारा थोडासा ध्वनी योग्य देखभालीच वापरून व ट्रॅक्टर ट्रॉलीवर वेग मर्यादा आणून ध्वनीची मर्यादा कमी केली जाईल.

१०.४.३ पाण्याच्या वातावरणावर परिणाम:

वाळूच्या खाणकामचा प्रवाह स्ट्रीमबेडच्या आत किंवा जवळपास झाल्याचा थेट परिणाम त्या प्रवाहाच्या प्राणी व वनस्पति ह्यांचा जीवनावर होतो. नदीच्या खालच्या कोरड्या भागात प्रकल्प उपक्रम राबविल्यामुळे प्रकल्पातील

कोणत्याही कामकाजाचा परिणाम पाण्याच्या वातावरणावर किंवा किनारपट्ट्यांच्या वस्तीवर होत नाही. प्रकल्पांमध्ये कोणताही प्रवाह वळविणे किंवा तोडणे प्रस्तावित नाही. नदीतून पाणी पंप करण्यासाठी किंवा भूगर्भातील पाणी उपसा करण्याबाबत देखील प्रस्तावाची कल्पना केलेली नाही. कमी पाण्याच्या दिवसात, प्रस्तावित वाळू खाणीकर्म नदीच्या प्रवाहला प्रभावित करणार नाही आणि म्हणूनच, या प्रकल्पामुळे पृष्ठभाग जलविज्ञान आणि भूजल प्रणालीवर कोणताही विपरीत परिणाम होणार नाही. वाळू उत्खनना कालावधीत प्रस्तावित खाणकामा हे योग्य आणि वैज्ञानिक पद्धतीने केले जाईल तसेच प्रास्ताविकद्वारा मार्गदर्शक तत्त्वे आणि नियमांचे पालन केले जाईल.

उपाय योजना:

वाळू नदीच्या मध्यभागी / तळाशी आढळतात. लीज कालावधी दरम्यान, वाळू वरच्या पृष्ठभागापासून ते मर्यादीत लीज क्षेत्रातील खाणकाम मंजूर खोलीपर्यंत काम करून वाढले जाईल.

१०.४.४. भू-वातावरणावर परिणाम-

जमीनीवरील पर्यावरणीय व्यवस्थापन:

नदी कायदा खाणीकर्म आणि त्या अनुषंगी प्रक्रिया द्वारे नदी मध्ये तात्पुरते खांनांचे खड्डे आणि रस्ते तयार होतात. या प्रक्रियेत कचरा निर्मिती होत नसल्याने कचरा डेपो ची आवश्यकता नाही.

उपाययोजना:

- खाणी काम भूजल पातळीच्या खाली आणले जाणार नाही.
- प्रचलित कायद्यानुसार पिण्याचे पाणी, विश्रांती, प्राथमिक उपचार बॉक्स आणि कल्याणकारी सुविधा पुरवेल.
- कोरड्या हंगामात खोदलेले क्षेत्र म्हणजे पावसाळ्यात पुन्हा भरून निघेल.
- पावसाळ्यात जमा झालेली वाळू नवीन उत्खननासाठी उपलब्ध असेल.
- कंत्राटदार महाराष्ट्र गौण खनिज उतारा विकास आणि नियमन, २०१३ चे पालन करतील.

१०.४.५ जैविक घटकावरील परिणाम

जैविक घटकावरील अपेक्षित प्रभाव आणि उपाय योजना

अंदाजीत परिणाम	सूचक उपाय
पक्षी किंवा सरपटणारे प्राणी इ. वन्य जीवांच्या मुक्त हालचालीचा अटकाव.	<ul style="list-style-type: none"> • पक्ष्यांना अंतर्गत क्षेत्र ओलांडताना त्यांना बिलकुल अटकाव केला जाणार नाही. • अंतर्गत क्षेत्रात अन्न, पॉलिथीन कचरा इत्यादी मुळे प्राणी पक्षी आकर्षित होतात त्यामुळे सादर क्षेत्रात मजुरांना अशा वस्तु टाकण्यास परवानगी दिली जाणार नाही. • पीयूसी असलेल्या केवळ कमी प्रदूषण

	<p>करणान्या वाहनांना खाण सामग्री वाहून नेण्याची परवानगी असेल.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ध्वनी प्रदूषण (नियमन व नियंत्रण) नियम २०००, सीपीसीबीच्या नियमांनुसार दिवसाची मर्यादा (सायलेंट झोन- ५० डीबी (ए) व निवासी क्षेत्र मध्ये ५५ डीबी-ए आहे नियंत्रण (नियम २००० नुसार) ध्वनी पातळी कायम ठेवली जाईल..
वाहीत प्रदेशातील पर्यावरणीय प्रणाली तशेस आर्द्रभूमीला अडथळा	वाहीत प्रदेशातील पर्यावरणीय प्रणाली किंवा आर्द्रभूमि ला कामगारांचा त्रास होणार नाहीत.
प्रवाहाच्या वरील व खलील बाजूच्या पाण्याच्या गुणवत्तेचे परीक्षण करणे	पाण्याच्या गुणवत्तेवर होणाऱ्या दुष्परिणामांचे मूल्यांकन करण्यासाठी दर महिन्यातून एकदा प्रवाहाच्या वरील व खलील भागातून पाण्याची गुणवत्ता परीक्षण केली जाईल आणि शुद्ध पाण्याची परिस्थिती राखण्यासाठी खाणकामांवर नियंत्रण ठेवले जाईल.

पर्यावरणावरील परिणाम :

वाहिन्याच्या मॉर्फोलॉजीतील मोठ्या बदलांद्वारे जरूरीपेक्षा जास्त आणि अवैज्ञानिक रीडबेड वाळू उत्खननामुळे जलीय आणि वाहीत प्रदेशातील वस्ती नष्ट होते, परिणामी बेड खराब होणे, बेड कोरसनिंग, स्ट्रिम बेड जवळील पाण्याचे पातळे आणि प्रवाह अस्थिरता यांचा समावेश आहे. या प्रभावांमुळे वाहीत प्रदेशातील आणि जलचर मुळे बायोटाचे अधोगती होऊ शकते आणि यामुळे पूल आणि इतर संरचना खराब होऊ शकतात. सतत उत्खनना मुळे संपूर्ण पातळी खराब होऊ शकते.

वाळू उत्खननामुळे अतिरिक्त वाहनांची रहदारी वाढते, ज्याच्या वातावरणावर नकारात्मक परिणाम होते. ज्या ठिकाणी रस्ते वाहीत प्रदेशाला खेद देतात.

उपाय योजना:

प्रस्तावित खाणकाम पूर्वी सांगितल्या प्रमाणे वैज्ञानिक पद्धतीने केले जाईल, परंतु या गोष्टीचा लक्षणीय परिणाम अपेक्षित नाही, तथापि, त्यास कमी करण्यासाठी पुढील उपाय योजना केल्या जातील:

१ पूर्वी नमूद केल्याप्रमाणे सर्व प्रक्रिया मनुष्य बळाद्वारे राबविली जातील.

२. प्रामुख्याने प्रजनन काळातील जीवण्यावरील परिणाम कमी करण्यासाठी पावसालात कोणतेही खाण काम केले जाणार नाही.

३. खाणकाम साइटवर वनस्पती नसल्यामुळे कोणत्याही वनस्पतींमध्ये पुरेसे अंतर ठेवणे आवश्यक नाही.

४. पूल, धरणे व इतर काही संरचना असल्यास अशा महत्त्वाच्या रचनेच्या आसपास कोणत्याही खाणकाम केले जाणार नाही.

५. जलचरांच्या मुक्त हालचालींना बाधा पोहचू नये म्हणून कोरड्या भागावर खाणकाम केले जाईल.

६. पाण्याच्या जीवनावरील परिणाम कमी करण्यासाठी पावसाळ्यात कोणत्याही प्रकारचे खाणकाम केले जाणार नाही.

७. खाणकामातून वाळूच्या वाहतुकीसाठी खाणीतून इच्छित ठिकाणी जाण्यासाठी ट्रॅक्टर तैनात केले जाईल ज्यामुळे वहीत प्रदेशातील वस्तीत काही बाधा होणार नाही. वातावरणावर कमी परिणाम होण्याच्या दृष्टीने वाहतुकीसाठी निवडली जाईल, वाहतुकीच्या उद्देशाने कामावर असलेली सर्व वाहने पीयूसी प्रमाणित असतील. खाणकाम बंद केल्यावर तशेस पावसाळ्याच्या वेळी, खराब झालेली तट/ किनारा भरून/ दुरुस्त करण्यात येईल ल आणि नकारात्मक प्रभाव कमी करण्याच्या उपायोजना केल्या जाईल.

८. लीज क्षेत्रात कोणत्याही दिवे लावण्यास परवानगी नाही.

९. परिसरात वाळूचे ढीग टाकण्यास परवानगी नाही.

१०. लीज क्षेत्रात वन्यजीवांचे लक्ष विचलित करणे अथवा आकर्षित होऊ नये यासाठी अन्न, पॉलिथिन कचरा इत्यादी टाकण्यास परवानगी दिली जाणार नाही.

११. नित्यनियममध्ये अडथळा येऊ नये वन्यजीवांच्या मुळे त्याचे लक्ष वेधून घेऊ शकतील.

१२. वहीत प्रदेशातील रस्त्यांवर अतिक्रमण करणार नाहीत आणि वाळू उत्खनन वाहतुकीसाठी कोणतीही झाडे कापून साफ केली जाणार नाहीत.

१०.५ उपलब्ध असल्याची उपकरणांची पर्यावरणीय विश्लेषण:

१०.५.१ वाळू घाटा वरील पर्याय-

जिथे वाळू अस्तित्वात आहे तिथे खाणी काढणे आर्थिकदृष्ट्या आवश्यक आहे. बाजार पेठांजवळ किंवा वाहतुकीच्या मार्गावर खाण स्थानांना प्राधान्य दिले जाते.

१०.५.२ तंत्रज्ञान पर्याय: -

वाळूच्या ठेवी काढण्यासाठी कोणतेही वैकल्पिक तंत्रज्ञान उपलब्ध नाही केवळ ओपनकास्ट मॅन्युअल मायनिंग पद्धत अवलंबली जाईल.

१०.६ पर्यावरण मॉनिटरिंग प्रोग्राम:

प्रकल्पाच्या कार्याच्या अंमलबजावणी दरम्यान, केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळ व राज्य प्रदूषण नियंत्रण मंडळ महाराष्ट्राचा मार्गदर्शक सूचनांनुसार विविध पर्यावरणीय गुणधर्मांचे नमुने व विश्लेषण केले जाईल. हा कार्यक्रम राबविण्यासाठी पर्यावरण व्यवस्थापन कक्ष स्थापन केला जाईल.

१०.७ अतिरिक्त अभ्यास

१०.७.१ आपत्कालीन अभ्यास- कुठलाही अपघात घडत असता सर्व प्रथम त्याच्या परिणामांचे/ जोखीम/ विश्लेषण करून त्या अपघातचे परिणाम दूरवर व दूरगामी होऊ नये या करिता जोखीम अभ्यास केले जावेत.

१०.७ .२ आपत्ती अभ्यास: -

आग, स्फोट, अचानक गॅस गळती इत्यादीमुळे उद्भवणाऱ्या आपत्कालीन परिस्थितीची पूर्ती करण्यासाठी योग्य आपत्ती नियोजन केले पाहिजे. भूकंप / पूर यासारख्या नैसर्गिक आपत्तींसह आपत्ती / आपत्कालीन परिस्थितीत अग्निशामक उपकरणे व इतर सुरक्षा उपकरणे वापरासाठी सज्ज ठेवली पाहिजेत.

१०.९ पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

ओपनकास्ट खाण ऑपरेशनमध्ये खोदाई आणि साहित्य हाताळणे विविध क्रियांचा समावेश आहे, जे पर्यावरण प्रदूषणाचे संभाव्य स्रोत असू शकतात. वाळू खाण ४५ डिग्री सेल्सियसच्या सर्व खड्ड्यांवरील व्यवस्थित रचलेल्या बॅचद्वारे विकसित केली जाईल. धूळ दडपण्यासाठी पाण्याची फवारणी केली जाईल २००० लिटर साठवणूक क्षमतेचे टँक विकसित केली जाईल.

पर्यावरणीय समस्या	व्यवस्थापन उपाय	अंमलबजावणी
वायु वातावरण	<ul style="list-style-type: none">खोदकामाच्या वेळी धूळ उत्सर्जन होण्यापासून रोखण्यासाठी नियमितपणे पाणी शिंपडले जाईल.ताडपत्रीने झालेल्या ट्रॅक्टर ट्रॉलीद्वारे वाळू वाहतूक केली जाईल.रस्त्याच्या दोन्ही बाजूने हरित पट्टा विकसित केला जाईल जो	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख

	प्रदूषणाला शोषून घेईल.	
आवाज आणि कंपनी	<ul style="list-style-type: none"> • वाळू वाहतूक करणाऱ्या वाहनांचे प्रदूषण कमी करण्यासाठी पुढील अटींवर परवानगी दिली जाईल. • जुन्या आणि दुरुस्तीची आवश्यकता असलेला ट्रॅक्टर ट्रॉलीमधून टप्प्याटप्प्याने काम करणे. • रस्त्याच्या दुतर्फा हरित पट्टा केली जाईल. • वाळू भरणा करताना न्यूनतम आवाज होईल अशी काळजी घेतली जाईल. • मजुरांच्या श्रवण क्षमतेवर आवाजामुळे परिणाम होऊ नये म्हणून बेकहो आणि इयर प्लगचा वापर केला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
जल पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> • पावसाळ्यात तसेच पुराच्या वेळी खाणकाम टाळले जाईल. • ज्यामुळे खोदाई केलेल्या वाळू खाणींचे पुनर्भरण होईल. • नदी प्रवाह वळविला जाणार नाही. • वाळूसाठी वापरल्या जाणाऱ्या वाहनांमधून होणारी गळती थांबविणे किंवा नियंत्रित करण्यात येईल. • वाहतूक • नदी मध्ये ट्रॅक्टर ट्रॉली धुण्याचे टाळले जाईल. • खाणीकर्म कालावधीत कंत्राटदार खाणण्याच्या योग्य आणि वैज्ञानिक पद्धतीच्या सर्व मार्गदर्शक सूचना व नियमांचे पालन करेल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
	• रात्रीच्या वेळेस जिवजंतुच्या	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे

<p>जैविक पर्यावरण</p>	<p>जीवनमानात अडथळा होऊ नये या करिता खाणीकर्म प्रक्रिया फक्त दिवसा केले जाईल.</p> <ul style="list-style-type: none"> • वाहतुकीदरम्यान साहित्य तिरपालने झाकलेले असेल. • वातावरणात विरखळणारे उत्सर्जन नियंत्रित करण्यासाठी रस्त्यावर पाण्याच्या शिडकावा केला जाईल. 	<p>नियमित देखरेख</p>
<p>आरोग्य आणि सुरक्षा तसेच सार्वजनिक आरोग्य आणि सुरक्षा.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • रस्त्यावर नियमित पाणी शिंपडणे. • कामगारांना डस्ट मास्क पुरविला जाईल. • खाण नियमांनुसार कर्मचाऱ्यांच्या सुरक्षेची काळजी घेतली जाईल. • वैद्यकीय नोंदी ठेवल्या जातील. 	<p>प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख</p>
<p>सामाजिक आर्थिक पर्यावरण</p>	<ul style="list-style-type: none"> • स्थानिक लोकांना रोजगार दिले जाईल. • नियमित वैद्यकीय शिबिरे आयोजित केली जातील. • जवळच्या खेड्यांमध्ये विकास कामांसाठी निधी उपलब्ध करून दिला जाईल. 	<p>प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख</p>

तक्ता ६ : EMP अंमलबजावणीचा अंदाजीत खर्च अंदाज

गुंतवणूक आणि आवर्ती वार्षिक खर्च (आकडे लाख रुपयात)

क्रं	तपशील	माहिती	कुंभारी		शेवडी जहांगीर	
			भांडवली किंमत	परिचालन व देखभाल खर्च	भांडवली किंमत	परिचालन व देखभाल खर्च
१	पर्यावरण देखरेख कार्यक्रम	हवा, पाणी, आवाज यांचे निरीक्षण करणे	०.९०	१.००	०.८०	१.००
२.	हवा प्रदूषण नियंत्रण	पाणी शिंपडणे वाळू घाटाचे काम सुरु झाल्यावर	१.००	२.३०	१.००	२.५३
३	वाहतूक रस्त्याचे देखभाल		०	१.२०	०	१.२०
४	झाडे लावणे		३.४६	४.८०	१.८५	२.६०
५	ग्याबियन रचना माती अडकण्यासाठी	ग्याबियन भिंत जुन्या सीमेंट बॅगान्च्या सहाय्याने माती रोखण्यासाठी	१.००	०.२०	१.००	०.२०
६	वाळू घाटाचे निरीक्षण	सी.सी.टी. व्ही कॅमेरास	०.३०	०.६०	०.३०	०.६०
७	पाणी प्रदूषण निरीक्षण	वाळू घाटाच्या कडेला भिंत किंवा बांध घालणे आणि मोबाइल टॉयलेट	०.५०	शून्य	०.५०	शून्य
८	आवाज प्रदूषण निरीक्षण	झाडे आणि ट्री गार्ड	१.००	०.५०	१.००	०.५०
९	आरोग्य आणि सुरक्षा	वेळोवेळी आरोग्य तपासणी करणे	-	१.००	-	१.००
एकूण			८.१६	११.६	६.४५	९.६३

गंगाखेड

कार्यकारी सारांश (मराठी)

खालील गावांसाठी वाळू उत्खनन कार्यकारी सारांश (गौण खनिज)

अ.क्रं	वाळूघाटाचे नाव	गावाचे नाव	खासरा क्रं.	एकूण लीज	एकूण उत्पादन ब्रास (टी.पी.ए)	एकूण प्रकल्प खर्च
१.	गोदावरी नदीवरील झोला नदी वाळू घाट	झोला	१९,२०,२२,२३,२४,५६,५४, ५३,५८	१.८२	५१६७	१,६९,१६,७५८/-
२.	गोदावरी नदीवरील मैराळसावंगी वाळू घाट	मैराळसावंगी	१७२,१७३,१७४,१७५,१८७	२.३२	४९२३	१,६९,१७,९०२/-
३.	गोदावरी नदीवरील दुसलगाव वाळू घाट	दुसलगाव	२९, ३३, ३४, ३५	१.५९	३९५६	१,२९,५१,९४४/-

तालुका:-गंगाखेड, जिल्हा- परभणी (महाराष्ट्र) मधील

खालील गावांसाठी वाळू उत्खनन कार्यकारी सारांश (गौण खनिज)

कालावधी- मायनिंग प्लान EC- मंजूरीच्या तारखेपासून ०१ वर्षांपर्यंत वैध असेल

पर्यावरण प्रभाव मूल्यांकन (जनसुनावणी)

“ब” २००६ च्या ई.आय.ए सूचनेच्या श्रेणी १ (अ) अंतर्गत

एस.ओ. 141 (ई) दिनांक 15. 01. 2016, एमओईएफ आणि सीसी, एसओ. 3611 (ई),

दिनांक २५.०७.२०१८

टिकाऊ वाळू उत्खनन व्यवस्थापन मार्गदर्शक तत्त्वे 2016, खाण धोरण 2020 साठी मार्गदर्शकतत्त्वे

मंत्राज ग्रीन रिसोर्सेस लिमिटेड

क्यू.सी.आय. ई.आय.ए सल्लागार ,

हॉल नं. १, पहिला मजला, नाईस संकुल,

एमआयडीसी, सातपूर, नाशिक, महाराष्ट्र

ई-मेल: info@mantrasresources.com,

uksharma@mantrasresources.com

एक्रिडिटेशन न. नाबेट/इआयए/१९२२/आरए ०२०१/ एप्रिल १८,२०२२)

सप्टेंबर- २०२१

१.० परिचय :

कार्यकारी सारांश हा प्रकल्प परभणी जिल्हातील परभणी तहसीलसाठी गौण खनिजांच्या वाळू गट खाणीची “पर्यावरण व्यवस्थापन योजना (EMP)” परभणी जिल्हा खाण कार्यालय मार्ग वर गौण खनिजांच्या वाळू गट खाणींच्या मनपाच्या नियोजनासाठी तयार करण्यात आला आहे. खाणकाम हे झोला (१.८२ हेक्टर), मैराळसवंगी (२.३२ हेक्टर), दुसलगाव (१.५९ हेक्टर), आसपासच्या गावात वाळू उपसा करण्यापुरते मर्यादित आहे. लीज क्षेत्रात वाळूची उपलब्धता आहे, ड्रिलिंग आणि स्फोटाशिवाय ओपनकास्ट मॅन्युअल खाण पद्धतीने खाणकाम केले जात आहे.

१.१.१ प्रकल्प ओळख

परभणी जिल्ह्यात आढळणारा वाळू हा एक गौण खनिज पदार्थ आहे. प्रस्तावित प्रकल्प वाळू खाण हा ओपनकास्ट पद्धतीने परभणी मधील गंगाखेड तहसील मध्ये झोला (१.८२ हेक्टर), मैराळसवंगी (२.३२ हेक्टर), दुसलगाव (१.५९ हेक्टर), गावामध्ये राबविण्यात येणार आहे.

प्रस्तावित लीज ही सरकारी जमीन असून, सदरील गौण खाणीजांच्या वाळू गट खाणींचे नकाशे एम.सी.आर २०१६ च्या नियम (१) अन्वये पी.एम.सी.पी. खाण योजना आणि एमसीडीआर १९८८ च्या नियम २३ ब अंतर्गत उपसंचालक, भूगर्भ व खाण संचालनालय,

१.१.२ प्रकल्प प्रस्तावाची ओळख

तक्ता १: अर्जदाराचे नाव व पत्ता

अर्जदार
जिल्हा खाण अधिकारी, परभणी (महाराष्ट्र राज्य) गांधी पार्क, परभणी, महाराष्ट्र ४३१४०१ मोब.क्र :- ७२१८६५५२११ ईमेल आयडी :- dmocollectorpbn@gmail.com

१.१.३ प्रकल्पाचे स्थान

तक्ता २: प्रकल्प स्थानाचा तपशील

तपशील	झोला घाटाचा तपशील	मैराळसवंगी घाटाचा तपशील	दुसलगाव घाटाचा तपशील
प्रस्तावित झालेल्या खाण क्षेत्राचे नाव	गोदावरी नदीवरील झोला वाळू घाट	गोदावरी नदीवरील मैराळसवंगी वाळू घाट	गोदावरी नदीवरील दुसलगाव वाळू घाट
जवळील गाव	ममदापूर आणि संदलापूर	ममदापूर आणि पिंपळगाव बाळापुर	नीला आणि हतकरवडी
तहसील	गंगाखेड		
जिल्हा	परभणी		
राज्य	महाराष्ट्र		
टोपोशीट क्रमांक	५६ ब/ १३	५६ अ/ १२	५६ ए/१२
अक्षांश (एन)	१९°५९'३७.१३"एन	१९°०'१९.७१"एन	१९°०'२४.५८"एन
रेखांश(ई)	७६°४६'३८.१२"ई	७६°३८'४१.३८"ई	७७°४४'३८.१७"ई

१.१.४ प्रस्तावीत प्रकल्पाची आवश्यकता

वाळू आणि रेती ही सर्वात महत्त्वपूर्ण बांधकाम सामग्री आहे. देशातील पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी त्यांची उपलब्धता सुनिश्चित करणे आवश्यक आहे. या बांधकाम साहित्याची गरज वाढतच चालली आहे. संपूर्ण परभणी जिल्हा पूर्णा-गोदावरी आणि गोदावरी खोऱ्यात येतो. म्हणून गोदावरी आणि पूर्णा नदीतील हवामानाच्या घडा मोडींमुळे संपूर्ण जिल्हा अग्निजन्य खडकाने व्यापलेला आहे. परभणी जिल्ह्यात पूर्वी तयार झालेले रॉक फॉर्म तसेच व्यवस्थित दानेदार रेती बांधकाम उद्योगास अनुकूल आहे. रेतीची मागणी व पुरवठा यांच्यात पुरेशी तफावत असल्याने महाराष्ट्र सरकारला रेती उत्पादन वाढविणे भाग आहे.

१ २. प्रकल्पाचे वर्णन

लीज आणि खाण प्रक्रिये बाबत: -

स्थानिक भूविज्ञान: परभणी जिल्हातील बहुतांश भाग हा मेसोझोइक युगापसून डेक्कन ट्रप पासून बनलेल्या खडकांनी व्यापलेलेला असून, अग्निजन्य रचनेच्या बहुल आडव्या लावा यात आढळतात.

तक्ता ३ : खाणीचे आयुष्यमान व रेतीची उपलब्धता (ब्रास मध्ये)

गावाचे नाव	झोला	मैराळसवंगी	दुसलगाव
उत्खननासाठी वाळूचे प्रमाण (ब्रास)	१.८२	२.३२	१.५९
खाणीचे आयुष्यमान	१ वर्ष	१ वर्ष	१ वर्ष

प्रस्तावित खान काम

पूर्णा नदीच्या खाणीत वाळूचा साठा काढण्यासाठी ओपनकास्ट मॅन्युअल खाण पद्धत वापरली जाईल.

ओपनकास्ट खाणीचे काम:-

खाणपट्टी ही नदीच्या पात्रावर आहे आणि उपसा केलेले खनिज दर वर्षी पुन्हा भरून निघतात. महसूल व वन विभाग मंत्रालय मुंबई यांच्या अधिसूचना क्र. ११ (१x) व १२ नुसार तसेच महाराष्ट्र शासन निर्णय क्र. गौखानी - १०/०६१५/प्र.क्रं.२८९/ख दिनांक ०३.०१.२०१८ नुसार खाणकाम केवळ मजूर, मनुष्य बळाच्या, कुदळ (फावडा), घमेळा / पॅनच्या सहाय्याने केले जाईल.

उतखानन प्रक्रियेतील प्रत्येक चक्र मध्ये खलील गोष्टींचा अंतर्भाव असतो.

- ओव्हर बर्डन हटविणे** : ओव्हर बर्डन अपेक्षित नाही. त्यामुळे ओव्हर बर्डन काढण्याची गरज नाही.
- वाळू उत्खनन**: वाळूचे खोदकाम हे मनुष्य बळाद्वारे, कुदळ, फावडा यांच्या सहाय्याने केले जाईल.
- ट्रॅक्टर ट्रॉली भरणे** : ट्रॅक्टर ट्रॉलीचे भरण्याचे काम हे मनुष्य बळाद्वारे कुदळ, फावडा, व घमेले यांच्या सहाय्याने केले जाईल.
- नदी पात्रा/ वाळू घाटा पासून वाळू साठवणूक क्षेत्र पर्यंतची वाहतूक** : खाण मालक जवळच्या रस्त्यावर नदीकाठी किंवा वाळू घाटाच्या बाहेर वाळू साठवणूक क्षेत्र तयार करेल. उपसलेली वाळू ट्रॅक्टर ट्रॉलीच्या सहाय्याने वाळू घाटापासून वाळू साठवणूक क्षेत्र पर्यंत नेले जाईल.
- वाळू साठवणूक क्षेत्रापासून ते ग्राहकांपर्यंत वाळूची वाहतूक** :- वाळूची वाहतूक ट्रॅक्टर ट्रॉली परवानगीयोग्य प्रमाणासह केले जाईल.
- सुधारणा** :-अर्जदार शास्त्रीय पद्धतीने खाणकाम करतील जेणेकरून पावसाळ्यात खाणी परत आपोआप भरून येईल. अर्जदाराकडून नदीच्या दुतर्फा काठावर तशेस इतर मोकळ्या जागांवर वृक्षारोपण केले जाईल.

यांत्रिकरण निषध: -

खाणकाम केवळ मनुष्य बळाच्या साह्याने केले जाईल, कोणत्याही प्रकारचे यंत्र वापरले जाणार नाही.

तक्ता क्र. ४ : अंतर्गत क्षेत्रातील भूमी वापर पद्धती (हेक्टर)

अ.क्र	तपशील	झोला		मैराळसवंगी		दुसलगाव	
		मित्तिस आज क्षेत्र	१ वर्षानंतर क्षेत्र	मित्तिस आज क्षेत्र	१ वर्षानंतर क्षेत्र	मित्तिस आज क्षेत्र	१ वर्षानंतर क्षेत्र
१	वनीकरनां तर्गत मातीचा वरील थर क्षेत्र	-	-	-	-	-	-
२	मातीच्या वरील थराचे साठवण	-	-	-	-	-	-
३	हरित पट्टा	-	-	-	-	-	-
४	ओव्हरबर्डन डंप	-	-	-	-	-	-
५	खनिज साठा	-	-	-	-	-	-
६	पायाभूत सोयी (कार्यशाळा, प्रशासन. इमारत इ.)	-	-	-	-	-	-
७	खाण पट्टे क्षेत्रातील खाण रस्ता	-	-	-	-	-	-
८	वाळू उत्खननासाठी वापरलेले क्षेत्र	०.०००	१.८२	०.०००	२.३२	०.०००	१.५९
९	वाळू खाण आणि इतर वापरासाठी व्हर्जिन लीज क्षेत्र	१.८२	०.०००	२.३२	०.०००	१.५९	०.०००
१०	रस्ता						
११	रेल्वे	-	-	-	-	-	-
१२	टेलिंग तलाव	-	-	-	-	-	-
१३	सांडपाणी प्रक्रिया	-	-	-	-	-	-

	यंत्रसंच						
१४	खनिज पृथक्करण यंत्रसंच	-	-	-	-	-	-
१५	टाउनशिप एरिया	-	-	-	-	-	-
१६	इतर निर्दिष्ट करणे	-	-	-	-	-	-
१७	मालकी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी
	एकूण	१.८२	१.८२	२.३२	२.३२	१.५९	१.५९

१.३.६ जैविक पर्यावरण

वनस्पती - अभ्यासाच्या क्षेत्रा मध्ये प्रामुख्याने दक्षिणी कोरडे मिश्रित पर्णपाती जंगले आहेत आणि अभ्यास क्षेत्रावर आम, बाबुळ, बेल, बोर, चंदन, जांभूळ, करंज, निम, इ. यांचे वर्चस्व आहे.

जीव - प्राणी - अभ्यासाच्या वेळी सामान्यता आढळलेल्या प्रजाती म्हणजे ससा, उंदीर, भारतीय कोल्हे इत्यादी.

अभ्यासाच्या काळात कोणत्याही प्रकारची धोकादायक किंवा धोकादायक वनस्पती आढळू शकली नाहीत.

१.३.७ लोकसंख्याशास्त्र आणि सामाजिक-अर्थशास्त्र

२०११ च्या जनगणनेनुसार, अभ्यास क्षेत्रामध्ये एकूण ३२ गावे आहेत, ज्यांची एकूण लोकसंख्या १,५२,९७६ आहे व घरांची संख्या ३१०१२ आहे.

१.४ पर्यावरणीय प्रभाव आणि उपाययोजना

१०.४.१ वायु गुणवत्तेवर परिणाम

खाणकामांचे काम मनुष्य बळाच्या सहाय्याने केले जाईल त्यासाठी कोणतीही यंत्र, ड्रिलिंग व स्फोटके वापरली नाहीत. म्हणूनच हवेच्या गुणवत्तेत प्रभाव पडणार नाही. वाळू घाटातून जवळच्या आगारात किंवा इच्छित ठिकाणी वाळू साठी फक्त ट्रॅक्टर-ट्रॉली वापरली जाईल.

ही अतिरिक्त रहदारी हाताळण्यासाठी सक्षम परिवहन मार्ग आहेत.

उपाययोजना: वायू प्रदूषण नियंत्रणासाठी पुढील काळजी घेतली जाईल.

- रस्त्यावर नियमितपणे पाणी शिंपडले जाईल. यामुळे धूळ उत्सर्जनात आणखी ७५% घट होईल.
- वाहतूक करणाऱ्या वाहनांना ताडपत्रीने झाकलेले जाईल. रस्ते कोरडे असल्यास पाणी शिंपडावे याची काळजी घेतली जाईल.

- रस्ते समतल नसल्यास समतल केले जातील. त्यामुळे हे वाहनांचा सहज प्रवाह सुनिश्चित करेल आणि गळती रोखेल.
- ओव्हरलोडिंग कडक निषिद्ध केले जाईल.
- गॅस उत्सर्जन रोखण्यासाठी वाहनांचे योग्य ट्युनिंग.

रस्त्याच्या कडेला झाडे लावणे जवळपासच्या गावांमध्ये धुळीचा प्रभाव कमी करण्यास मदत करते.

१०.४.२ ध्वनी गुणवत्तेवर परिणाम:

वाळू उत्खननामुळे कोणताही महत्त्वपूर्ण ध्वनी निर्माण होणार नाही कारण संपूर्ण प्रक्रिया स्वहस्ते केले जाईल. केवळ ट्रॅक्टरमुळे थोडासा आवाज वाढेल.

उपाय योजना: वाहनांच्या गजबटामुळे निर्माण होणारा थोडासा ध्वनी योग्य देखभालीच वापरून व ट्रॅक्टर ट्रॉलीवर वेग मर्यादा आणून ध्वनीची मर्यादा कमी केली जाईल.

१०.४.३ पाण्याच्या वातावरणावर परिणाम:

वाळूच्या खाणकामचा प्रवाह स्ट्रीमबेडच्या आत किंवा जवळपास झाल्याचा थेट परिणाम त्या प्रवाहाच्या प्राणी व वनस्पति ह्यांचा जीवनावर होतो. नदीच्या खालच्या कोरड्या भागात प्रकल्प उपक्रम राबविल्यामुळे प्रकल्पातील कोणत्याही कामकाजाचा परिणाम पाण्याच्या वातावरणावर किंवा किनारपट्ट्यांच्या वस्तीवर होत नाही. प्रकल्पांमध्ये कोणताही प्रवाह वळविणे किंवा तोडणे प्रस्तावित नाही. नदीतून पाणी पंप करण्यासाठी किंवा भूगर्भातील पाणी उपसा करण्याबाबत देखील प्रस्तावाची कल्पना केलेली नाही. कमी पाण्याच्या दिवसात, प्रस्तावित वाळू खाणीकर्म नदीच्या प्रवाहला प्रभावित करणार नाही आणि म्हणूनच, या प्रकल्पांमुळे पृष्ठभाग जलविज्ञान आणि भूजल प्रणालीवर कोणताही विपरीत परिणाम होणार नाही. वाळू उत्खनना कालावधीत प्रस्तावित खाणकाम हे योग्य आणि वैज्ञानिक पद्धतीने केले जाईल तशेस प्रास्ताविकद्वारा मार्गदर्शक तत्त्वे आणि नियमांचे पालन केले जाईल.

उपाय योजना:

वाळू नदीच्या मध्यभागी / तळाशी आढळतात. लीज कालावधी दरम्यान, वाळू वरच्या पृष्ठभागापासून ते मर्यादीत लीज क्षेत्रातील खाणकाम मंजूर खोलीपर्यंत काम करून वाढले जाईल.

१०.४.४. भू-वातावरणावर परिणाम-

जमीनीवरील पर्यावरणीय व्यवस्थापन:

नदी कायदा खाणीकर्म आणि त्या अनुषंगी प्रक्रिया द्वारे नदी मध्ये तात्पुरते खांनांचे खड्डे आणि रस्ते तयार होतात. या प्रक्रियेत कचरा निर्मिती होत नसल्याने कचरा डेपो ची आवश्यकता नाही.

उपाययोजना:

- खाणी काम भूजल पातळीच्या खाली आणले जाणार नाही.

- प्रचलित कायद्यानुसार पिण्याचे पाणी, विश्रांती, प्राथमिक उपचार बॉक्स आणि कल्याणकारी सुविधा पुरवेल.
- कोरड्या हंगामात खोदलेले क्षेत्र म्हणजे पावसाळ्यात पुन्हा भरून निघेल.
- पावसाळ्यात जमा झालेली वाळू नवीन उत्खननासाठी उपलब्ध असेल.
- कंत्राटदार महाराष्ट्र गौण खनिज उतारा विकास आणि नियमन, २०१३ चे पालन करतील.

१०.४.५ जैविक घटकावरील परिणाम

जैविक घटकावरील अपेक्षित प्रभाव आणि उपाय योजना

अंदाजीत परिणाम	सूचक उपाय
पक्षी किंवा सरपटणारे प्राणी इ. वन्य जीवांच्या मुक्त हालचालींचा अटकाव.	<ul style="list-style-type: none"> • पक्ष्यांना अंतर्गत क्षेत्र ओलांडताना त्यांना बिलकुल अटकाव केला जाणार नाही. • अंतर्गत क्षेत्रात अन्न, पॉलिथीन कचरा इत्यादी मुळे प्राणी पक्षी आकर्षित होतात त्यामुळे सादर क्षेत्रात मजुरांना अशा वस्तु टाकण्यास परवानगी दिली जाणार नाही. • पीयूसी असलेल्या केवळ कमी प्रदूषण करणाऱ्या वाहनांना खाण सामग्री वाहून नेण्याची परवानगी असेल. • ध्वनी प्रदूषण (नियमन व नियंत्रण) नियम २०००, सीपीसीबीच्या नियमांनुसार दिवसाची मर्यादा (सायलेंट झोन- ५० डीबी (ए) व निवासी क्षेत्र मध्ये ५५ डीबी-ए आहे नियंत्रण (नियम २००० नुसार) ध्वनी पातळी कायम ठेवली जाईल..
वाहीत प्रदेशातील पर्यावरणीय प्रणाली तसेच आर्द्रभूमीला अडथळा	वाहीत प्रदेशातील पर्यावरणीय प्रणाली किंवा आर्द्रभूमीला कामगारांचा त्रास होणार नाहीत.
प्रवाहाच्या वरील व खलील बाजूच्या पाण्याच्या गुणवत्तेचे परीक्षण करणे	पाण्याच्या गुणवत्तेवर होणाऱ्या दुष्परिणामांचे मूल्यांकन करण्यासाठी दर महिन्यातून एकदा प्रवाहाच्या वरील व खलील भागातून पाण्याची गुणवत्ता परीक्षण केली जाईल आणि शुद्ध पाण्याची परिस्थिती राखण्यासाठी खाणकामांवर नियंत्रण ठेवले जाईल.

पर्यावरणावरील परिणाम :

वाहिन्याच्या मॉर्फोलॉजीतील मोठ्या बदलांद्वारे जरुरीपेक्षा जास्त आणि अवैज्ञानिक रीडबेड वाळू उत्खननामुळे जलीय आणि वाहीत प्रदेशातील वस्ती नष्ट होते, परिणामी बेड खराब होणे, बेड कोरसनिंग, स्ट्रिम बेड जवळील पाण्याचे पातळे आणि प्रवाह अस्थिरता यांचा समावेश आहे. या प्रभावांमुळे वाहीत प्रदेशातील आणि जलचर मुळे बायोटाचे अधोगती होऊ शकते आणि यामुळे पूल आणि इतर संरचना खराब होऊ शकतात. सतत उत्खनना मुळे संपूर्ण पातळी खराब होऊ शकते.

वाळू उत्खननामुळे अतिरिक्त वाहनांची रहदारी वाढते, ज्याच्या वातावरणावर नकारात्मक परिणाम होते. ज्या ठिकाणी रस्ते वाहीत प्रदेशाला खेद देतात.

उपाय योजना:

प्रस्तावित खाणकाम पूर्वी सांगितल्या प्रमाणे वैज्ञानिक पद्धतीने केले जाईल, परंतु या गोष्टीचा लक्षणीय परिणाम अपेक्षित नाही, तथापि, त्यास कमी करण्यासाठी पुढील उपाय योजना केल्या जातील:

१. पूर्वी नमूद केल्याप्रमाणे सर्व प्रक्रिया मनुष्य बळाद्वारे राबविली जातील.

२. प्रामुख्याने प्रजनन काळातील जीवण्यावरील परिणाम कमी करण्यासाठी पावसालात कोणतेही खाण काम केले जाणार नाही.

३. खाणकाम साइटवर वनस्पती नसल्यामुळे कोणत्याही वनस्पतींमध्ये पुरेसे अंतर ठेवणे आवश्यक नाही.

४. पूल, धरणे व इतर काही संरचना असल्यास अशा महत्त्वाच्या रचनेच्या आसपास कोणत्याही खाणकाम केले जाणार नाही.

५. जलचरांच्या मुक्त हालचालींना बाधा पोहचू नये म्हणून कोरड्या भागावर खाणकाम केले जाईल.

६. पाण्याच्या जीवनावरील परिणाम कमी करण्यासाठी पावसाळ्यात कोणत्याही प्रकारचे खाणकाम केले जाणार नाही.

७. खाणकामातून वाळूच्या वाहतुकीसाठी खाणीतून इच्छित ठिकाणी जाण्यासाठी ट्रॅक्टर तैनात केले जाईल ज्यामुळे वाहीत प्रदेशातील वस्तीत काही बाधा होणार नाही. वातावरणावर कमी परिणाम होण्याच्या दृष्टीने वाहतुकीसाठी निवडली जाईल, वाहतुकीच्या उद्देशाने कामावर असलेली सर्व वाहने पीयूसी प्रमाणित असतील. खाणकाम बंद केल्यावर तशेस पावसाळ्याच्या वेळी, खराब झालेली तट/ किनारा भरून/ दुरूस्त करण्यात येईल ल आणि नकारात्मक प्रभाव कमी करण्याच्या उपायोजना केल्या जाईल.

८. लीज क्षेत्रात कोणत्याही दिवे लावण्यास परवानगी नाही.

९. परिसरात वाळूचे ढीग टाकण्यास परवानगी नाही.

१०. लीज क्षेत्रात वन्यजीवांचे लक्ष विचलित करणे अथवा आकर्षित होऊ नये यासाठी अन्न, पॉलिथिन कचरा इत्यादी टाकण्यास परवानगी दिली जाणार नाही.

११. नित्यनियममध्ये अडथळा येऊ नये वन्यजीवांच्या मुळे त्याचे लक्ष वेधून घेऊ शकतील.

१२. वहीत प्रदेशातील रस्त्यांवर अतिक्रमण करणार नाहीत आणि वाळू उत्खनन वाहतुकीसाठी कोणतीही झाडे कापून साफ केली जाणार नाहीत.

१०.५ उपलब्ध असल्याची उपकरणांची पर्यावरणीय विश्लेषण:

१०.५.१ वाळू घाटा वरील पर्याय-

जिथे वाळू अस्तित्वात आहे तिथे खाणी काढणे आर्थिकदृष्ट्या आवश्यक आहे. बाजार पेठांजवळ किंवा वाहतुकीच्या मार्गावर खाण स्थानांना प्राधान्य दिले जाते.

१०.५.२ तंत्रज्ञान पर्याय: -

वाळूच्या ठेवी काढण्यासाठी कोणतेही वैकल्पिक तंत्रज्ञान उपलब्ध नाही केवळ ओपनकास्ट मॅन्युअल मायनिंग पद्धत अवलंबली जाईल.

१०.६ पर्यावरण मॉनिटरिंग प्रोग्राम:

प्रकल्पाच्या कार्याच्या अंमलबजावणी दरम्यान, केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळ व राज्य प्रदूषण नियंत्रण मंडळ महाराष्ट्राचा मार्गदर्शक सूचनांनुसार विविध पर्यावरणीय गुणधर्मांचे नमुने व विश्लेषण केले जाईल. हा कार्यक्रम राबविण्यासाठी पर्यावरण व्यवस्थापन कक्ष स्थापन केला जाईल.

१०.७ अतिरिक्त अभ्यास

१०.७.१ आपत्कालीन अभ्यास- कुठलाही अपघात घडत असता सर्व प्रथम त्याच्या परिणामांचे/ जोखीम/ विश्लेषण करून त्या अपघातचे परिणाम दूरवर व दूरगामी होऊ नये या करिता जोखीम अभ्यास केले जावेत.

१०.७ .२ आपत्ती अभ्यास: -

आग, स्फोट, अचानक गॅस गळती इत्यादीमुळे उद्भवणाऱ्या आपत्कालीन परिस्थितीची पूर्ती करण्यासाठी योग्य आपत्ती नियोजन केले पाहिजे. भूकंप / पूर यासारख्या नैसर्गिक आपत्तींसह आपत्ती / आपत्कालीन परिस्थितीत अग्निशामक उपकरणे व इतर सुरक्षा उपकरणे वापरासाठी सज्ज ठेवली पाहिजेत.

१०.९ पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

ओपनकास्ट खाण ऑपरेशनमध्ये खोदाई आणि साहित्य हाताळणे विविध क्रियांचा समावेश आहे, जे पर्यावरण प्रदूषणाचे संभाव्य स्रोत असू शकतात. वाळू खाण ४५ डिग्री सेल्सियसच्या सर्व खड्ड्यांवरील व्यवस्थित रचलेल्या बॅचद्वारे विकसित केली जाईल. धूळ दडपण्यासाठी पाण्याची फवारणी केली जाईल २००० लिटर साठवणूक क्षमतेचे टँक विकसित केली जाईल.

पर्यावरणीय समस्या	व्यवस्थापन उपाय	अंमलबजावणी
वायु वातावरण	<ul style="list-style-type: none"> • खोदकामाच्या वेळी धूळ उत्सर्जन होण्यापासून रोखण्यासाठी नियमितपणे पाणी शिंपडले जाईल. • ताडपत्रीने झालेल्या ट्रॅक्टर ट्रॉलीद्वारे वाळू वाहतूक केली जाईल. • रस्त्याच्या दोन्ही बाजूने हरित पट्टा विकसित केला जाईल जो प्रदूषणाला शोषून घेईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
आवाज आणि कंपन	<ul style="list-style-type: none"> • वाळू वाहतूक करणाऱ्या वाहनांचे प्रदूषण कमी करण्यासाठी पुढील अटींवर परवानगी दिली जाईल. • जुन्या आणि दुरुस्तीची आवश्यकता असलेला ट्रॅक्टर ट्रॉलीमधून टप्प्याटप्प्याने काम करणे. • रस्त्याच्या दुतर्फा हरित पट्टा केली जाईल. • वाळू भरणा करताना न्यूनतम आवाज होईल अशी काळजी घेतली जाईल. • मजुरांच्या श्रवण क्षमतेवर आवाजामुळे परिणाम होऊ नये म्हणून बेकहो आणि इयर प्लगचा वापर केला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
जल पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> • पावसाळ्यात तसेच पुराच्या वेळी खाणकाम टाळले जाईल. • ज्यामुळे खोदाई केलेल्या वाळू खाणींचे पुनर्भरण होईल. • नदी प्रवाह वळविला जाणार नाही. • वाळूसाठी वापरल्या जाणाऱ्या वाहनांमधून होणारी गळती 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख

	<p>थांबविणे किंवा नियंत्रित करण्यात येईल.</p> <ul style="list-style-type: none"> • वाहतूक • नदी मध्ये ट्रॅक्टर ट्रॉली धुण्याचे टाळले जाईल. • खाणीकर्म कालावधीत कंत्राटदार खाणण्याच्या योग्य आणि वैज्ञानिक पद्धतीच्या सर्व मार्गदर्शक सूचना व नियमांचे पालन करेल. 	
जैविक पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> • रात्रीच्या वेळेस जिवजंतुच्या जीवनमानात अडथळा होऊ नये या करिता खाणीकर्म प्रक्रिया फक्त दिवसा केले जाईल. • वाहतुकीदरम्यान साहित्य तिरपालने झाकलेले असेल. • वातावरणात विरखळणारे उत्सर्जन नियंत्रित करण्यासाठी रस्त्यावर पाण्याच्या शिडकावा केला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
आरोग्य आणि सुरक्षा तसेच सार्वजनिक आरोग्य आणि सुरक्षा.	<ul style="list-style-type: none"> • रस्त्यावर नियमित पाणी शिंपडणे. • कामगारांना डस्ट मास्क पुरविला जाईल. • खाण नियमांनुसार कर्मचाऱ्यांच्या सुरक्षेची काळजी घेतली जाईल. • वैद्यकीय नोंदी ठेवल्या जातील. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
सामाजिक आर्थिक पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> • स्थानिक लोकांना रोजगार दिले जाईल. • नियमित वैद्यकीय शिबिरे आयोजित केली जातील. • जवळच्या खेड्यांमध्ये विकास कामांसाठी निधी उपलब्ध करून दिला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख

**तक्ता ६ : EMP अंमलबजावणीचा अंदाजीत खर्च अंदाज
गुंतवणूक आणि आवर्ती वार्षिक खर्च (आकडे लाख रुपयात)**

क्रं	तपशील	माहिती	झोला		मैराळसवंगी		दुसलगाव	
			भांडवली किंमत	परिचालन व देखभाल खर्च	भांडवली किंमत	परिचालन व देखभाल खर्च	भांडवली किंमत	परिचालन व देखभाल खर्च
१	पर्यावरण देखरेख कार्यक्रम	हवा, पाणी, आवाज यांचे निरीक्षण करणे	०.९०	१.००	१.००	१.२०	०.८०	१.००
२.	हवा प्रदूषण नियंत्रण	पाणी शिंपडणे वाळू घाटाचे काम सुरु झाल्यावर	१.००	४.००	१.००	३.३०	१.००	४.३०
३	वाहतूक रस्त्याचे देखभाल		०	१.२०	०	१.२०	०	१.२०
४	झाडे लावणे		२.४५	३.५०	२.९५	३.८०	२.२२	३.६०
५	ग्याबियन रचना माती अडकण्यासाठी	ग्याबियन भिंत जुन्या सीमेंट बॅगान्च्या सहाय्याने माती रोखण्यासाठी	१.००	०.२०	१.००	०.२०	१.००	०.२०
६	वाळू घाटाचे निरीक्षण	सी.सी.टी. व्ही कॅमेरास	०.३०	०.६०	०.३०	०.६०	०.३०	०.६०
७	पाणी प्रदूषण निरीक्षण	वाळू घाटाच्या कडेला भिंत किंवा बांध घालणे आणि मोबाइल टॉयलेट	०.५०	शून्य	०.५०	शून्य	०.५०	शून्य
८	आवाज प्रदूषण	झाडे आणि ट्री गार्ड	१.००	०.५०	१.००	०.५०	१.००	०.५०

	निरीक्षण							
९	आरोग्य आणि सुरक्षा	वेळोवेळी आरोग्य तपासणी करणे	-	१.००	-	१.००	-	१.००
एकूण			७.१५	१२.००	७.७५	११.८	६.८२	१२.४

पालम

कार्यकारी सारांश (मराठी)

खालील गावांसाठी वाळू उत्खनन कार्यकारी सारांश (गौण खनिज)

अ.क्रं	वाळूघाटाचे नाव	गावाचे नाव	खासरा क्रं.	एकूण लीज	एकूण उत्पादन ब्रास (टी.पी.ए)	एकूण प्रकल्प खर्च
१.	गोदावरी नदीवरील रावराजुर नदी वाळू घाट	रावराजुर	७,२८,९,१०,११,२२,२३,२९,	४.५०	७९५१	२,६०,३१,५७४/-

तालुका:-पालम, जिल्हा- परभणी (महाराष्ट्र) मधील

खालील गावांसाठी वाळू उत्खनन कार्यकारी सारांश (गौण खनिज)

कालावधी- मायनिंग प्लान EC- मंजूरीच्या तारखेपासून ०१ वर्षांपर्यंत वैध असेल

पर्यावरण प्रभाव मूल्यांकन (जनसुनावणी)

“ब” २००६ च्या ई.आय.ए सूचनेच्या श्रेणी १ (अ) अंतर्गत

एस.ओ. 141 (ई) दिनांक 15. 01. 2016, एमओईएफ आणि सीसी, एसओ. 3611 (ई),

दिनांक २५.०७.२०१८

टिकाऊ वाळू उत्खनन व्यवस्थापन मार्गदर्शक तत्त्वे 2016, खाण धोरण 2020 साठी मार्गदर्शकतत्त्वे

मंत्राज ग्रीन रिसोर्सेस लिमिटेड

क्यू.सी.आय. ई.आय.ए सल्लागार ,

हॉल नं. १, पहिला मजला, नाईस संकुल,

एमआयडीसी, सातपूर, नाशिक, महाराष्ट्र

ई-मेल: info@mantrasresources.com,

uksharma@mantrasresources.com

एक्रिडिटेशन न. नाबेट/इआयए/१९२२/आरए ०२०१/ एप्रिल १८,२०२२)

सप्टेंबर- २०२१

१.० परिचय :

कार्यकारी सारांश हा प्रकल्प परभणी जिल्हातील परभणी तहसीलसाठी गौण खनिजांच्या वाळू गट खाणीची “पर्यावरण व्यवस्थापन योजना (EMP)” परभणी जिल्हा खाण कार्यालय मार्ग वर गौण खनिजांच्या वाळू गट खाणींच्या मनपाच्या नियोजनासाठी तयार करण्यात आला आहे. खाणकाम हे **रावराजुर (४.५० हेक्टर)**, आसपासच्या गावात वाळू उपसा करण्यापुरते मर्यादित आहे. लीज क्षेत्रात वाळूची उपलब्धता आहे, ड्रिलिंग आणि स्फोटाशिवाय ओपनकास्ट मॅन्युअल खाण पद्धतीने खाणकाम केले जात आहे.

१.१.१ प्रकल्प ओळख

परभणी जिल्ह्यात आढळणारा वाळू हा एक गौण खनिज पदार्थ आहे. प्रस्तावित प्रकल्प वाळू खाण हा ओपनकास्ट पद्धतीने परभणी मधील **पालम तहसील मध्ये रावराजुर (४.५० हेक्टर)**, गावामध्ये राबविण्यात येणार आहे.

प्रस्तावित लीज ही सरकारी जमीन असून, सदरील गौण खाणीजांच्या वाळू गट खाणींचे नकाशे एम.सी.आर २०१६ च्या नियम (१) अन्वये पी.एम.सी.पी. खाण योजना आणि एमसीडीआर १९८८ च्या नियम २३ ब अंतर्गत उपसंचालक, भूगर्भ व खाण संचालनालय,

१.१.२ प्रकल्प प्रस्तावाची ओळख

तक्ता १: अर्जदाराचे नाव व पत्ता

अर्जदार
जिल्हा खाण अधिकारी, परभणी (महाराष्ट्र राज्य) गांधी पार्क, परभणी, महाराष्ट्र ४३१४०१ मोब.क्र :- ७२१८६५५२११ ईमेल आयडी :- dmocollectorpbn@gmail.com

१.१.३ प्रकल्पाचे स्थान

तक्ता २: प्रकल्प स्थानाचा तपशील

तपशील	रावराजुर घाटाचा तपशील
प्रस्तावित झालेल्या खाण क्षेत्राचे नाव	गोदावरी नदीवरील रावराजुर वाळू घाट
जवळील गाव	धंनेवडी आणि खुरलेवाडी
तहसील	पालम
जिल्हा	परभणी
राज्य	महाराष्ट्र
टोपोशीट क्रमांक	५६ ए/ १६
अक्षांश (एन)	१९°३'४३.३६"एन
रेखांश(ई)	७६°५१'३.१८"ई

१.१.४ प्रस्तावीत प्रकल्पाची आवश्यकता

वाळू आणि रेती ही सर्वात महत्त्वपूर्ण बांधकाम सामग्री आहे. देशातील पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी त्यांची उपलब्धता सुनिश्चित करणे आवश्यक आहे. या बांधकाम साहित्याची गरज वाढतच चालली आहे. संपूर्ण परभणी जिल्हा पूर्णा-गोदावरी आणि गोदावरी खोऱ्यात येतो. म्हणून गोदावरी आणि पूर्णा नदीतील हवामानाच्या घडा मोडींमुळे संपूर्ण जिल्हा अग्निजन्य खडकाने व्यापलेला आहे. परभणी जिल्ह्यात पूर्वी तयार झालेले रॉक फॉर्म तसेच व्यवस्थित दानेदार रेती बांधकाम उद्योगास अनुकूल आहे. रेतीची मागणी व पुरवठा यांच्यात पुरेशी तफावत असल्याने महाराष्ट्र सरकारला रेती उत्पादन वाढविणे भाग आहे.

१ २.प्रकल्पाचे वर्णन

लीज आणि खाण प्रक्रिये बाबत: -

स्थानिक भूविज्ञान: परभणी जिल्हातील बहुतांश भाग हा मेसोजोइक युगापसून डेक्कन ट्रप पासून बनलेल्या खडकांनी व्यापलेलेला असून, अग्निजन्य रचनेच्या बहुल आडव्या लावा यात आढळतात.

तक्ता ३ : खाणीचे आयुष्यमान व रेतीची उपलब्धता (ब्रास मध्ये)

गावाचे नाव	रावराजुर
उत्खननासाठी वाळूचे प्रमाण (ब्रास)	४.५०
खाणीचे आयुष्यमान	1 वर्ष

प्रस्तावित खान काम

पूर्णा नदीच्या खाणीत वाळूचा साठा काढण्यासाठी ओपनकास्ट मॅन्युअल खाण पद्धत वापरली जाईल.

ओपनकास्ट खाणीचे काम:-

खाणपट्टी ही नदीच्या पात्रावर आहे आणि उपसा केलेले खनिज दर वर्षी पुन्हा भरून निघतात. महसूल व वन विभाग मंत्रालय मुंबई यांच्या अधिसूचना क्र. ११ (१X) व १२ नुसार तसेच महाराष्ट्र शासन निर्णय क्र. गौखानी - १०/०६१५/प्र.क्रं.२८९/ख दिनांक ०३.०१.२०१८ नुसार खाणकाम केवळ मजूर, मनुष्य बळाच्या, कुदळ (फावडा), घमेळा / पॅनच्या सहाय्याने केले जाईल.

उतखानन प्रक्रियेतील प्रत्येक चक्र मध्ये खलील गोष्टींचा अंतर्भाव असतो.

- ओव्हर बर्डन हटविणे** : ओव्हर बर्डन अपेक्षित नाही. त्यामुळे ओव्हर बर्डन काढण्याची गरज नाही.
- वाळू उत्खनन**: वाळूचे खोदकाम हे मनुष्य बळाद्वारे, कुदळ, फावडा यांच्या सहाय्याने केले जाईल.
- ट्रॅक्टर ट्रॉली भरणे** : ट्रॅक्टर ट्रॉलीचे भरण्याचे काम हे मनुष्य बळाद्वारे कुदळ, फावडा, व घमेले यांच्या सहाय्याने केले जाईल.
- नदी पात्रा/ वाळू घाटा पासून वाळू साठवणूक क्षेत्र पर्यंतची वाहतूक** : खाण मालक जवळच्या रस्त्यावर नदीकाठी किंवा वाळू घाटाच्या बाहेर वाळू साठवणूक क्षेत्र तयार करेल. उपसलेली वाळू ट्रॅक्टर ट्रॉलीच्या सहाय्याने वाळू घाटापासून वाळू साठवणूक क्षेत्र पर्यंत नेले जाईल.
- वाळू साठवणूक क्षेत्रापासून ते ग्राहकांपर्यंत वाळूची वाहतूक** :- वाळूची वाहतूक ट्रॅक्टर ट्रॉली परवानगीयोग्य प्रमाणासह केले जाईल.
- सुधारणा** :- अर्जदार शास्त्रीय पद्धतीने खाणकाम करतील जेणेकरून पावसाळ्यात खाणी परत आपोआप भरून येईल. अर्जदाराकडून नदीच्या दुतर्फा काठावर तशेस इतर मोकळ्या जागांवर वृक्षारोपण केले जाईल.

यांत्रिकरण निषध: -

खाणकाम केवळ मनुष्य बळाच्या साहाय्याने केले जाईल, कोणत्याही प्रकारचे यंत्र वापरले जाणार नाही.

तक्ता क्र. ४ : अंतर्गत क्षेत्रातील भूमी वापर पद्धती (हेक्टर)

अ.क्र	तपशील	रावराजुर	
		मित्तिस आज क्षेत्र	१ वर्षानंतर क्षेत्र
१	वनीकरनां तर्गत मातीचा वरील थर क्षेत्र	-	-
२	मातीच्या वरील थराचे साठवण	-	-
३	हरित पट्टा	-	-

४	ओव्हरबर्डन डंप	-	-
५	खनिज साठा	-	-
६	पायाभूत सोयी (कार्यशाळा, प्रशासन. इमारत इ.)	-	-
७	खाण पट्टे क्षेत्रातील खाण रस्ता	-	-
८	वाळू उत्खननासाठी वापरलेले क्षेत्र	०.०००	४.५०
९	वाळू खाण आणि इतर वापरासाठी व्हर्जिन लीज क्षेत्र	४.५०	०.०००
१०	रस्ता		
११	रेल्वे	-	-
१२	टेलिंग तलाव	-	-
१३	सांडपाणी प्रक्रिया यंत्रसंच	-	-
१४	खनिज पृथक्करण यंत्रसंच	-	-
१५	टाउनशिप एरिया	-	-
१६	इतर निर्दिष्ट करणे	-	-
१७	मालकी	सरकारी नदी	सरकारी नदी
	एकूण	४.५०	४.५०

१.३.६ जैविक पर्यावरण

वनस्पती - अभ्यासाच्या क्षेत्रा मध्ये प्रामुख्याने दक्षिणी कोरडे मिश्रित पर्णपाती जंगले आहेत आणि अभ्यास क्षेत्रावर आम, बाबुळ, बेल, बोर, चंदन, जांभूळ, करंज, निम, इ. यांचे वर्चस्व आहे.

जीव - प्राणी - अभ्यासाच्या वेळी सामान्यता आढळलेल्या प्रजाती म्हणजे ससा, उंदीर, भारतीय कोल्हे इत्यादी.

अभ्यासाच्या काळात कोणत्याही प्रकारची धोकादायक किंवा धोकादायक वनस्पती आढळू शकली नाहीत.

१.३.७ लोकसंख्याशास्त्र आणि सामाजिक-अर्थशास्त्र

२०११ च्या जनगणनेनुसार, अभ्यास क्षेत्रामध्ये एकूण ८१ गावे आहेत, ज्यांची एकूण लोकसंख्या १४२८६ आहे व घरांची संख्या २४२३२ आहे.

१.४ पर्यावरणीय प्रभाव आणि उपाययोजना

१०.४.१ वायु गुणवत्तेवर परिणाम

खाणकामांचे काम मनुष्य बळाच्या सहाय्याने केले जाईल त्यासाठी कोणतीही यंत्र, ड्रिलिंग व स्फोटके वापरली नाहीत. म्हणूनच हवेच्या गुणवत्तेत प्रभाव पडणार नाही. वाळू घाटातून जवळच्या आगारात किंवा इच्छित ठिकाणी वाळू साठी फक्त ट्रॅक्टर-ट्रॉली वापरली जाईल.

ही अतिरिक्त रहदारी हाताळण्यासाठी सक्षम परिवहन मार्ग आहेत.

उपाययोजना: वायू प्रदूषण नियंत्रणासाठी पुढील काळजी घेतली जाईल.

- रस्त्यावर नियमितपणे पाणी शिंपडले जाईल. यामुळे धूळ उत्सर्जनात आणखी ७५% घट होईल.
- वाहतूक करणाऱ्या वाहनांना ताडपत्रीने झाकलेले जाईल. रस्ते कोरडे असल्यास पाणी शिंपडावे याची काळजी घेतली जाईल.
- रस्ते समतल नसल्यास समतल केले जातील. त्यामुळे हे वाहनांचा सहज प्रवाह सुनिश्चित करेल आणि गळती रोखेल.
- ओव्हरलोडिंग कडक निषिद्ध केले जाईल.
- गॅस उत्सर्जन रोखण्यासाठी वाहनांचे योग्य ट्युनिंग.

रस्त्याच्या कडेला झाडे लावणे जवळपासच्या गावांमध्ये धुळीचा प्रभाव कमी करण्यास मदत करते.

१०.४.२ ध्वनी गुणवत्तेवर परिणाम:

वाळू उत्खननामुळे कोणताही महत्त्वपूर्ण ध्वनी निर्माण होणार नाही कारण संपूर्ण प्रक्रिया स्वहस्ते केले जाईल. केवळ ट्रॅक्टरमुळे थोडासा आवाज वाढेल.

उपाय योजना: वाहनांच्या गजबटामुळे निर्माण होणारा थोडासा ध्वनी योग्य देखभालीच वापरून व ट्रॅक्टर ट्रॉलीवर वेग मर्यादा आणून ध्वनीची मर्यादा कमी केली जाईल.

१०.४.३ पाण्याच्या वातावरणावर परिणाम:

वाळूच्या खाणकामचा प्रवाह स्ट्रीमबेडच्या आत किंवा जवळपास झाल्याचा थेट परिणाम त्या प्रवाहाच्या प्राणी व वनस्पति ह्यांचा जीवनावर होतो. नदीच्या खालच्या कोरड्या भागात प्रकल्प उपक्रम राबविल्यामुळे प्रकल्पातील कोणत्याही कामकाजाचा परिणाम पाण्याच्या वातावरणावर किंवा किनारपट्ट्यांच्या वस्तीवर होत नाही. प्रकल्पांमध्ये कोणताही प्रवाह वळविणे किंवा तोडणे प्रस्तावित नाही. नदीतून पाणी पंप करण्यासाठी किंवा भूगर्भातील पाणी उपसा करण्याबाबत देखील प्रस्तावाची कल्पना केलेली नाही. कमी पाण्याच्या दिवसात, प्रस्तावित वाळू खाणीकर्म नदीच्या प्रवाहला प्रभावित करणार नाही आणि म्हणूनच, या प्रकल्पामुळे पृष्ठभाग जलविज्ञान आणि भूजल प्रणालीवर कोणताही विपरीत परिणाम होणार नाही. वाळू उत्खनना कालावधीत प्रस्तावित खाणकाम हे योग्य आणि वैज्ञानिक पद्धतीने केले जाईल तशेस प्रास्ताविकद्वारा मार्गदर्शक तत्त्वे आणि नियमांचे पालन केले जाईल.

उपाय योजना:

वाळू नदीच्या मध्यभागी / तळाशी आढळतात. लीज कालावधी दरम्यान, वाळू वरच्या पृष्ठभागापासून ते मर्यादीत लीज क्षेत्रातील खाणकाम मंजूर खोलीपर्यंत काम करून वाढले जाईल.

१०.४.४. भू-वातावरणावर परिणाम-

जमीनीवरील पर्यावरणीय व्यवस्थापन:

नदी कायदा खाणीकर्म आणि त्या अनुषंगी प्रक्रिया द्वारे नदी मध्ये तात्पुरते खाणांचे खड्डे आणि रस्ते तयार होतात. या प्रक्रियेत कचरा निर्मिती होत नसल्याने कचरा डेपो ची आवश्यकता नाही.

उपाययोजना:

- खाणी काम भूजल पातळीच्या खाली आणले जाणार नाही.
- प्रचलित कायद्यानुसार पिण्याचे पाणी, विश्रांती, प्राथमिक उपचार बॉक्स आणि कल्याणकारी सुविधा पुरवेल.
- कोरड्या हंगामात खोदलेले क्षेत्र म्हणजे पावसाळ्यात पुन्हा भरून निघेल.
- पावसाळ्यात जमा झालेली वाळू नवीन उत्खननासाठी उपलब्ध असेल.
- कंत्राटदार महाराष्ट्र गौण खनिज उतारा विकास आणि नियमन, २०१३ चे पालन करतील.

१०.४.५ जैविक घटकावरील परिणाम

जैविक घटकावरील अपेक्षित प्रभाव आणि उपाय योजना

अंदाजीत परिणाम	सूचक उपाय
पक्षी किंवा सरपटणारे प्राणी इ. वन्य जीवांच्या मुक्त हालचालींचा अटकाव.	<ul style="list-style-type: none">• पक्ष्यांना अंतर्गत क्षेत्र ओलांडताना त्यांना बिलकुल अटकाव केला जाणार नाही.• अंतर्गत क्षेत्रात अन्न, पॉलिथिन कचरा इत्यादी मुळे प्राणी पक्षी आकर्षित होतात त्यामुळे सादर क्षेत्रात मजुरांना अशा वस्तु टाकण्यास परवानगी दिली जाणार नाही.• पीयूसी असलेल्या केवळ कमी प्रदूषण करणाऱ्या वाहनांना खाण सामग्री वाहून नेण्याची परवानगी असेल.• ध्वनी प्रदूषण (नियमन व नियंत्रण) नियम २०००, सीपीसीबीच्या नियमांनुसार दिवसाची मर्यादा (सायलेंट झोन- ५० डीबी (ए) व निवासी क्षेत्र मध्ये ५५ डीबी-ए आहे नियंत्रण (नियम २००० नुसार) ध्वनी पातळी कायम ठेवली जाईल..
वाहीत प्रदेशातील पर्यावरणीय प्रणाली तशेस आर्द्रभूमीला अडथळा	वाहीत प्रदेशातील पर्यावरणीय प्रणाली किंवा आर्द्रभूमि ला कामगारांचा त्रास होणार नाहीत.
प्रवाहाच्या वरील व खलील बाजूच्या पाण्याच्या	पाण्याच्या गुणवत्तेवर होणाऱ्या दुष्परिणामांचे

गुणवत्तेचे परीक्षण करणे	मूल्यांकन करण्यासाठी दर महिन्यातून एकदा प्रवाहाच्या वरील व खलील भागातून पाण्याची गुणवत्ता परीक्षण केली जाईल आणि शुद्ध पाण्याची परिस्थिती राखण्यासाठी खाणकामांवर नियंत्रण ठेवले जाईल.
-------------------------	--

पर्यावरणावरील परिणाम :

वाहिन्याच्या मॉर्फोलॉजीतील मोठ्या बदलांद्वारे जरूरीपेक्षा जास्त आणि अवैज्ञानिक रीडबेड वाळू उत्खननामुळे जलीय आणि वाहीत प्रदेशातील वस्ती नष्ट होते, परिणामी बेड खराब होणे, बेड कोरसनिंग, स्ट्रिम बेड जवळील पाण्याचे पातळे आणि प्रवाह अस्थिरता यांचा समावेश आहे. या प्रभावांमुळे वाहीत प्रदेशातील आणि जलचर मुळे बायोटाचे अधोगती होऊ शकते आणि यामुळे पूल आणि इतर संरचना खराब होऊ शकतात. सतत उत्खनना मुळे संपूर्ण पातळी खराब होऊ शकते.

वाळू उत्खननामुळे अतिरिक्त वाहनांची रहदारी वाढते, ज्याच्या वातावरणावर नकारात्मक परिणाम होते. ज्या ठिकाणी रस्ते वाहीत प्रदेशाला खेद देतात.

उपाय योजना:

प्रस्तावित खाणकाम पूर्वी सांगितल्या प्रमाणे वैज्ञानिक पद्धतीने केले जाईल, परंतु या गोष्टीचा लक्षणीय परिणाम अपेक्षित नाही, तथापि, त्यास कमी करण्यासाठी पुढील उपाय योजना केल्या जातील:

- १ पूर्वी नमूद केल्याप्रमाणे सर्व प्रक्रिया मनुष्य बळाद्वारे राबविली जातील.
२. प्रामुख्याने प्रजनन काळातील जीवण्यावरील परिणाम कमी करण्यासाठी पावसालात कोणतेही खाण काम केले जाणार नाही.
३. खाणकाम साइटवर वनस्पती नसल्यामुळे कोणत्याही वनस्पतींमध्ये पुरेसे अंतर ठेवणे आवश्यक नाही.
४. पूल, धरणे व इतर काही संरचना असल्यास अशा महत्त्वाच्या रचनेच्या आसपास कोणत्याही खाणकाम केले जाणार नाही.
५. जलचरांच्या मुक्त हालचालींना बाधा पोहचू नये म्हणून कोरड्या भागावर खाणकाम केले जाईल.
६. पाण्याच्या जीवनावरील परिणाम कमी करण्यासाठी पावसाळ्यात कोणत्याही प्रकारचे खाणकाम केले जाणार नाही.
७. खाणकामातून वाळूच्या वाहतुकीसाठी खाणीतून इच्छित ठिकाणी जाण्यासाठी ट्रॅक्टर तैनात केले जाईल ज्यामुळे वाहीत प्रदेशातील वस्तीत काही बाधा होणार नाही. वातावरणावर कमी परिणाम होण्याच्या दृष्टीने वाहतुकीसाठी निवडली जाईल, वाहतुकीच्या उद्देशाने कामावर असलेली सर्व वाहने पीयूसी प्रमाणित असतील. खाणकाम बंद केल्यावर तशेस पावसाळ्याच्या वेळी, खराब झालेली तट/ किनारा भरून/ दुरुस्त करण्यात येईल ल आणि नकारात्मक प्रभाव कमी करण्याच्या उपायोजना केल्या जाईल.

८. लीज क्षेत्रात कोणत्याही दिवे लावण्यास परवानगी नाही.

९. परिसरात वाळूचे ढीग टाकण्यास परवानगी नाही.

१०. लीज क्षेत्रात वन्यजीवांचे लक्ष विचलित करणे अथवा आकर्षित होऊ नये यासाठी अन्न, पॉलिथिन कचरा इत्यादी टाकण्यास परवानगी दिली जाणार नाही.

११. नित्यनियममध्ये अडथळा येऊ नये वन्यजीवांच्या मुळे त्याचे लक्ष वेधून घेऊ शकतील.

१२. वहीत प्रदेशातील रस्त्यांवर अतिक्रमण करणार नाहीत आणि वाळू उत्खनन वाहतुकीसाठी कोणतीही झाडे कापून साफ केली जाणार नाहीत.

१०.५ उपलब्ध असल्याची उपकरणांची पर्यावरणीय विश्लेषण:

१०.५.१ वाळू घाटा वरील पर्याय-

जिथे वाळू अस्तित्वात आहे तिथे खाणी काढणे आर्थिकदृष्ट्या आवश्यक आहे. बाजार पेठांजवळ किंवा वाहतुकीच्या मार्गावर खाण स्थानांना प्राधान्य दिले जाते.

१०.५.२ तंत्रज्ञान पर्याय: -

वाळूच्या ठेवी काढण्यासाठी कोणतेही वैकल्पिक तंत्रज्ञान उपलब्ध नाही केवळ ओपनकास्ट मॅन्युअल मायनिंग पद्धत अवलंबली जाईल.

१०.६ पर्यावरण मॉनिटरिंग प्रोग्राम:

प्रकल्पाच्या कार्याच्या अंमलबजावणी दरम्यान, केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळ व राज्य प्रदूषण नियंत्रण मंडळ महाराष्ट्राचा मार्गदर्शक सूचनांनुसार विविध पर्यावरणीय गुणधर्मांचे नमुने व विश्लेषण केले जाईल. हा कार्यक्रम राबविण्यासाठी पर्यावरण व्यवस्थापन कक्ष स्थापन केला जाईल.

१०.७ अतिरिक्त अभ्यास

१०.७.१ आपत्कालीन अभ्यास- कुठलाही अपघात घडत असता सर्व प्रथम त्याच्या परिणामांचे/ जोखीम/ विश्लेषण करून त्या अपघातचे परिणाम दूरवर व दूरगामी होऊ नये या करिता जोखीम अभ्यास केले जावेत.

१०.७.२ आपत्ती अभ्यास: -

आग, स्फोट, अचानक गॅस गळती इत्यादीमुळे उद्भवणाऱ्या आपत्कालीन परिस्थितीची पूर्ती करण्यासाठी योग्य आपत्ती नियोजन केले पाहिजे. भूकंप / पूर यासारख्या नैसर्गिक आपत्तींसह आपत्ती / आपत्कालीन परिस्थितीत अग्निशामक उपकरणे व इतर सुरक्षा उपकरणे वापरासाठी सज्ज ठेवली पाहिजेत.

१०.९ पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

ओपनकास्ट खाण ऑपरेशनमध्ये खोदाई आणि साहित्य हाताळणे विविध क्रियांचा समावेश आहे, जे पर्यावरण प्रदूषणाचे संभाव्य स्रोत असू शकतात. वाळू खाण ४५ डिग्री सेल्सियसच्या सर्व खड्ड्यांवरील व्यवस्थित रचलेल्या बॅचद्वारे विकसित केली जाईल. धूळ दडपण्यासाठी पाण्याची फवारणी केली जाईल २००० लिटर साठवणूक क्षमतेचे टँक विकसित केली जाईल.

पर्यावरणीय समस्या	व्यवस्थापन उपाय	अंमलबजावणी
वायु वातावरण	<ul style="list-style-type: none">खोदकामाच्या वेळी धूळ उत्सर्जन होण्यापासून रोखण्यासाठी नियमितपणे पाणी शिंपडले जाईल.ताडपत्रीने झालेल्या ट्रॅक्टर ट्रॉलीद्वारे वाळू वाहतूक केली जाईल.रस्त्याच्या दोन्ही बाजूने हरित पट्टा विकसित केला जाईल जो प्रदूषणाला शोषून घेईल.	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
आवाज आणि कंपन	<ul style="list-style-type: none">वाळू वाहतूक करणाऱ्या वाहनांचे प्रदूषण कमी करण्यासाठी पुढील अटींवर परवानगी दिली जाईल.जुन्या आणि दुरुस्तीची आवश्यकता असलेला ट्रॅक्टर ट्रॉलीमधून टप्प्याटप्प्याने काम करणे.रस्त्याच्या दुतर्फा हरित पट्टा केली जाईल.वाळू भरणा करताना न्यूनतम आवाज होईल अशी काळजी घेतली जाईल.मजुरांच्या श्रवण क्षमतेवर आवाजामुळे परिणाम होऊ नये म्हणून बेकहो आणि इयर प्लगचा वापर केला जाईल.	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
जल पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none">पावसाळ्यात तसेच पुराच्या वेळी खाणकाम टाळले जाईल.	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख

	<ul style="list-style-type: none"> • ज्यामुळे खोदाई केलेल्या वाळू खाणींचे पुनर्भरण होईल. • नदी प्रवाह वळविला जाणार नाही. • वाळूसाठी वापरल्या जाणाऱ्या वाहनांमधून होणारी गळती थांबविणे किंवा नियंत्रित करण्यात येईल. • वाहतूक • नदी मध्ये ट्रॅक्टर ट्रॉली धुण्याचे टाळले जाईल. • खाणीकर्म कालावधीत कंत्राटदार खाणण्याच्या योग्य आणि वैज्ञानिक पद्धतीच्या सर्व मार्गदर्शक सूचना व नियमांचे पालन करेल. 	
जैविक पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> • रात्रीच्या वेळेस जिवजंतुच्या जीवनमानात अडथळा होऊ नये या करिता खाणीकर्म प्रक्रिया फक्त दिवसा केले जाईल. • वाहतुकीदरम्यान साहित्य तिरपालने झाकलेले असेल. • वातावरणात विरखळणारे उत्सर्जन नियंत्रित करण्यासाठी रस्त्यावर पाण्याच्या शिडकावा केला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
आरोग्य आणि सुरक्षा तसेच सार्वजनिक आरोग्य आणि सुरक्षा.	<ul style="list-style-type: none"> • रस्त्यावर नियमित पाणी शिंपडणे. • कामगारांना डस्ट मास्क पुरविला जाईल. • खाण नियमांनुसार कर्मचाऱ्यांच्या सुरक्षेची काळजी घेतली जाईल. • वैद्यकीय नोंदी ठेवल्या जातील. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
सामाजिक आर्थिक	<ul style="list-style-type: none"> • स्थानिक लोकांना रोजगार 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे

पर्यावरण	दिले जाईल. • नियमित वैद्यकीय शिबिरे आयोजित केली जातील. • जवळच्या खेड्यांमध्ये विकास कामांसाठी निधी उपलब्ध करून दिला जाईल.	नियमित देखरेख
----------	---	---------------

**तक्ता ६ : EMP अंमलबजावणीचा अंदाजीत खर्च अंदाज
गुंतवणूक आणि आवर्ती वार्षिक खर्च (आकडे लाख रुपयात)**

क्रं	तपशील	माहिती	रावराजुर	
			भांडवली किंमत	परिचालन व देखभाल खर्च
१	पर्यावरण देखरेख कार्यक्रम	हवा, पाणी, आवाज यांचे निरीक्षण करणे	०.८०	१.००
२.	हवा प्रदूषण नियंत्रण	पाणी शिंपडणे वाळू घाटाचे काम सुरु झाल्यावर	१.००	२.५०
३	वाहतूक रस्त्याचे देखभाल		०	१.२०
४	झाडे लावणे (७९०)	७९० झाडे ब्यारीयर झोन @ रु ३५० एका झाडाचे २०० झाडे जवळील रस्त्या लगत आणि गावाजवळ @ रु १५० एका झाडाचे	४.२७	५.३०
५	ग्याबियन रचना माती अडकण्यासाठी	ग्याबियन भिंत जुन्या सीमेंट बॅगान्च्या सहाय्याने माती रोखण्यासाठी	१.००	०.२०
६	वाळू घाटाचे निरीक्षण	सी.सी.टी. व्ही कॅमेरास	०.३०	०.६०
७	पाणी प्रदूषण निरीक्षण	वाळू घाटाच्या कडेला भिंत किंवा बांध घालणे आणि मोबाइल टॉयलेट	०.५०	शून्य
८	आवाज प्रदूषण निरीक्षण	झाडे आणि ट्री गार्ड	१.००	०.५०
९	आरोग्य आणि सुरक्षा	वेळोवेळी आरोग्य तपासणी करणे	-	१.००
एकूण			७.८७	१२.३

कार्यकारी सारांश (मराठी)

खालील गावांसाठी वाळू उत्खनन कार्यकारी सारांश (गौण खनिज)

अ.क्रं	वाळूघाटाचे नाव	गावाचे नाव	खासरा क्रं.	एकूण लीज	एकूण उत्पादन ब्रास (टी.पी.ए)	एकूण प्रकल्प खर्च
१.	गोदावरी नदीवरील डाकुपिंपरी नदी वाळू घाट	डाकुपिंपरी	९३,८९,९९,१११,११६,११७, १३९,१४०,१४१,१४४,१४५, ९२	१.८२	६४३१	२,१०,५५,०९४/-

तालुका:-पाथरी, जिल्हा- परभणी (महाराष्ट्र) मधील

खालील गावांसाठी वाळू उत्खनन कार्यकारी सारांश (गौण खनिज)

कालावधी- मायनिंग प्लान EC- मंजूरीच्या तारखेपासून ०१ वर्षांपर्यंत वैध असेल

पर्यावरण प्रभाव मूल्यांकन (जनसुनावणी)

“ब” २००६ च्या ई.आय.ए सूचनेच्या श्रेणी १ (अ) अंतर्गत

एस.ओ. 141 (ई) दिनांक 15. 01. 2016, एमओईएफ आणि सीसी, एसओ. 3611 (ई),

दिनांक २५.०७.२०१८

टिकाऊ वाळू उत्खनन व्यवस्थापन मार्गदर्शक तत्त्वे 2016, खाण धोरण 2020 साठी मार्गदर्शकतत्त्वे

मंत्राज ग्रीन रिसोर्सेस लिमिटेड

क्यू.सी.आय. ई.आय.ए सल्लागार ,

हॉल नं. १, पहिला मजला, नाईस संकुल,

एमआयडीसी, सातपूर, नाशिक, महाराष्ट्र

ई-मेल: info@mantrasresources.com,

uksharma@mantrasresources.com

एक्रिडिटेशन न. नाबेट/इआयए/१९२२/आरए ०२०१/ एप्रिल १८,२०२२)

सप्टेंबर- २०२१

१.० परिचय :

कार्यकारी सारांश हा प्रकल्प परभणी जिल्हातील परभणी तहसीलसाठी गौण खनिजांच्या वाळू गट खाणीची “पर्यावरण व्यवस्थापन योजना (EMP)” परभणी जिल्हा खाण कार्यालय मार्ग वर गौण खनिजांच्या वाळू गट खाणींच्या मनपाच्या नियोजनासाठी तयार करण्यात आला आहे. खाणकाम हे **डाकूपिंपरी (१.८२ हेक्टर)**, आसपासच्या गावात वाळू उपसा करण्यापुरते मर्यादित आहे. लीज क्षेत्रात वाळूची उपलब्धता आहे, ड्रिलिंग आणि स्फोटाशिवाय ओपनकास्ट मॅन्युअल खाण पद्धतीने खाणकाम केले जात आहे.

१.१.१ प्रकल्प ओळख

परभणी जिल्ह्यात आढळणारा वाळू हा एक गौण खनिज पदार्थ आहे. प्रस्तावित प्रकल्प वाळू खाण हा ओपनकास्ट पद्धतीने परभणी मधील **पाथरी तहसील मध्ये डाकूपिंपरी (१.८२ हेक्टर)**, गावामध्ये राबविण्यात येणार आहे.

१.१.२ प्रकल्प प्रस्तावाची ओळख

तक्ता १: अर्जदाराचे नाव व पत्ता

अर्जदार
जिल्हा खाण अधिकारी, परभणी (महाराष्ट्र राज्य) गांधी पार्क, परभणी, महाराष्ट्र ४३१४०१ मोब.क्र :- ७२१८६५५२११ ईमेल आयडी :- dmocollectorpbn@gmail.com

१.१.३ प्रकल्पाचे स्थान

तक्ता २: प्रकल्प स्थानाचा तपशील

तपशील	डाकुपिंपरी घाटाचा तपशील
प्रस्तावित झालेल्या खाण क्षेत्राचे नाव	गोदावरी नदीवरील डाकुपिंपरी वाळू घाट
जवळील गाव	लिंबा आणि गोंडगाव
तहसील	पाथरी
जिल्हा	परभणी
राज्य	महाराष्ट्र
टोपोशीट क्रमांक	५६ ए/ ०८
अक्षांश (एन)	१९°५'४६.६७एन"
रेखांश(ई)	७६°२४'२६.४७"ई

१.१.४ प्रस्तावीत प्रकल्पाची आवश्यकता

वाळू आणि रेती ही सर्वात महत्त्वपूर्ण बांधकाम सामग्री आहे. देशातील पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी त्यांची उपलब्धता सुनिश्चित करणे आवश्यक आहे. या बांधकाम साहित्याची गरज वाढतच चालली आहे. संपूर्ण परभणी जिल्हा पूर्णा-गोदावरी आणि गोदावरी खोऱ्यात येतो. म्हणून गोदावरी आणि पूर्णा नदीतील हवामानाच्या घडा मोडींमुळे संपूर्ण जिल्हा अग्निजन्य खडकाने व्यापलेला आहे. परभणी जिल्ह्यात पूर्वी तयार झालेले रॉक फॉर्म तसेच व्यवस्थित दानेदार रेती बांधकाम उद्योगास अनुकूल आहे. रेतीची मागणी व पुरवठा यांच्यात पुरेशी तफावत असल्याने महाराष्ट्र सरकारला रेती उत्पादन वाढविणे भाग आहे.

१ २. प्रकल्पाचे वर्णन

लीज आणि खाण प्रक्रिये बाबत: -

स्थानिक भूविज्ञान: परभणी जिल्हातील बहुतांश भाग हा मेसोजोइक युगापसून डेक्कन ट्रप पासून बनलेल्या खडकांनी व्यापलेलेला असून, अग्निजन्य रचनेच्या बहुल आडव्या लावा यात आढळतात.

तक्ता ३ : खाणीचे आयुष्यमान व रेतीची उपलब्धता (ब्रास मध्ये)

गावाचे नाव	डाकुपिंपरी
उत्खननासाठी वाळूचे प्रमाण (ब्रास)	१.८२
खाणीचे आयुष्यमान	1 वर्ष

प्रस्तावित खान काम

पूर्णा नदीच्या खाणीत वाळूचा साठा काढण्यासाठी ओपनकास्ट मॅन्युअल खाण पद्धत वापरली जाईल.

ओपनकास्ट खाणीचे काम:-

खाणपट्टी ही नदीच्या पात्रावर आहे आणि उपसा केलेले खनिज दर वर्षी पुन्हा भरून निघतात. महसूल व वन विभाग मंत्रालय मुंबई यांच्या अधिसूचना क्र. ११ (१x) व १२ नुसार तसेच महाराष्ट्र शासन निर्णय क्र. गौखानी - १०/०६१५/प्र.क्र.२८९/ख दिनांक ०३.०१.२०१८ नुसार खाणकाम केवळ मजूर, मनुष्य बळाच्या, कुदळ (फावडा), घमेळा / पॅनच्या सहाय्याने केले जाईल.

उत्खानन प्रक्रियेतील प्रत्येक चक्र मध्ये खलील गोष्टींचा अंतर्भाव असतो.

- ओव्हर बर्डन हटविणे** : ओव्हर बर्डन अपेक्षित नाही. त्यामुळे ओव्हर बर्डन काढण्याची गरज नाही.
- वाळू उत्खनन**: वाळूचे खोदकाम हे मनुष्य बळाद्वारे, कुदळ, फावडा यांच्या सहाय्याने केले जाईल.
- ट्रॅक्टर ट्रॉली भरणे** : ट्रॅक्टर ट्रॉलीचे भरण्याचे काम हे मनुष्य बळाद्वारे कुदळ, फावडा, व घमेले यांच्या सहाय्याने केले जाईल.
- नदी पात्रा/ वाळू घाटा पासून वाळू साठवणूक क्षेत्र पर्यंतची वाहतूक** : खाण मालक जवळच्या रस्त्यावर नदीकाठी किंवा वाळू घाटाच्या बाहेर वाळू साठवणूक क्षेत्र तयार करेल. उपसलेली वाळू ट्रॅक्टर ट्रॉलीच्या सहाय्याने वाळू घाटापासून वाळू साठवणूक क्षेत्र पर्यंत नेले जाईल.
- वाळू साठवणूक क्षेत्रापासून ते ग्राहकांपर्यंत वाळूची वाहतूक** :- वाळूची वाहतूक ट्रॅक्टर ट्रॉली परवानगीयोग्य प्रमाणासह केले जाईल.

- vi. **सुधारणा** :-अर्जदार शास्त्रीय पद्धतीने खाणकाम करतील जेणेकरून पावसाळ्यात खाणी परत आपोआप भरून येईल. अर्जदाराकडून नदीच्या दुतर्फा काठावर तशेस इतर मोकळ्या जागांवर वृक्षारोपण केले जाईल.

यांत्रिकरण निषध: -

खाणकाम केवळ मनुष्य बळाच्या साहाय्याने केले जाईल, कोणत्याही प्रकारचे यंत्र वापरले जाणार नाही.

तक्ता क्रं. ४ : अंतर्गत क्षेत्रातील भूमी वापर पद्धती (हेक्टर)

अ.क्र	तपशील	डाकुपिंपरी	
		मित्तिस आज क्षेत्र	१ वर्षानंतर क्षेत्र
१	वनीकरनां तर्गत मातीचा वरील थर क्षेत्र	-	-
२	मातीच्या वरील थराचे साठवण	-	-
३	हरित पट्टा	-	-
४	ओव्हरबर्डन डंप	-	-
५	खनिज साठा	-	-
६	पायाभूत सोयी (कार्यशाळा, प्रशासन. इमारत इ.)	-	-
७	खाण पट्टे क्षेत्रातील खाण रस्ता	-	-
८	वाळू उत्खननासाठी वापरलेले क्षेत्र	०.०००	१.८२
९	वाळू खाण आणि इतर वापरासाठी व्हर्जिन लीज क्षेत्र	१.८२	०.०००
१०	रस्ता		
११	रेल्वे	-	-
१२	टेलिंग तलाव	-	-
१३	सांडपाणी प्रक्रिया यंत्रसंच	-	-
१४	खनिज पृथक्करण यंत्रसंच	-	-
१५	टाउनशिप एरिया	-	-
१६	इतर निर्दिष्ट करणे	-	-
१७	मालकी	सरकारी नदी	सरकारी नदी
	एकूण	१.८२	१.८२

१.३.६ जैविक पर्यावरण

वनस्पती - अभ्यासाच्या क्षेत्रा मध्ये प्रामुख्याने दक्षिणी कोरडे मिश्रित पर्णपाती जंगले आहेत आणि अभ्यास क्षेत्रावर आम, बाबुळ, बेल, बोर, चंदन, जांभूळ, करंज, निम, इ. यांचे वर्चस्व आहे.

जीव - प्राणी - अभ्यासाच्या वेळी सामान्यता आदळलेल्या प्रजाती म्हणजे ससा, उंदीर, भारतीय कोल्हे इत्यादी. अभ्यासाच्या काळात कोणत्याही प्रकारची धोकादायक किंवा धोकादायक वनस्पती आढळू शकली नाहीत.

१.३.७ लोकसंख्याशास्त्र आणि सामाजिक-अर्थशास्त्र

२०११ च्या जनगणनेनुसार, अभ्यास क्षेत्रामध्ये एकूण ५६ गावे आहेत, ज्यांची एकूण लोकसंख्या १३९०४६ आहे व घरांची संख्या २७९१० आहे.

१.४ पर्यावरणीय प्रभाव आणि उपाययोजना

१०.४.१ वायु गुणवत्तेवर परिणाम

खाणकामांचे काम मनुष्य बळाच्या सहाय्याने केले जाईल त्यासाठी कोणतीही यंत्र, ड्रिलिंग व स्फोटके वापरली नाहीत. म्हणूनच हवेच्या गुणवत्तेत प्रभाव पडणार नाही. वाळू घाटातून जवळच्या आगारात किंवा इच्छित ठिकाणी वाळू साठी फक्त ट्रॅक्टर-ट्रॉली वापरली जाईल.

ही अतिरिक्त रहदारी हाताळण्यासाठी सक्षम परिवहन मार्ग आहेत.

उपाययोजना: वायू प्रदूषण नियंत्रणासाठी पुढील काळजी घेतली जाईल.

- रस्त्यावर नियमितपणे पाणी शिंपडले जाईल. यामुळे धूळ उत्सर्जनात आणखी ७५% घट होईल.
- वाहतूक करणाऱ्या वाहनांना ताडपत्रीने झाकलेले जाईल. रस्ते कोरडे असल्यास पाणी शिंपडावे याची काळजी घेतली जाईल.
- रस्ते समतल नसल्यास समतल केले जातील. त्यामुळे हे वाहनांचा सहज प्रवाह सुनिश्चित करेल आणि गळती रोखेल.
- ओव्हरलोडिंग कडक निषिद्ध केले जाईल.
- गॅस उत्सर्जन रोखण्यासाठी वाहनांचे योग्य ट्यूनिंग.

रस्त्याच्या कडेला झाडे लावणे जवळपासच्या गावांमध्ये धुळीचा प्रभाव कमी करण्यास मदत करते.

१०.४.२ ध्वनी गुणवत्तेवर परिणाम:

वाळू उत्खननामुळे कोणताही महत्त्वपूर्ण ध्वनी निर्माण होणार नाही कारण संपूर्ण प्रक्रिया स्वहस्ते केले जाईल. केवळ ट्रॅक्टरमुळे थोडासा आवाज वाढेल.

उपाय योजना: वाहनांच्या गजबटामुळे निर्माण होणारा थोडासा ध्वनी योग्य देखभालीच वापरून व ट्रॅक्टर ट्रॉलीवर वेग मर्यादा आणून ध्वनीची मर्यादा कमी केली जाईल.

१०.४.३ पाण्याच्या वातावरणावर परिणाम:

वाळूच्या खाणकामचा प्रवाह स्ट्रीमबेडच्या आत किंवा जवळपास झाल्याचा थेट परिणाम त्या प्रवाहाच्या प्राणी व वनस्पति ह्यांचा जीवनावर होतो. नदीच्या खालच्या कोरड्या भागात प्रकल्प उपक्रम राबविल्यामुळे प्रकल्पातील कोणत्याही कामकाजाचा परिणाम पाण्याच्या वातावरणावर किंवा किनारपट्ट्यांच्या वस्तीवर होत नाही. प्रकल्पांमध्ये कोणताही प्रवाह वळविणे किंवा तोडणे प्रस्तावित नाही. नदीतून पाणी पंप करण्यासाठी किंवा भूगर्भातील पाणी उपसा करण्याबाबत देखील प्रस्तावाची कल्पना केलेली नाही. कमी पाण्याच्या दिवसात, प्रस्तावित वाळू खाणीकर्म नदीच्या प्रवाहाला प्रभावित करणार नाही आणि म्हणूनच, या प्रकल्पामुळे पृष्ठभाग जलविज्ञान आणि भूजल प्रणालीवर कोणताही विपरीत परिणाम होणार नाही. वाळू उत्खनना कालावधीत प्रस्तावित खाणकाम हे योग्य आणि वैज्ञानिक पद्धतीने केले जाईल तशेस प्रास्ताविकद्वारा मार्गदर्शक तत्त्वे आणि नियमांचे पालन केले जाईल.

उपाय योजना:

वाळू नदीच्या मध्यभागी / तळाशी आढळतात. लीज कालावधी दरम्यान, वाळू वरच्या पृष्ठभागापासून ते मर्यादीत लीज क्षेत्रातील खाणकाम मंजूर खोलीपर्यंत काम करून वाढले जाईल.

१०.४.४. भू-वातावरणावर परिणाम-

जमीनीवरील पर्यावरणीय व्यवस्थापन:

नदी कायदा खाणीकर्म आणि त्या अनुषंगी प्रक्रिया द्वारे नदी मध्ये तात्पुरते खांनांचे खड्डे आणि रस्ते तयार होतात. या प्रक्रियेत कचरा निर्मिती होत नसल्याने कचरा डेपो ची आवश्यकता नाही.

उपाययोजना:

- खाणी काम भूजल पातळीच्या खाली आणले जाणार नाही.
- प्रचलित कायद्यानुसार पिण्याचे पाणी, विश्रांती, प्राथमिक उपचार बॉक्स आणि कल्याणकारी सुविधा पुरवेल.
- कोरड्या हंगामात खोदलेले क्षेत्र म्हणजे पावसाळ्यात पुन्हा भरून निघेल.
- पावसाळ्यात जमा झालेली वाळू नवीन उत्खननासाठी उपलब्ध असेल.
- कंत्राटदार महाराष्ट्र गौण खनिज उतारा विकास आणि नियमन, २०१३ चे पालन करतील.

१०.४.५ जैविक घटकावरील परिणाम

जैविक घटकावरील अपेक्षित प्रभाव आणि उपाय योजना

अंदाजीत परिणाम	सूचक उपाय
----------------	-----------

<p>पक्षी किंवा सरपटणारे प्राणी इ. वन्य जीवांच्या मुक्त हालचालींचा अटकाव.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • पक्ष्यांना अंतर्गत क्षेत्र ओलांडताना त्यांना बिलकुल अटकाव केला जाणार नाही. • अंतर्गत क्षेत्रात अन्न, पॉलिथीन कचरा इत्यादी मुळे प्राणी पक्षी आकर्षित होतात त्यामुळे सादर क्षेत्रात मजुरांना अशा वस्तु टाकण्यास परवानगी दिली जाणार नाही. • पीयूसी असलेल्या केवळ कमी प्रदूषण करणाऱ्या वाहनांना खाण सामग्री वाहून नेण्याची परवानगी असेल. • ध्वनी प्रदूषण (नियमन व नियंत्रण) नियम २०००, सीपीसीबीच्या नियमांनुसार दिवसाची मर्यादा (सायलेंट झोन- ५० डीबी (ए) व निवासी क्षेत्र मध्ये ५५ डीबी-ए आहे नियंत्रण (नियम २००० नुसार) ध्वनी पातळी कायम ठेवली जाईल..
<p>वाहीत प्रदेशातील पर्यावरणीय प्रणाली तशेस आर्द्रभूमीला अडथळा</p>	<p>वाहीत प्रदेशातील पर्यावरणीय प्रणाली किंवा आर्द्रभूमि ला कामगारांचा त्रास होणार नाहीत.</p>
<p>प्रवाहाच्या वरील व खलील बाजूच्या पाण्याच्या गुणवत्तेचे परीक्षण करणे</p>	<p>पाण्याच्या गुणवत्तेवर होणाऱ्या दुष्परिणामांचे मूल्यांकन करण्यासाठी दर महिन्यातून एकदा प्रवाहाच्या वरील व खलील भागातून पाण्याची गुणवत्ता परीक्षण केली जाईल आणि शुद्ध पाण्याची परिस्थिती राखण्यासाठी खाणकामांवर नियंत्रण ठेवले जाईल.</p>

पर्यावरणावरील परिणाम :

वाहिन्याच्या मॉर्फॉलॉजीतील मोठ्या बदलांद्वारे जरूरीपेक्षा जास्त आणि अवैज्ञानिक रीडबेड वाळू उत्खननामुळे जलीय आणि वाहीत प्रदेशातील वस्ती नष्ट होते, परिणामी बेड खराब होणे, बेड कोरसनिंग, स्ट्रिम बेड जवळील पाण्याचे पातळे आणि प्रवाह अस्थिरता यांचा समावेश आहे. या प्रभावांमुळे वाहीत प्रदेशातील आणि जलचर मुळे बायोटाचे अधोगती होऊ शकते आणि यामुळे पूल आणि इतर संरचना खराब होऊ शकतात. सतत उत्खनना मुळे संपूर्ण पातळी खराब होऊ शकते.

वाळू उत्खननामुळे अतिरिक्त वाहनांची रहदारी वाढते, ज्याच्या वातावरणावर नकारात्मक परिणाम होते. ज्या ठिकाणी रस्ते वाहीत प्रदेशाला खेद देतात.

उपाय योजना:

प्रस्तावित खाणकाम पूर्वी सांगितल्या प्रमाणे वैज्ञानिक पद्धतीने केले जाईल, परंतु या गोष्टीचा लक्षणीय परिणाम अपेक्षित नाही, तथापि, त्यास कमी करण्यासाठी पुढील उपाय योजना केल्या जातील:

१ पूर्वी नमूद केल्याप्रमाणे सर्व प्रक्रिया मनुष्य बळाद्वारे राबविली जातील.

२. प्रामुख्याने प्रजनन काळातील जीवण्यावरील परिणाम कमी करण्यासाठी पावसालात कोणतेही खाण काम केले जाणार नाही.

३. खाणकाम साइटवर वनस्पती नसल्यामुळे कोणत्याही वनस्पतींमध्ये पुरेसे अंतर ठेवणे आवश्यक नाही.

४. पूल, धरणे व इतर काही संरचना असल्यास अशा महत्त्वाच्या रचनेच्या आसपास कोणत्याही खाणकाम केले जाणार नाही.

५. जलचरांच्या मुक्त हालचालींना बाधा पोहचू नये म्हणून कोरड्या भागावर खाणकाम केले जाईल.

६. पाण्याच्या जीवनावरील परिणाम कमी करण्यासाठी पावसाळ्यात कोणत्याही प्रकारचे खाणकाम केले जाणार नाही.

७. खाणकामातून वाळूच्या वाहतुकीसाठी खाणीतून इच्छित ठिकाणी जाण्यासाठी ट्रॅक्टर तैनात केले जाईल ज्यामुळे वहीत प्रदेशातील वस्तीत काही बाधा होणार नाही. वातावरणावर कमी परिणाम होण्याच्या दृष्टीने वाहतुकीसाठी निवडली जाईल, वाहतुकीच्या उद्देशाने कामावर असलेली सर्व वाहने पीयूसी प्रमाणित असतील. खाणकाम बंद केल्यावर तशेस पावसाळ्याच्या वेळी, खराब झालेली तट/ किनारा भरून/ दुरूस्त करण्यात येईल ल आणि नकारात्मक प्रभाव कमी करण्याच्या उपायोजना केल्या जाईल.

८. लीज क्षेत्रात कोणत्याही दिवे लावण्यास परवानगी नाही.

९. परिसरात वाळूचे ढीग टाकण्यास परवानगी नाही.

१०. लीज क्षेत्रात वन्यजीवांचे लक्ष विचलित करणे अथवा आकर्षित होऊ नये यासाठी अन्न, पॉलिथिन कचरा इत्यादी टाकण्यास परवानगी दिली जाणार नाही.

११. नित्यनियममध्ये अडथळा येऊ नये वन्यजीवांच्या मुळे त्याचे लक्ष वेधून घेऊ शकतील.

१२. वहीत प्रदेशातील रस्त्यांवर अतिक्रमण करणार नाहीत आणि वाळू उत्खनन वाहतुकीसाठी कोणतीही झाडे कापून साफ केली जाणार नाहीत.

१०.५ उपलब्ध असल्याची उपकरणांची पर्यावरणीय विश्लेषण:

१०.५.१ वाळू घाटा वरील पर्याय-

जिथे वाळू अस्तित्वात आहे तिथे खाणी काढणे आर्थिकदृष्ट्या आवश्यक आहे. बाजार पेठांजवळ किंवा वाहतुकीच्या मार्गावर खाण स्थानांना प्राधान्य दिले जाते.

१०.५.२ तंत्रज्ञान पर्याय: -

वाळूच्या ठेवी काढण्यासाठी कोणतेही वैकल्पिक तंत्रज्ञान उपलब्ध नाही केवळ ओपनकास्ट मॅन्युअल मायनिंग पद्धत अवलंबली जाईल.

१०.६ पर्यावरण मॉनिटरिंग प्रोग्राम:

प्रकल्पाच्या कार्याच्या अंमलबजावणी दरम्यान, केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळ व राज्य प्रदूषण नियंत्रण मंडळ महाराष्ट्राचा मार्गदर्शक सूचनांनुसार विविध पर्यावरणीय गुणधर्मांचे नमुने व विश्लेषण केले जाईल. हा कार्यक्रम राबविण्यासाठी पर्यावरण व्यवस्थापन कक्ष स्थापन केला जाईल.

१०.७ अतिरिक्त अभ्यास

१०.७.१ आपत्कालीन अभ्यास- कुठलाही अपघात घडत असता सर्व प्रथम त्याच्या परिणामांचे/ जोखीम/ विश्लेषण करून त्या अपघातचे परिणाम दूरवर व दूरगामी होऊ नये या करिता जोखीम अभ्यास केले जावेत.

१०.७ .२ आपत्ती अभ्यास: -

आग, स्फोट, अचानक गॅस गळती इत्यादीमुळे उद्भवणाऱ्या आपत्कालीन परिस्थितीची पूर्ती करण्यासाठी योग्य आपत्ती नियोजन केले पाहिजे. भूकंप / पूर यासारख्या नैसर्गिक आपत्तींसह आपत्ती / आपत्कालीन परिस्थितीत अग्निशामक उपकरणे व इतर सुरक्षा उपकरणे वापरासाठी सज्ज ठेवली पाहिजेत.

१०.९ पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

ओपनकास्ट खाण ऑपरेशनमध्ये खोदाई आणि साहित्य हाताळणे विविध क्रियांचा समावेश आहे, जे पर्यावरण प्रदूषणाचे संभाव्य स्रोत असू शकतात. वाळू खाण ४५ डिग्री सेल्सियसच्या सर्व खड्ड्यांवरील व्यवस्थित रचलेल्या बॅचद्वारे विकसित केली जाईल. धूळ दडपण्यासाठी पाण्याची फवारणी केली जाईल २००० लिटर साठवणूक क्षमतेचे टँक विकसित केली जाईल.

पर्यावरणीय समस्या	व्यवस्थापन उपाय	अंमलबजावणी
वायु वातावरण	<ul style="list-style-type: none">खोदकामाच्या वेळी धूळ उत्सर्जन होण्यापासून रोखण्यासाठी नियमितपणे पाणी शिंपडले जाईल.ताडपत्रीने झालेल्या ट्रॅक्टर ट्रॉलीद्वारे वाळू वाहतूक केली जाईल.रस्त्याच्या दोन्ही बाजूने हरित पट्टा विकसित केला जाईल जो	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख

	प्रदूषणाला शोषून घेईल.	
आवाज आणि कंपनी	<ul style="list-style-type: none"> • वाळू वाहतूक करणाऱ्या वाहनांचे प्रदूषण कमी करण्यासाठी पुढील अटींवर परवानगी दिली जाईल. • जुन्या आणि दुरुस्तीची आवश्यकता असलेला ट्रॅक्टर ट्रॉलीमधून टप्प्याटप्प्याने काम करणे. • रस्त्याच्या दुतर्फा हरित पट्टा केली जाईल. • वाळू भरणा करताना न्यूनतम आवाज होईल अशी काळजी घेतली जाईल. • मजुरांच्या श्रवण क्षमतेवर आवाजामुळे परिणाम होऊ नये म्हणून बेकहो आणि इयर प्लगचा वापर केला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
जल पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> • पावसाळ्यात तसेच पुराच्या वेळी खाणकाम टाळले जाईल. • ज्यामुळे खोदाई केलेल्या वाळू खाणींचे पुनर्भरण होईल. • नदी प्रवाह वळविला जाणार नाही. • वाळूसाठी वापरल्या जाणाऱ्या वाहनांमधून होणारी गळती थांबविणे किंवा नियंत्रित करण्यात येईल. • वाहतूक • नदी मध्ये ट्रॅक्टर ट्रॉली धुण्याचे टाळले जाईल. • खाणीकर्म कालावधीत कंत्राटदार खाणण्याच्या योग्य आणि वैज्ञानिक पद्धतीच्या सर्व मार्गदर्शक सूचना व नियमांचे पालन करेल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
	• रात्रीच्या वेळेस जिवजंतुच्या	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे

जैविक पर्यावरण	<p>जीवनमानात अडथळा होऊ नये या करिता खाणीकर्म प्रक्रिया फक्त दिवसा केले जाईल.</p> <ul style="list-style-type: none"> • वाहतुकीदरम्यान साहित्य तिरपालने झाकलेले असेल. • वातावरणात विरखळणारे उत्सर्जन नियंत्रित करण्यासाठी रस्त्यावर पाण्याच्या शिडकावा केला जाईल. 	नियमित देखरेख
आरोग्य आणि सुरक्षा तसेच सार्वजनिक आरोग्य आणि सुरक्षा.	<ul style="list-style-type: none"> • रस्त्यावर नियमित पाणी शिंपडणे. • कामगारांना डस्ट मास्क पुरविला जाईल. • खाण नियमांनुसार कर्मचाऱ्यांच्या सुरक्षेची काळजी घेतली जाईल. • वैद्यकीय नोंदी ठेवल्या जातील. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
सामाजिक आर्थिक पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> • स्थानिक लोकांना रोजगार दिले जाईल. • नियमित वैद्यकीय शिबिरे आयोजित केली जातील. • जवळच्या खेड्यांमध्ये विकास कामांसाठी निधी उपलब्ध करून दिला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख

**तक्ता ६ : EMP अंमलबजावणीचा अंदाजीत खर्च अंदाज
गुंतवणूक आणि आवर्ती वार्षिक खर्च (आकडे लाख रुपयात)**

क्रं	तपशील	माहिती	डाकुपिंपरी	
			भांडवली किंमत	परिचालन व देखभाल खर्च
१	पर्यावरण देखरेख कार्यक्रम	हवा, पाणी, आवाज यांचे निरीक्षण करणे	०.९०	१.००
२.	हवा प्रदूषण नियंत्रण	पाणी शिंपडणे वाळू	१.००	२.४०

		घाटाचे काम सुरु झाल्यावर		
३	वाहतूक रस्त्याचे देखभाल		०	१.२०
४	झाडे लावणे		२.८०	४.००
५	ग्याबियन रचना माती अडकण्यासाठी	ग्याबियन भिंत जुन्या सीमेंट बॅगान्च्या सहाय्याने माती रोखण्यासाठी	१.००	०.२०
६	वाळू घाटाचे निरीक्षण	सी.सी.टी. व्ही कॅमेरास	०.३०	०.६०
७	पाणी प्रदूषण निरीक्षण	वाळू घाटाच्या कडेला भिंत किंवा बांध घालणे आणि मोबाइल टॉयलेट	०.५०	शून्य
८	आवाज प्रदूषण निरीक्षण	झाडे आणि ट्री गार्ड	१.००	०.५०
९	आरोग्य आणि सुरक्षा	वेळोवेळी आरोग्य तपासणी करणे	-	१.००
एकूण			७.५	१०.९

पूणा

कार्यकारी सारांश (मराठी)

खालील गावांसाठी वाळू उत्खनन कार्यकारी सारांश (गौण खनिज)

अ. क्रं.	वाळूघाटाचे नाव	गावाचे नाव	खासरा क्रं.	एकूण लीज	एकूण उत्पादन ब्रास (टी.पी.ए)	एकूण प्रकल्प खर्च
१.	पूर्णा नदीवरील पिंपळगाव बाळापुर नदी वाळू खाण	पिंपळगाव बाळापुर	१३३. १५०,१५१,१५२,१५३.१५४, १५५,१५६,१५७,१५८,१५९ १६०,१६१,१६२,१६३,१६४ १६५,१६६,१६७	३.४०	७२०८	२,३५,९८,९९२/-
२.	पूर्णा नदीवरील संदलापूर वाळू खाण	संदलापूर	१०,०९,०८,०७,०६,०५	२.७०	३८१८	१,२४,९३,५८४/-
३.	पूर्णा नदीवरील कानडखेड वाळू खाण	कानडखेड	३३३,३३२,३३०,३२९,३२४, ३२५	१.८०	३४९८	१,१४,५२,४५२/-

तालुका:- पूर्णा, जिल्हा- परभणी (महाराष्ट्र) मधील

खालील गावांसाठी वाळू उत्खनन कार्यकारी सारांश (गौण खनिज)

कालावधी - मायनिंग प्लान EC- मंजूरीच्या तारखेपासून ०१ वर्षांपर्यंत वैध असेल

मंजूर प्रमाण कालबाह्य आधी जे असेल ते खाण /

पर्यावरण प्रभाव मूल्यांकन (जनसुनावणी)

“ब” २००६ च्या ई.आय.ए सूचनेच्या श्रेणी १ (अ) अंतर्गत

एस.ओ. 141 (ई) दिनांक 15. 01. 2016, एमओईएफ आणि सीसी, एसओ. 3611 (ई),

दिनांक २५.०७.२०१८

टिकाऊ वाळू उत्खनन व्यवस्थापन मार्गदर्शक तत्त्वे 2016, खाण धोरण 2020 साठी मार्गदर्शकतत्त्वे

मंत्राज ग्रीन रिसोर्सेस लिमिटेड

क्यू.सी.आय. ई.आय.ए सल्लागार ,

हॉल नं. १, पहिला मजला, नाईस संकुल,

एमआयडीसी, सातपूर, नाशिक, महाराष्ट्र

ई-मेल: info@mantrasresources.com,

uksharma@mantrasresources.com

एक्रिडिटेशन न. नाबेट/इआयए/१९२२/आरए ०२०१/ एप्रिल १८,२०२२)

सप्टेंबर- २०२१

१.० परिचय :

कार्यकारी सारांश हा प्रकल्प परभणी जिल्हातील परभणी तहसीलसाठी गौण खनिजांच्या वाळू गट खाणीची “पर्यावरण व्यवस्थापन योजना (EMP)” परभणी जिल्हा खाण कार्यालय मार्ग वर गौण खनिजांच्या वाळू गट खाणींच्या मनपाच्या नियोजनासाठी तयार करण्यात आला आहे. खाणकाम हे पिंपळगाव बाळापुर (३.४० हेक्टर), संदलापूर (२.७० हेक्टर), कानडखेड (१.८० हेक्टर), आसपासच्या गावात वाळू उपसा करण्यापुरते मर्यादित आहे. लीज क्षेत्रात वाळूची उपलब्धता आहे, ड्रिलिंग आणि स्फोटाशिवाय ओपनकास्ट मॅन्युअल खाण पद्धतीने खाणकाम केले जात आहे.

१.१.१ प्रकल्प ओळख

परभणी जिल्ह्यात आढळणारा वाळू हा एक गौण खनिज पदार्थ आहे. प्रस्तावित प्रकल्प वाळू खाण हा ओपनकास्ट पद्धतीने परभणी मधील पूर्णा तहसील मध्ये पिंपळगाव बाळापुर (३.४० हेक्टर), संदलापूर (२.७० हेक्टर), आणि कानडखेड (१.८० हेक्टर), गावामध्ये राबविण्यात येणार आहे.

१.१.२ प्रकल्प प्रस्तावाची ओळख

तक्ता १: अर्जदाराचे नाव व पत्ता

अर्जदार
जिल्हा खाण अधिकारी, परभणी (महाराष्ट्र राज्य) गांधी पार्क, परभणी, महाराष्ट्र ४३१४०१ मोब.क्र :- ७२१८६५५२११ ईमेल आयडी :- dmocollectorpbn@gmail.com

१.१.३ प्रकल्पाचे स्थान

तक्ता २: प्रकल्प स्थानाचा तपशील

तपशील	पिंपळगाव बाळापुर घाटाचा तपशील	संदलापूर घाटाचा तपशील	कानडखेड घाटाचा तपशील
प्रस्तावित झालेल्या खाण क्षेत्राचे नाव	पूर्णा नदीवरील पिंपळगाव बाळापुर वाळू घाट	पूर्णा नदीवरील संदलापूर वाळू घाट	पूर्णा नदीवरील कानडखेड वाळू घाट
जवळील गाव	ममदापूर आणि संदलापूर	ममदापूर आणि पिंपळगाव बाळापुर	नीला आणि हतकरवडी
तहसील	पूर्णा		
जिल्हा	परभणी		
राज्य	महाराष्ट्र		
टोपोशीट क्रमांक	५६ अ/ १६	५६ अ/ १६	५६ ई/१४
अक्षांश (एन)	१९°१४'८.४२"एन	१९°१४'५४.८४"एन	१९°११'१.२०"एन
रेखांश(ई)	७६°५६'५१.९५"ई	७६°५५'३७.९७"ई	७७°००'३८.६३"ई

१.१.४ प्रस्तावीत प्रकल्पाची आवश्यकता

वाळू आणि रेती ही सर्वात महत्त्वपूर्ण बांधकाम सामग्री आहे. देशातील पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी त्यांची उपलब्धता सुनिश्चित करणे आवश्यक आहे. या बांधकाम साहित्याची गरज वाढतच चालली आहे. संपूर्ण परभणी जिल्हा पूर्णा-गोदावरी आणि गोदावरी खोऱ्यात येतो. म्हणून गोदावरी आणि पूर्णा नदीतील हवामानाच्या घडा मोडींमुळे संपूर्ण जिल्हा अग्निजन्य खडकाने व्यापलेला आहे. परभणी जिल्ह्यात पूर्वी तयार झालेले रॉक फॉर्म तसेच व्यवस्थित दानेदार रेती बांधकाम उद्योगास अनुकूल आहे. रेतीची मागणी व पुरवठा यांच्यात पुरेशी तफावत असल्याने महाराष्ट्र सरकारला रेती उत्पादन वाढविणे भाग आहे.

१.२ प्रकल्प वर्णन

लीज आणि खाण प्रक्रिये बाबत: -

स्थानिक भूविज्ञान: परभणी जिल्हातील बहुतांश भाग हा मेसोजोइक युगापसून डेक्कन ट्रप पासून बनलेल्या खडकांनी व्यापलेलेला असून, अग्निजन्य रचनेच्या बहुल आडव्या लावा यात आढळतात.

तक्ता ३ : खाणीचे आयुष्यमान व रेतीची उपलब्धता (ब्रास मध्ये)

गावाचे नाव	पिंपळगाव बाळापुर	संदलापूर	कानडखेड
उत्खननासाठी वाळूचे प्रमाण (ब्रास)	३.४०	२.७०	१.८०
खाणीचे आयुष्यमान	१ वर्ष	१ वर्ष	१ वर्ष

प्रस्तावित खान काम

पूर्णा नदीच्या खाणीत वाळूचा साठा काढण्यासाठी ओपनकास्ट मॅन्युअल खाण पद्धत वापरली जाईल.

ओपनकास्ट खाणीचे काम:-

खाणपट्टी ही नदीच्या पात्रावर आहे आणि उपसा केलेले खनिज दर वर्षी पुन्हा भरून निघतात. महसूल व वन विभाग मंत्रालय मुंबई यांच्या अधिसूचना क्र. ११ (१x) व १२ नुसार तसेच महाराष्ट्र शासन निर्णय क्र. गौखानी - १०/०६१५/प्र.क्रं.२८९/ख दिनांक ०३.०१.२०१८ नुसार खाणकाम केवळ मजूर, मनुष्य बळाच्या, कुदळ (फावडा), घमेळा / पॅनच्या सहाय्याने केले जाईल.

उतखानन प्रक्रियेतील प्रत्येक चक्र मध्ये खलील गोष्टींचा अंतर्भाव असतो.

- ओव्हर बर्डन हटविणे** : ओव्हर बर्डन अपेक्षित नाही. त्यामुळे ओव्हर बर्डन काढण्याची गरज नाही.
- वाळू उत्खनन**: वाळूचे खोदकाम हे मनुष्य बळाद्वारे, कुदळ, फावडा यांच्या सहाय्याने केले जाईल.
- ट्रॅक्टर ट्रॉली भरणे** : ट्रॅक्टर ट्रॉलीचे भरण्याचे काम हे मनुष्य बळाद्वारे कुदळ, फावडा, व घमेले यांच्या सहाय्याने केले जाईल.
- नदी पात्रा/ वाळू घाटा पासून वाळू साठवणूक क्षेत्र पर्यंतची वाहतूक** : खाण मालक जवळच्या रस्त्यावर नदीकाठी किंवा वाळू घाटाच्या बाहेर वाळू साठवणूक क्षेत्र तयार करेल. उपसलेली वाळू ट्रॅक्टर ट्रॉलीच्या सहाय्याने वाळू घाटापासून वाळू साठवणूक क्षेत्र पर्यंत नेले जाईल.
- वाळू साठवणूक क्षेत्रापासून ते ग्राहकांपर्यंत वाळूची वाहतूक** :- वाळूची वाहतूक ट्रॅक्टर ट्रॉली परवानगीयोग्य प्रमाणासह केले जाईल.
- सुधारणा** :- अर्जदार शास्त्रीय पद्धतीने खाणकाम करतील जेणेकरून पावसाळ्यात खाणी परत आपोआप भरून येईल. अर्जदाराकडून नदीच्या दुतर्फा काठावर तशेस इतर मोकळ्या जागांवर वृक्षारोपण केले जाईल.

यांत्रिकरण निषध: -

खाणकाम केवळ मनुष्य बळाच्या साहाय्याने केले जाईल, कोणत्याही प्रकारचे यंत्र वापरले जाणार नाही.

तक्ता क्र. ४ : अंतर्गत क्षेत्रातील भूमी वापर पद्धती (हेक्टर)

अ.क्र	तपशील	पिंपळगाव बाळापुर		संदलापूर		कानडखेड	
		मित्तिस आज क्षेत्र	१ वर्षानंतर क्षेत्र	मित्तिस आज क्षेत्र	१ वर्षानंतर क्षेत्र	मित्तिस आज क्षेत्र	१ वर्षानंतर क्षेत्र
१	वनीकरनां तर्गत मातीचा वरील थर क्षेत्र	-	-	-	-	-	-
२	मातीच्या वरील थराचे साठवण	-	-	-	-	-	-
३	हरित पट्टा	-	-	-	-	-	-
४	ओव्हरबर्डन डंप	-	-	-	-	-	-
५	खनिज साठा	-	-	-	-	-	-
६	पायाभूत सोयी (कार्यशाळा, प्रशासन. इमारत इ.)	-	-	-	-	-	-
७	खाण पट्टे क्षेत्रातील खाण रस्ता	-	-	-	-	-	-
८	वाळू उत्खननासाठी वापरलेले क्षेत्र	०.०००	३.४०	०.०००	२.७०	०.०००	१.८०
९	वाळू खाण आणि इतर वापरासाठी व्हर्जिन लीज क्षेत्र	३.४०	०.०००	२.७०	०.०००	१.८०	०.०००
१०	रस्ता						
११	रेल्वे	-	-	-	-	-	-
१२	टेलिंग तलाव	-	-	-	-	-	-
१३	सांडपाणी प्रक्रिया यंत्रसंच	-	-	-	-	-	-
१४	खनिज पृथक्करण यंत्रसंच	-	-	-	-	-	-
१५	टाउनशिप एरिया	-	-	-	-	-	-

१६	इतर निर्दिष्ट करणे	-	-	-	-	-	-
१७	मालकी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी
	एकूण	३.४०	३.४०	२.७०	२.७०	१.८०	१.८०

१.३.६ जैविक पर्यावरण

वनस्पती - अभ्यासाच्या क्षेत्रा मध्ये प्रामुख्याने दक्षिणी कोरडे मिश्रित पर्णपाती जंगले आहेत आणि अभ्यास क्षेत्रावर आम, बाबुळ, बेल, बोर, चंदन, जांभूळ, करंज, निम, इ. यांचे वर्चस्व आहे.

जीव - प्राणी - अभ्यासाच्या वेळी सामान्यता आदळलेल्या प्रजाती म्हणजे ससा, उंदीर, भारतीय कोल्हे इत्यादी.

अभ्यासाच्या काळात कोणत्याही प्रकारची धोकादायक किंवा धोकादायक वनस्पती आढळू शकली नाहीत.

१.३.७ लोकसंख्याशास्त्र आणि सामाजिक-अर्थशास्त्र

२०११ च्या जनगणनेनुसार, अभ्यास क्षेत्रामध्ये एकूण ९२ गावे आहेत, ज्यांची एकूण लोकसंख्या १,८२,६५२ आहे व घरांची संख्या ३५,१२३ आहे.

१.४ अपेक्षित पर्यावरणीय प्रभाव आणि उपाययोजना

१०.४.१ वायु गुणवत्तेवर परिणाम

खाणकामांचे काम मनुष्य बळाच्या सहाय्याने केले जाईल त्यासाठी कोणतीही यंत्र, ड्रिलिंग व स्फोटके वापरली नाहीत. म्हणूनच हवेच्या गुणवत्तेत प्रभाव पडणार नाही. वाळू घाटातून जवळच्या आगारात किंवा इच्छित ठिकाणी वाळू साठी फक्त ट्रॅक्टर-ट्रॉली वापरली जाईल.

ही अतिरिक्त रहदारी हाताळण्यासाठी सक्षम परिवहन मार्ग आहेत.

उपाययोजना: वायू प्रदूषण नियंत्रणासाठी पुढील काळजी घेतली जाईल.

- रस्त्यावर नियमितपणे पाणी शिंपडले जाईल. यामुळे धूळ उत्सर्जनात आणखी ७५% घट होईल.
- वाहतूक करणाऱ्या वाहनांना ताडपत्रीने झाकलेले जाईल. रस्ते कोरडे असल्यास पाणी शिंपडावे याची काळजी घेतली जाईल.
- रस्ते समतल नसल्यास समतल केले जातील. त्यामुळे हे वाहनांचा सहज प्रवाह सुनिश्चित करेल आणि गळती रोखेल.
- ओव्हरलोडिंग कडक निषिद्ध केले जाईल.
- गॅस उत्सर्जन रोखण्यासाठी वाहनांचे योग्य ट्यूनिंग.

रस्त्याच्या कडेला झाडे लावणे जवळपासच्या गावांमध्ये धुळीचा प्रभाव कमी करण्यास मदत करते.

१०.४.२ ध्वनी गुणवत्तेवर परिणामः

वाळू उत्खननामुळे कोणताही महत्त्वपूर्ण ध्वनी निर्माण होणार नाही कारण संपूर्ण प्रक्रिया स्वहस्ते केले जाईल. केवळ ट्रॅक्टरमुळे थोडासा आवाज वाढेल.

उपाय योजना: वाहनांच्या गजबटामुळे निर्माण होणारा थोडासा ध्वनी योग्य देखभालीच वापरून व ट्रॅक्टर ट्रॉलीवर वेग मर्यादा आणून ध्वनीची मर्यादा कमी केली जाईल.

१०.४.३ पाण्याच्या वातावरणावर परिणामः

वाळूच्या खाणकामचा प्रवाह स्ट्रीमबेडच्या आत किंवा जवळपास झाल्याचा थेट परिणाम त्या प्रवाहाच्या प्राणी व वनस्पति ह्यांचा जीवनावर होतो. नदीच्या खालच्या कोरड्या भागात प्रकल्प उपक्रम राबविल्यामुळे प्रकल्पातील कोणत्याही कामकाजाचा परिणाम पाण्याच्या वातावरणावर किंवा किनारपट्ट्यांच्या वस्तीवर होत नाही. प्रकल्पांमध्ये कोणताही प्रवाह वळविणे किंवा तोडणे प्रस्तावित नाही. नदीतून पाणी पंप करण्यासाठी किंवा भूगर्भातील पाणी उपसा करण्याबाबत देखील प्रस्तावाची कल्पना केलेली नाही. कमी पाण्याच्या दिवसात, प्रस्तावित वाळू खाणीकर्म नदीच्या प्रवाहाला प्रभावित करणार नाही आणि म्हणूनच, या प्रकल्पामुळे पृष्ठभाग जलविज्ञान आणि भूजल प्रणालीवर कोणताही विपरीत परिणाम होणार नाही. वाळू उत्खनना कालावधीत प्रस्तावित खाणकाम हे योग्य आणि वैज्ञानिक पद्धतीने केले जाईल तशेस प्रास्ताविकद्वारा मार्गदर्शक तत्त्वे आणि नियमांचे पालन केले जाईल.

उपाय योजना:

वाळू नदीच्या मध्यभागी / तळाशी आढळतात. लीज कालावधी दरम्यान, वाळू वरच्या पृष्ठभागापासून ते मर्यादीत लीज क्षेत्रातील खाणकाम मंजूर खोलीपर्यंत काम करून वाढले जाईल.

१०.४.४. भू-वातावरणावर परिणाम-

जमीनीवरील पर्यावरणीय व्यवस्थापनः

नदी कायदा खाणीकर्म आणि त्या अनुषंगी प्रक्रिया द्वारे नदी मध्ये तात्पुरते खांनांचे खड्डे आणि रस्ते तयार होतात. या प्रक्रियेत कचरा निर्मिती होत नसल्याने कचरा डेपो ची आवश्यकता नाही.

उपाययोजना:

- खाणी काम भूजल पातळीच्या खाली आणले जाणार नाही.
- प्रचलित कायद्यानुसार पिण्याचे पाणी, विश्रांती, प्राथमिक उपचार बॉक्स आणि कल्याणकारी सुविधा पुरवेल.
- कोरड्या हंगामात खोदलेले क्षेत्र म्हणजे पावसाळ्यात पुन्हा भरून निघेल.
- पावसाळ्यात जमा झालेली वाळू नवीन उत्खननासाठी उपलब्ध असेल.
- कंत्राटदार महाराष्ट्र गौण खनिज उतारा विकास आणि नियमन, २०१३ चे पालन करतील.

१०.४.५ जैविक घटकावरील परिणाम

जैविक घटकावरील अपेक्षित प्रभाव आणि उपाय योजना

अंदाजीत परिणाम	सूचक उपाय
पक्षी किंवा सरपटणारे प्राणी इ. वन्य जीवांच्या मुक्त हालचालींचा अटकाव.	<ul style="list-style-type: none"> पक्ष्यांना अंतर्गत क्षेत्र ओलांडताना त्यांना बिलकुल अटकाव केला जाणार नाही. अंतर्गत क्षेत्रात अन्न, पॉलिथीन कचरा इत्यादी मुळे प्राणी पक्षी आकर्षित होतात त्यामुळे सादर क्षेत्रात मजुरांना अशा वस्तु टाकण्यास परवानगी दिली जाणार नाही. पीयूसी असलेल्या केवळ कमी प्रदूषण करणाऱ्या वाहनांना खाण सामग्री वाहून नेण्याची परवानगी असेल. ध्वनी प्रदूषण (नियमन व नियंत्रण) नियम २०००, सीपीसीबीच्या नियमांनुसार दिवसाची मर्यादा (सायलेंट झोन- ५० डीबी (ए) व निवासी क्षेत्र मध्ये ५५ डीबी-ए आहे नियंत्रण (नियम २००० नुसार) ध्वनी पातळी कायम ठेवली जाईल..
वाहीत प्रदेशातील पर्यावरणीय प्रणाली तशेस आर्द्रभूमीला अडथळा	वाहीत प्रदेशातील पर्यावरणीय प्रणाली किंवा आर्द्रभूमि ला कामगारांचा त्रास होणार नाहीत.
प्रवाहाच्या वरील व खलील बाजूच्या पाण्याच्या गुणवत्तेचे परीक्षण करणे	पाण्याच्या गुणवत्तेवर होणाऱ्या दुष्परिणामांचे मूल्यांकन करण्यासाठी दर महिन्यातून एकदा प्रवाहाच्या वरील व खलील भागातून पाण्याची गुणवत्ता परीक्षण केली जाईल आणि शुद्ध पाण्याची परिस्थिती राखण्यासाठी खाणकामांवर नियंत्रण ठेवले जाईल.

पर्यावरण वरील परिणाम :

वाहिन्याच्या मॉर्फॉलॉजीतील मोठ्या बदलांद्वारे जरूरीपेक्षा जास्त आणि अवैज्ञानिक रीडबेड वाळू उत्खननामुळे जलीय आणि वाहीत प्रदेशातील वस्ती नष्ट होते, परिणामी बेड खराब होणे, बेड कोरसनिंग, स्ट्रिम बेड जवळील पाण्याचे पातळे आणि प्रवाह अस्थिरता यांचा समावेश आहे. या प्रभावांमुळे वाहीत प्रदेशातील आणि जलचर मुळे बायोटाचे अधोगती होऊ शकते आणि यामुळे पूल आणि इतर संरचना खराब होऊ शकतात. सतत उत्खनना मुळे संपूर्ण पातळी खराब होऊ शकते.

वाळू उत्खननामुळे अतिरिक्त वाहनांची रहदारी वाढते, ज्याच्या वातावरणावर नकारात्मक परिणाम होते. ज्या ठिकाणी रस्ते वाहीत प्रदेशाला खेद देतात.

उपाय योजना:

प्रस्तावित खाणकाम पूर्वी सांगितल्या प्रमाणे वैज्ञानिक पद्धतीने केले जाईल, परंतु या गोष्टीचा लक्षणीय परिणाम अपेक्षित नाही, तथापि, त्यास कमी करण्यासाठी पुढील उपाय योजना केल्या जातील:

१. पूर्वी नमूद केल्याप्रमाणे सर्व प्रक्रिया मनुष्य बळाद्वारे राबविली जातील.
२. प्रामुख्याने प्रजनन काळातील जीवण्यावरील परिणाम कमी करण्यासाठी पावसालात कोणतेही खाण काम केले जाणार नाही.
३. खाणकाम साइटवर वनस्पती नसल्यामुळे कोणत्याही वनस्पतींमध्ये पुरेसे अंतर ठेवणे आवश्यक नाही.
४. पूल, धरणे व इतर काही संरचना असल्यास अशा महत्त्वाच्या रचनेच्या आसपास कोणत्याही खाणकाम केले जाणार नाही.
५. जलचरांच्या मुक्त हालचालींना बाधा पोहचू नये म्हणून कोरड्या भागावर खाणकाम केले जाईल.
६. पाण्याच्या जीवनावरील परिणाम कमी करण्यासाठी पावसाळ्यात कोणत्याही प्रकारचे खाणकाम केले जाणार नाही.
७. खाणकामातून वाळूच्या वाहतुकीसाठी खाणीतून इच्छित ठिकाणी जाण्यासाठी ट्रॅक्टर तैनात केले जाईल ज्यामुळे वहीत प्रदेशातील वस्तीत काही बाधा होणार नाही. वातावरणावर कमी परिणाम होण्याच्या दृष्टीने वाहतुकीसाठी निवडली जाईल, वाहतुकीच्या उद्देशाने कामावर असलेली सर्व वाहने पीयूसी प्रमाणित असतील. खाणकाम बंद केल्यावर तशेस पावसाळ्याच्या वेळी, खराब झालेली तट/ किनारा भरून/ दुरुस्त करण्यात येईल ल आणि नकारात्मक प्रभाव कमी करण्याच्या उपायोजना केल्या जाईल.
८. लीज क्षेत्रात कोणत्याही दिवे लावण्यास परवानगी नाही.
९. परिसरात वाळूचे ढीग टाकण्यास परवानगी नाही.
१०. लीज क्षेत्रात वन्यजीवांचे लक्ष विचलित करणे अथवा आकर्षित होऊ नये यासाठी अन्न, पॉलिथिन कचरा इत्यादी टाकण्यास परवानगी दिली जाणार नाही.
११. नित्यनियममध्ये अडथळा येऊ नये वन्यजीवांच्या मुळे त्याचे लक्ष वेधून घेऊ शकतील.
१२. वहीत प्रदेशातील रस्त्यांवर अतिक्रमण करणार नाहीत आणि वाळू उत्खनन वाहतुकीसाठी कोणतीही झाडे कापून साफ केली जाणार नाहीत.

१०.५ उपलब्ध असल्याची उपकरणांची पर्यावरणीय विश्लेषण:

१०.५.१ वाळू घाटा वरील पर्याय-

जिथे वाळू अस्तित्वात आहे तिथे खाणी काढणे आर्थिकदृष्ट्या आवश्यक आहे. बाजार पेठांजवळ किंवा वाहतुकीच्या मार्गावर खाण स्थानांना प्राधान्य दिले जाते.

१०.५.२ तंत्रज्ञान पर्याय: -

वाळूच्या ठेवी काढण्यासाठी कोणतेही वैकल्पिक तंत्रज्ञान उपलब्ध नाही केवळ ओपनकास्ट मॅन्युअल मायनिंग पद्धत अवलंबली जाईल.

१०.६ पर्यावरण मॉनिटरिंग प्रोग्राम:

प्रकल्पाच्या कार्याच्या अंमलबजावणी दरम्यान, केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळ व राज्य प्रदूषण नियंत्रण मंडळ महाराष्ट्राचा मार्गदर्शक सूचनांनुसार विविध पर्यावरणीय गुणधर्मांचे नमुने व विश्लेषण केले जाईल. हा कार्यक्रम राबविण्यासाठी पर्यावरण व्यवस्थापन कक्ष स्थापन केला जाईल.

१०.७ अतिरिक्त अभ्यास

१०.७.१ आपत्कालीन अभ्यास- कुठलाही अपघात घडत असता सर्व प्रथम त्याच्या परिणामांचे/ जोखीम/ विश्लेषण करून त्या अपघातचे परिणाम दूरवर व दूरगामी होऊ नये या करिता जोखीम अभ्यास केले जावेत.

१०.७ .२ आपत्ती अभ्यास: -

आग, स्फोट, अचानक गॅस गळती इत्यादीमुळे उद्भवणाऱ्या आपत्कालीन परिस्थितीची पूर्ती करण्यासाठी योग्य आपत्ती नियोजन केले पाहिजे. भूकंप / पूर यासारख्या नैसर्गिक आपत्तींसह आपत्ती / आपत्कालीन परिस्थितीत अग्निशामक उपकरणे व इतर सुरक्षा उपकरणे वापरासाठी सज्ज ठेवली पाहिजेत.

१०.९ पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

ओपनकास्ट खाण ऑपरेशनमध्ये खोदाई आणि साहित्य हाताळणे विविध क्रियांचा समावेश आहे, जे पर्यावरण प्रदूषणाचे संभाव्य स्रोत असू शकतात. वाळू खाण ४५ डिग्री सेल्सियसच्या सर्व खड्ड्यांवरील व्यवस्थित रचलेल्या बॅचद्वारे विकसित केली जाईल. धूळ दडपण्यासाठी पाण्याची फवारणी केली जाईल २००० लिटर साठवणूक क्षमतेचे टँक विकसित केली जाईल.

पर्यावरणीय समस्या	व्यवस्थापन उपाय	अंमलबजावणी
वायु वातावरण	<ul style="list-style-type: none"> • खोदकामाच्या वेळी धूळ उत्सर्जन होण्यापासून रोखण्यासाठी नियमितपणे पाणी शिंपडले जाईल. • ताडपत्रीने झालेल्या ट्रॅक्टर ट्रॉलीद्वारे वाळू वाहतूक केली जाईल. • रस्त्याच्या दोन्ही बाजूने हरित पट्टा विकसित केला जाईल जो प्रदूषणाला शोषून घेईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
आवाज आणि कंपन	<ul style="list-style-type: none"> • वाळू वाहतूक करणाऱ्या वाहनांचे प्रदूषण कमी करण्यासाठी पुढील अटींवर परवानगी दिली जाईल. • जुन्या आणि दुरुस्तीची आवश्यकता असलेला ट्रॅक्टर ट्रॉलीमधून टप्प्याटप्प्याने काम करणे. • रस्त्याच्या दुतर्फा हरित पट्टा केली जाईल. • वाळू भरणा करताना न्यूनतम आवाज होईल अशी काळजी घेतली जाईल. • मजुरांच्या श्रवण क्षमतेवर आवाजामुळे परिणाम होऊ नये म्हणून बेकहो आणि इयर प्लगचा वापर केला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
जल पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> • पावसाळ्यात तसेच पुराच्या वेळी खाणकाम टाळले जाईल. • ज्यामुळे खोदाई केलेल्या वाळू खाणींचे पुनर्भरण होईल. • नदी प्रवाह वळविला जाणार नाही. • वाळूसाठी वापरल्या जाणाऱ्या वाहनांमधून होणारी गळती 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख

	<p>थांबविणे किंवा नियंत्रित करण्यात येईल.</p> <ul style="list-style-type: none"> • वाहतूक • नदी मध्ये ट्रॅक्टर ट्रॉली धुण्याचे टाळले जाईल. • खाणीकर्म कालावधीत कंत्राटदार खाणण्याच्या योग्य आणि वैज्ञानिक पद्धतीच्या सर्व मार्गदर्शक सूचना व नियमांचे पालन करेल. 	
जैविक पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> • रात्रीच्या वेळेस जिवजंतुच्या जीवनमानात अडथळा होऊ नये या करिता खाणीकर्म प्रक्रिया फक्त दिवसा केले जाईल. • वाहतुकीदरम्यान साहित्य तिरपालने झाकलेले असेल. • वातावरणात विरखळणारे उत्सर्जन नियंत्रित करण्यासाठी रस्त्यावर पाण्याच्या शिडकावा केला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
आरोग्य आणि सुरक्षा तसेच सार्वजनिक आरोग्य आणि सुरक्षा.	<ul style="list-style-type: none"> • रस्त्यावर नियमित पाणी शिंपडणे. • कामगारांना डस्ट मास्क पुरविला जाईल. • खाण नियमांनुसार कर्मचाऱ्यांच्या सुरक्षेची काळजी घेतली जाईल. • वैद्यकीय नोंदी ठेवल्या जातील. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
सामाजिक आर्थिक पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> • स्थानिक लोकांना रोजगार दिले जाईल. • नियमित वैद्यकीय शिबिरे आयोजित केली जातील. • जवळच्या खेड्यांमध्ये विकास कामांसाठी निधी उपलब्ध करून दिला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख

**तक्ता ६ : EMP अंमलबजावणीचा अंदाजीत खर्च अंदाज
गुंतवणूक आणि आवर्ती वार्षिक खर्च (आकडे लाख रुपयात)**

क्रं	तपशील	माहिती	पिंपळगाव बाळापुर		संदलापूर		कानडखेड	
			भांडवली किंमत	परिचालन व देखभाल खर्च	भांडवली किंमत	परिचालन व देखभाल खर्च	भांडवली किंमत	परिचालन व देखभाल खर्च
१	पर्यावरण देखरेख कार्यक्रम	हवा, पाणी, आवाज यांचे निरीक्षण करणे	०.९०	१.००	०.८०	१.००	०.८०	१.००
२.	हवा प्रदूषण नियंत्रण	पाणी शिंपडणे वाळू घाटाचे काम सुरु झाल्यावर	१.००	२.५०	१.००	२.६	१.००	२.६५
३	वाहतूक रस्त्याचे देखभाल		०	१.२०	०	१.२०	०	१.२०
४	झाडे लावणे		३.९०	४.५	३.३२	४.५०	२.४३	४.१३
५	ग्याबियन रचना माती अडकण्यासाठी	ग्याबियन भिंत जुन्या सीमेंट बॅगान्च्या सहाय्याने माती रोखण्यासाठी	१.००	०.२०	१.००	०.२०	१.००	०.२०
६	वाळू घाटाचे निरीक्षण	सी.सी.टी. व्ही कॅमेरास	०.३०	०.६०	०.३०	०.६०	०.३०	०.६०
७	पाणी प्रदूषण निरीक्षण	वाळू घाटाच्या कडेला भिंत किंवा बांध घालणे आणि मोबाइल टॉयलेट	०.५०	शून्य	०.५०	शून्य	०.५०	शून्य
८	आवाज प्रदूषण	झाडे आणि ट्री गार्ड	१.००	०.५०	१.००	०.५०	१.००	०.५०

	निरीक्षण							
९	आरोग्य आणि सुरक्षा	वेळोवेळी आरोग्य तपासणी करणे	-	१.००	-	१.००	-	१.००
एकूण			८.६	११.५	७.९२	११.६	७.०३	११.२८

सेल

कार्यकारी सारांश (मराठी)

खालील गावांसाठी वाळू उत्खनन कार्यकारी सारांश (गौण खनिज)

अ.क्रं	वाळूघाटाचे नाव	गावाचे नाव	खासरा क्रं.	एकूण लीज	एकूण उत्पादन ब्रास (टी.पी.ए)	एकूण प्रकल्प खर्च
१.	दूधणा नदीवरील पिंपरी बू नदी वाळू घाट	पिंपरी बू	१०८,१०९,११०,११२	१.१२	१७८९	५८,५७,१८६/-
२.	दूधणा नदीवरील खादगाव वाळू घाट	खादगाव	२१,२३,२६,२७,२८,२९,३०	१.००	२१२०	६९,४०,८८०/-
३.	दूधणा नदीवरील वाळू सोन्ना वाळू घाट	सोन्ना	१५४,१५५,१५६,१५७,१६२, १६३,१६४,१६५	१.७५	३०९२	१,०१,२३,२०८/-

तालुका:-सेलू, जिल्हा- परभणी (महाराष्ट्र) मधील

खालील गावांसाठी वाळू उत्खनन कार्यकारी सारांश (गौण खनिज)

कालावधी- मायनिंग प्लान EC- मंजूरीच्या तारखेपासून ०१ वर्षापर्यंत वैध असेल

पर्यावरण प्रभाव मूल्यांकन (जनसुनावणी)

“ब” २००६ च्या ई.आय.ए सूचनेच्या श्रेणी १ (अ) अंतर्गत

एस.ओ. 141 (ई) दिनांक 15. 01. 2016, एमओईएफ आणि सीसी, एसओ. 3611 (ई),

दिनांक २५.०७.२०१८

टिकाऊ वाळू उत्खनन व्यवस्थापन मार्गदर्शक तत्त्वे 2016, खाण धोरण 2020 साठी मार्गदर्शकतत्त्वे

मंत्राज ग्रीन रिसोर्सेस लिमिटेड

क्यू.सी.आय. ई.आय.ए सल्लागार ,

हॉल नं. १, पहिला मजला, नाईस संकुल,

एमआयडीसी, सातपूर, नाशिक, महाराष्ट्र

ई-मेल: info@mantrasresources.com,

uksharma@mantrasresources.com

एक्रीडिटेशन न. नाबेट/इआयए/१९२२/आरए ०२०१/ एप्रिल १८,२०२२)

सप्टेंबर- २०२१

१.० परिचय :

कार्यकारी सारांश हा प्रकल्प परभणी जिल्हातील परभणी तहसीलसाठी गौण खनिजांच्या वाळू गट खाणीची “पर्यावरण व्यवस्थापन योजना (EMP)” परभणी जिल्हा खाण कार्यालय मार्ग वर गौण खनिजांच्या वाळू गट खाणींच्या मनपाच्या नियोजनासाठी तयार करण्यात आला आहे. खाणकाम हे **पिंपरी बू (१.१२ हेक्टर)**, **खादगाव (१.०० हेक्टर)**, **सोन्ना (१.७५ हेक्टर)**, आसपासच्या गावात वाळू उपसा करण्यापुरते मर्यादित आहे. लीज क्षेत्रात वाळूची उपलब्धता आहे, ड्रिलिंग आणि स्फोटाशिवाय ओपनकास्ट मॅन्युअल खाण पद्धतीने खाणकाम केले जात आहे.

१.१.१ प्रकल्प ओळख

परभणी जिल्ह्यात आढळणारा वाळू हा एक गौण खनिज पदार्थ आहे. प्रस्तावित प्रकल्प वाळू खाण हा ओपनकास्ट पद्धतीने परभणी मधील **सेलू तहसील मध्ये पिंपरी बू (१.१२ हेक्टर)**, **खादगाव (१.०० हेक्टर)**, **सोन्ना (१.७५ हेक्टर)**, गावामध्ये राबविण्यात येणार आहे.

१.१.२ प्रकल्प प्रस्तावाची ओळख

तक्ता १: अर्जदाराचे नाव व पत्ता

अर्जदार
जिल्हा खाण अधिकारी, परभणी (महाराष्ट्र राज्य) गांधी पार्क, परभणी, महाराष्ट्र ४३१४०१ मोब.क्र :- ७२१८६५५२११ ईमेल आयडी :- dmocollectorpbn@gmail.com

१.१.३ प्रकल्पाचे स्थान

तक्ता २: प्रकल्प स्थानाचा तपशील

तपशील	पिंपरी बू घाटाचा तपशील	खादगाव घाटाचा तपशील	सोन्ना घाटाचा तपशील
प्रस्तावित झालेल्या खाण क्षेत्राचे नाव	दूधणा नदीवरील पिंपरी बू वाळू घाट	दूधणा नदीवरील खादगाव वाळू घाट	दूधणा नदीवरील सोन्ना वाळू घाट
जवळील गाव	मोरेगाव आणि सोनवटी	मोरेगाव आणि सोनवटी	करडगाव आणि आंबेगाव दीगर
तहसील	सेलू		
जिल्हा	परभणी		
राज्य	महाराष्ट्र		
टोपोशीट क्रमांक	५६ ए/ ०८	५६ अ/ १६	५६ ए/११
अक्षांश (एन)	१९°३०'५३.८१"एन	१९°३१'०.३६"एन	१९°२५'३७.६०"एन
रेखांश(ई)	७६°२६'३६.९२"ई	७६°२५'५७.७३"ई	७७°३१'५७.२४"ई

१.१.४ प्रस्तावीत प्रकल्पाची आवश्यकता

वाळू आणि रेती ही सर्वात महत्त्वपूर्ण बांधकाम सामग्री आहे. देशातील पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी त्यांची उपलब्धता सुनिश्चित करणे आवश्यक आहे. या बांधकाम साहित्याची गरज वाढतच चालली आहे. संपूर्ण परभणी जिल्हा पूर्णा-गोदावरी आणि गोदावरी खोऱ्यात येतो. म्हणून गोदावरी आणि पूर्णा नदीतील हवामानाच्या घडा मोडींमुळे संपूर्ण जिल्हा अग्निजन्य खडकाने व्यापलेला आहे. परभणी जिल्ह्यात पूर्वी तयार झालेले रॉक फॉर्म तसेच व्यवस्थित दानेदार रेती बांधकाम उद्योगास अनुकूल आहे. रेतीची मागणी व पुरवठा यांच्यात पुरेशी तफावत असल्याने महाराष्ट्र सरकारला रेती उत्पादन वाढविणे भाग आहे.

१ २. प्रकल्पाचे वर्णन

लीज आणि खाण प्रक्रिये बाबत: -

स्थानिक भूविज्ञान: परभणी जिल्हातील बहुतांश भाग हा मेसोजोइक युगापसून डेक्कन ट्रप पासून बनलेल्या खडकांनी व्यापलेलेला असून, अग्निजन्य रचनेच्या बहुल आडव्या लावा यात आढळतात.

तक्ता ३ : खाणीचे आयुष्यमान व रेतीची उपलब्धता (ब्रास मध्ये)

गावाचे नाव	पिंपरी बू	खादगाव	सोन्ना
उत्खननासाठी वाळूचे प्रमाण (ब्रास)	१.१२	१.००	१.७५
खाणीचे आयुष्यमान	१ वर्ष	१ वर्ष	१ वर्ष

प्रस्तावित खान काम

पूर्णा नदीच्या खाणीत वाळूचा साठा काढण्यासाठी ओपनकास्ट मॅन्युअल खाण पद्धत वापरली जाईल.

ओपनकास्ट खाणीचे काम:-

खाणपट्टी ही नदीच्या पात्रावर आहे आणि उपसा केलेले खनिज दर वर्षी पुन्हा भरून निघतात. महसूल व वन विभाग मंत्रालय मुंबई यांच्या अधिसूचना क्र. ११ (१x) व १२ नुसार तसेच महाराष्ट्र शासन निर्णय क्र. गौखानी - १०/०६१५/प्र.क्र.२८९/ख दिनांक ०३.०१.२०१८ नुसार खाणकाम केवळ मजूर, मनुष्य बळाच्या, कुदळ (फावडा), घमेळा / पॅनच्या सहाय्याने केले जाईल.

उतखानन प्रक्रियेतील प्रत्येक चक्र मध्ये खलील गोष्टींचा अंतर्भाव असतो.

- ओव्हर बर्डन हटविणे** : ओव्हर बर्डन अपेक्षित नाही. त्यामुळे ओव्हर बर्डन काढण्याची गरज नाही.
- वाळू उत्खनन**: वाळूचे खोदकाम हे मनुष्य बळाद्वारे, कुदळ, फावडा यांच्या सहाय्याने केले जाईल.
- ट्रॅक्टर ट्रॉली भरणे** : ट्रॅक्टर ट्रॉलीचे भरण्याचे काम हे मनुष्य बळाद्वारे कुदळ, फावडा, व घमेले यांच्या सहाय्याने केले जाईल.
- नदी पात्रा/ वाळू घाटा पासून वाळू साठवणूक क्षेत्र पर्यंतची वाहतूक** : खाण मालक जवळच्या रस्त्यावर नदीकाठी किंवा वाळू घाटाच्या बाहेर वाळू साठवणूक क्षेत्र तयार करेल. उपसलेली वाळू ट्रॅक्टर ट्रॉलीच्या सहाय्याने वाळू घाटापासून वाळू साठवणूक क्षेत्र पर्यंत नेले जाईल.
- वाळू साठवणूक क्षेत्रापासून ते ग्राहकांपर्यंत वाळूची वाहतूक** :- वाळूची वाहतूक ट्रॅक्टर ट्रॉली परवानगीयोग्य प्रमाणासह केले जाईल.
- सुधारणा** :- अर्जदार शास्त्रीय पद्धतीने खाणकाम करतील जेणेकरून पावसाळ्यात खाणी परत आपोआप भरून येईल. अर्जदाराकडून नदीच्या दुतर्फी काठावर तशेस इतर मोकळ्या जागांवर वृक्षारोपण केले जाईल.

यांत्रिकरण निषध: -

खाणकाम केवळ मनुष्य बळाच्या साहाय्याने केले जाईल, कोणत्याही प्रकारचे यंत्र वापरले जाणार नाही.

तक्ता क्र. ४ : अंतर्गत क्षेत्रातील भूमी वापर पद्धती (हेक्टर)

अ.क्र	तपशील	पिंपरी बू		खादगाव		सोन्ना	
		मित्तिस आज क्षेत्र	१ वर्षानंतर क्षेत्र	मित्तिस आज क्षेत्र	१ वर्षानंतर क्षेत्र	मित्तिस आज क्षेत्र	१ वर्षानंतर क्षेत्र
१	वनीकरनां तर्गत मातीचा वरील थर क्षेत्र	-	-	-	-	-	-
२	मातीच्या वरील थराचे साठवण	-	-	-	-	-	-
३	हरित पट्टा	-	-	-	-	-	-
४	ओव्हरबर्डन डंप	-	-	-	-	-	-
५	खनिज साठा	-	-	-	-	-	-
६	पायाभूत सोयी (कार्यशाळा, प्रशासन. इमारत इ.)	-	-	-	-	-	-
७	खाण पट्टे क्षेत्रातील खाण रस्ता	-	-	-	-	-	-
८	वाळू उत्खननासाठी वापरलेले क्षेत्र	०.०००	१.१२	०.०००	१.००	०.०००	१.७५
९	वाळू खाण आणि इतर वापरासाठी व्हर्जिन लीज क्षेत्र	१.१२	०.०००	१.००	०.०००	१.७५	०.०००
१०	रस्ता						
११	रेल्वे	-	-	-	-	-	-
१२	टेलिंग तलाव	-	-	-	-	-	-
१३	सांडपाणी प्रक्रिया यंत्रसंच	-	-	-	-	-	-
१४	खनिज पृथक्करण यंत्रसंच	-	-	-	-	-	-
१५	टाउनशिप एरिया	-	-	-	-	-	-

१६	इतर निर्दिष्ट करणे	-	-	-	-	-	-
१७	मालकी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी
	एकूण	१.१२	१.१२	१.००	१.००	१.७५	१.७५

१.३.६ जैविक पर्यावरण

वनस्पती - अभ्यासाच्या क्षेत्रा मध्ये प्रामुख्याने दक्षिणी कोरडे मिश्रित पर्णपाती जंगले आहेत आणि अभ्यास क्षेत्रावर आम, बाबुळ, बेल, बोर, चंदन, जांभूळ, करंज, निम, इ. यांचे वर्चस्व आहे.

जीव - प्राणी - अभ्यासाच्या वेळी सामान्यता आदळलेल्या प्रजाती म्हणजे ससा, उंदीर, भारतीय कोल्हे इत्यादी.

अभ्यासाच्या काळात कोणत्याही प्रकारची धोकादायक किंवा धोकादायक वनस्पती आढळू शकली नाहीत.

१.३.७ लोकसंख्याशास्त्र आणि सामाजिक-अर्थशास्त्र

२०११ च्या जनगणनेनुसार, अभ्यास क्षेत्रामध्ये एकूण ९४ गावे आहेत, ज्यांची एकूण लोकसंख्या १६९१७४ आहे व घरांची संख्या ३३८१५ आहे.

१.४ पर्यावरणीय प्रभाव आणि उपाययोजना

१०.४.१ वायु गुणवत्तेवर परिणाम

खाणकामांचे काम मनुष्य बळाच्या सहाय्याने केले जाईल त्यासाठी कोणतीही यंत्र, ड्रिलिंग व स्फोटके वापरली नाहीत. म्हणूनच हवेच्या गुणवत्तेत प्रभाव पडणार नाही. वाळू घाटातून जवळच्या आगारात किंवा इच्छित ठिकाणी वाळू साठी फक्त ट्रॅक्टर-ट्रॉली वापरली जाईल.

ही अतिरिक्त रहदारी हाताळण्यासाठी सक्षम परिवहन मार्ग आहेत.

उपाययोजना: वायू प्रदूषण नियंत्रणासाठी पुढील काळजी घेतली जाईल.

- रस्त्यावर नियमितपणे पाणी शिंपडले जाईल. यामुळे धूळ उत्सर्जनात आणखी ७५% घट होईल.
- वाहतूक करणाऱ्या वाहनांना ताडपत्रीने झाकलेले जाईल. रस्ते कोरडे असल्यास पाणी शिंपडावे याची काळजी घेतली जाईल.
- रस्ते समतल नसल्यास समतल केले जातील. त्यामुळे हे वाहनांचा सहज प्रवाह सुनिश्चित करेल आणि गळती रोखेल.
- ओव्हरलोडिंग कडक निषिद्ध केले जाईल.
- गॅस उत्सर्जन रोखण्यासाठी वाहनांचे योग्य ट्यूनिंग.

रस्त्याच्या कडेला झाडे लावणे जवळपासच्या गावांमध्ये धुळीचा प्रभाव कमी करण्यास मदत करते.

१०.४.२ ध्वनी गुणवत्तेवर परिणामः

वाळू उत्खननामुळे कोणताही महत्त्वपूर्ण ध्वनी निर्माण होणार नाही कारण संपूर्ण प्रक्रिया स्वहस्ते केले जाईल. केवळ ट्रॅक्टरमुळे थोडासा आवाज वाढेल.

उपाय योजना: वाहनांच्या गजबटामुळे निर्माण होणारा थोडासा ध्वनी योग्य देखभालीच वापरून व ट्रॅक्टर ट्रॉलीवर वेग मर्यादा आणून ध्वनीची मर्यादा कमी केली जाईल.

१०.४.३ पाण्याच्या वातावरणावर परिणामः

वाळूच्या खाणकामचा प्रवाह स्ट्रीमबेडच्या आत किंवा जवळपास झाल्याचा थेट परिणाम त्या प्रवाहाच्या प्राणी व वनस्पति ह्यांचा जीवनावर होतो. नदीच्या खालच्या कोरड्या भागात प्रकल्प उपक्रम राबविल्यामुळे प्रकल्पातील कोणत्याही कामकाजाचा परिणाम पाण्याच्या वातावरणावर किंवा किनारपट्ट्यांच्या वस्तीवर होत नाही. प्रकल्पांमध्ये कोणताही प्रवाह वळविणे किंवा तोडणे प्रस्तावित नाही. नदीतून पाणी पंप करण्यासाठी किंवा भूगर्भातील पाणी उपसा करण्याबाबत देखील प्रस्तावाची कल्पना केलेली नाही. कमी पाण्याच्या दिवसात, प्रस्तावित वाळू खाणीकर्म नदीच्या प्रवाहाला प्रभावित करणार नाही आणि म्हणूनच, या प्रकल्पामुळे पृष्ठभाग जलविज्ञान आणि भूजल प्रणालीवर कोणताही विपरीत परिणाम होणार नाही. वाळू उत्खनना कालावधीत प्रस्तावित खाणकाम हे योग्य आणि वैज्ञानिक पद्धतीने केले जाईल तशेस प्रास्ताविकद्वारा मार्गदर्शक तत्त्वे आणि नियमांचे पालन केले जाईल.

उपाय योजनाः

वाळू नदीच्या मध्यभागी / तळाशी आढळतात. लीज कालावधी दरम्यान, वाळू वरच्या पृष्ठभागापासून ते मर्यादीत लीज क्षेत्रातील खाणकाम मंजूर खोलीपर्यंत काम करून वाढले जाईल.

१०.४.४. भू-वातावरणावर परिणाम-

जमीनीवरील पर्यावरणीय व्यवस्थापनः

नदी कायदा खाणीकर्म आणि त्या अनुषंगी प्रक्रिया द्वारे नदी मध्ये तात्पुरते खांनांचे खड्डे आणि रस्ते तयार होतात. या प्रक्रियेत कचरा निर्मिती होत नसल्याने कचरा डेपो ची आवश्यकता नाही.

उपाययोजनाः

- खाणी काम भूजल पातळीच्या खाली आणले जाणार नाही.
- प्रचलित कायद्यानुसार पिण्याचे पाणी, विश्रांती, प्राथमिक उपचार बॉक्स आणि कल्याणकारी सुविधा पुरवेल.
- कोरड्या हंगामात खोदलेले क्षेत्र म्हणजे पावसाळ्यात पुन्हा भरून निघेल.
- पावसाळ्यात जमा झालेली वाळू नवीन उत्खननासाठी उपलब्ध असेल.
- कंत्राटदार महाराष्ट्र गौण खनिज उतारा विकास आणि नियमन, २०१३ चे पालन करतील.

१०.४.५ जैविक घटकावरील परिणाम

जैविक घटकावरील अपेक्षित प्रभाव आणि उपाय योजना

अंदाजीत परिणाम	सूचक उपाय
पक्षी किंवा सरपटणारे प्राणी इ. वन्य जीवांच्या मुक्त हालचालींचा अटकाव.	<ul style="list-style-type: none">• पक्ष्यांना अंतर्गत क्षेत्र ओलांडताना त्यांना बिलकुल अटकाव केला जाणार नाही.• अंतर्गत क्षेत्रात अन्न, पॉलिथीन कचरा इत्यादी मुळे प्राणी पक्षी आकर्षित होतात त्यामुळे सादर क्षेत्रात मजुरांना अशा वस्तु टाकण्यास परवानगी दिली जाणार नाही.• पीयूसी असलेल्या केवळ कमी प्रदूषण करणाऱ्या वाहनांना खाण सामग्री वाहून नेण्याची परवानगी असेल.• ध्वनी प्रदूषण (नियमन व नियंत्रण) नियम २०००, सीपीसीबीच्या नियमांनुसार दिवसाची मर्यादा (सायलेंट झोन- ५० डीबी (ए) व निवासी क्षेत्र मध्ये ५५ डीबी-ए आहे नियंत्रण (नियम २००० नुसार) ध्वनी पातळी कायम ठेवली जाईल..
वाहीत प्रदेशातील पर्यावरणीय प्रणाली तशेस आर्द्रभूमीला अडथळा	वाहीत प्रदेशातील पर्यावरणीय प्रणाली किंवा आर्द्रभूमि ला कामगारांचा त्रास होणार नाहीत.
प्रवाहाच्या वरील व खलील बाजूच्या पाण्याच्या गुणवत्तेचे परीक्षण करणे	पाण्याच्या गुणवत्तेवर होणाऱ्या दुष्परिणामांचे मूल्यांकन करण्यासाठी दर महिन्यातून एकदा प्रवाहाच्या वरील व खलील भागातून पाण्याची गुणवत्ता परीक्षण केली जाईल आणि शुद्ध पाण्याची परिस्थिती राखण्यासाठी खाणकामांवर नियंत्रण ठेवले जाईल.

पर्यावरणावरील परिणाम :

वाहिन्याच्या मॉर्फॉलॉजीतील मोठ्या बदलांद्वारे जरूरीपेक्षा जास्त आणि अवैज्ञानिक रीडबेड वाळू उत्खननामुळे जलीय आणि वाहीत प्रदेशातील वस्ती नष्ट होते, परिणामी बेड खराब होणे, बेड कोरसनिंग, स्ट्रिम बेड जवळील पाण्याचे पातळे आणि प्रवाह अस्थिरता यांचा समावेश आहे. या प्रभावांमुळे वाहीत प्रदेशातील आणि जलचर मुळे बायोटाचे अधोगती होऊ शकते आणि यामुळे पूल आणि इतर संरचना खराब होऊ शकतात. सतत उत्खनना मुळे संपूर्ण पातळी खराब होऊ शकते.

वाळू उत्खननामुळे अतिरिक्त वाहनांची रहदारी वाढते, ज्याच्या वातावरणावर नकारात्मक परिणाम होते. ज्या ठिकाणी रस्ते वाहीत प्रदेशाला खेद देतात.

उपाय योजना:

प्रस्तावित खाणकाम पूर्वी सांगितल्या प्रमाणे वैज्ञानिक पद्धतीने केले जाईल, परंतु या गोष्टीचा लक्षणीय परिणाम अपेक्षित नाही, तथापि, त्यास कमी करण्यासाठी पुढील उपाय योजना केल्या जातील:

१. पूर्वी नमूद केल्याप्रमाणे सर्व प्रक्रिया मनुष्य बळाद्वारे राबविली जातील.
२. प्रामुख्याने प्रजनन काळातील जीवण्यावरील परिणाम कमी करण्यासाठी पावसालात कोणतेही खाण काम केले जाणार नाही.
३. खाणकाम साइटवर वनस्पती नसल्यामुळे कोणत्याही वनस्पतींमध्ये पुरेसे अंतर ठेवणे आवश्यक नाही.
४. पूल, धरणे व इतर काही संरचना असल्यास अशा महत्त्वाच्या रचनेच्या आसपास कोणत्याही खाणकाम केले जाणार नाही.
५. जलचरांच्या मुक्त हालचालींना बाधा पोहचू नये म्हणून कोरड्या भागावर खाणकाम केले जाईल.
६. पाण्याच्या जीवनावरील परिणाम कमी करण्यासाठी पावसाळ्यात कोणत्याही प्रकारचे खाणकाम केले जाणार नाही.
७. खाणकामातून वाळूच्या वाहतुकीसाठी खाणीतून इच्छित ठिकाणी जाण्यासाठी ट्रॅक्टर तैनात केले जाईल ज्यामुळे वहीत प्रदेशातील वस्तीत काही बाधा होणार नाही. वातावरणावर कमी परिणाम होण्याच्या दृष्टीने वाहतुकीसाठी निवडली जाईल, वाहतुकीच्या उद्देशाने कामावर असलेली सर्व वाहने पीयूसी प्रमाणित असतील. खाणकाम बंद केल्यावर तशेस पावसाळ्याच्या वेळी, खराब झालेली तट/ किनारा भरून/ दुरुस्त करण्यात येईल ल आणि नकारात्मक प्रभाव कमी करण्याच्या उपायोजना केल्या जाईल.
८. लीज क्षेत्रात कोणत्याही दिवे लावण्यास परवानगी नाही.
९. परिसरात वाळूचे ढीग टाकण्यास परवानगी नाही.
१०. लीज क्षेत्रात वन्यजीवांचे लक्ष विचलित करणे अथवा आकर्षित होऊ नये यासाठी अन्न, पॉलिथिन कचरा इत्यादी टाकण्यास परवानगी दिली जाणार नाही.
११. नित्यनियममध्ये अडथळा येऊ नये वन्यजीवांच्या मुळे त्याचे लक्ष वेधून घेऊ शकतील.
१२. वहीत प्रदेशातील रस्त्यांवर अतिक्रमण करणार नाहीत आणि वाळू उत्खनन वाहतुकीसाठी कोणतीही झाडे कापून साफ केली जाणार नाहीत.

१०.५ उपलब्ध असल्याची उपकरणांची पर्यावरणीय विश्लेषण:

१०.५.१ वाळू घाटा वरील पर्याय-

जिथे वाळू अस्तित्वात आहे तिथे खाणी काढणे आर्थिकदृष्ट्या आवश्यक आहे. बाजार पेठांजवळ किंवा वाहतुकीच्या मार्गावर खाण स्थानांना प्राधान्य दिले जाते.

१०.५.२ तंत्रज्ञान पर्याय: -

वाळूच्या ठेवी काढण्यासाठी कोणतेही वैकल्पिक तंत्रज्ञान उपलब्ध नाही केवळ ओपनकास्ट मॅन्युअल मायनिंग पद्धत अवलंबली जाईल.

१०.६ पर्यावरण मॉनिटरिंग प्रोग्राम:

प्रकल्पाच्या कार्याच्या अंमलबजावणी दरम्यान, केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळ व राज्य प्रदूषण नियंत्रण मंडळ महाराष्ट्राचा मार्गदर्शक सूचनांनुसार विविध पर्यावरणीय गुणधर्मांचे नमुने व विश्लेषण केले जाईल. हा कार्यक्रम राबविण्यासाठी पर्यावरण व्यवस्थापन कक्ष स्थापन केला जाईल.

१०.७ अतिरिक्त अभ्यास

१०.७.१ आपत्कालीन अभ्यास- कुठलाही अपघात घडत असता सर्व प्रथम त्याच्या परिणामांचे/ जोखीम/ विश्लेषण करून त्या अपघातचे परिणाम दूरवर व दूरगामी होऊ नये या करिता जोखीम अभ्यास केले जावेत.

१०.७ .२ आपत्ती अभ्यास: -

आग, स्फोट, अचानक गॅस गळती इत्यादीमुळे उद्भवणाऱ्या आपत्कालीन परिस्थितीची पूर्ती करण्यासाठी योग्य आपत्ती नियोजन केले पाहिजे. भूकंप / पूर यासारख्या नैसर्गिक आपत्तींसह आपत्ती / आपत्कालीन परिस्थितीत अग्निशामक उपकरणे व इतर सुरक्षा उपकरणे वापरासाठी सज्ज ठेवली पाहिजेत.

१०.९ पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

ओपनकास्ट खाण ऑपरेशनमध्ये खोदाई आणि साहित्य हाताळणे विविध क्रियांचा समावेश आहे, जे पर्यावरण प्रदूषणाचे संभाव्य स्रोत असू शकतात. वाळू खाण ४५ डिग्री सेल्सियसच्या सर्व खड्ड्यांवरील व्यवस्थित रचलेल्या बॅचद्वारे विकसित केली जाईल. धूळ दडपण्यासाठी पाण्याची फवारणी केली जाईल २००० लिटर साठवणूक क्षमतेचे टँक विकसित केली जाईल.

पर्यावरणीय समस्या	व्यवस्थापन उपाय	अंमलबजावणी
वायु वातावरण	<ul style="list-style-type: none"> • खोदकामाच्या वेळी धूळ उत्सर्जन होण्यापासून रोखण्यासाठी नियमितपणे पाणी शिंपडले जाईल. • ताडपत्रीने झालेल्या ट्रॅक्टर ट्रॉलीद्वारे वाळू वाहतूक केली जाईल. • रस्त्याच्या दोन्ही बाजूने हरित पट्टा विकसित केला जाईल जो प्रदूषणाला शोषून घेईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
आवाज आणि कंपन	<ul style="list-style-type: none"> • वाळू वाहतूक करणाऱ्या वाहनांचे प्रदूषण कमी करण्यासाठी पुढील अटींवर परवानगी दिली जाईल. • जुन्या आणि दुरुस्तीची आवश्यकता असलेला ट्रॅक्टर ट्रॉलीमधून टप्प्याटप्प्याने काम करणे. • रस्त्याच्या दुतर्फी हरित पट्टा केली जाईल. • वाळू भरणा करताना न्यूनतम आवाज होईल अशी काळजी घेतली जाईल. • मजुरांच्या श्रवण क्षमतेवर आवाजामुळे परिणाम होऊ नये म्हणून बेकहो आणि इयर प्लगचा वापर केला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
जल पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> • पावसाळ्यात तसेच पुराच्या वेळी खाणकाम टाळले जाईल. • ज्यामुळे खोदाई केलेल्या वाळू खाणींचे पुनर्भरण होईल. • नदी प्रवाह वळविला जाणार नाही. • वाळूसाठी वापरल्या जाणाऱ्या वाहनांमधून होणारी गळती 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख

	<p>थांबविणे किंवा नियंत्रित करण्यात येईल.</p> <ul style="list-style-type: none"> • वाहतूक • नदी मध्ये ट्रॅक्टर ट्रॉली धुण्याचे टाळले जाईल. • खाणीकर्म कालावधीत कंत्राटदार खाणण्याच्या योग्य आणि वैज्ञानिक पद्धतीच्या सर्व मार्गदर्शक सूचना व नियमांचे पालन करेल. 	
जैविक पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> • रात्रीच्या वेळेस जिवजंतुच्या जीवनमानात अडथळा होऊ नये या करिता खाणीकर्म प्रक्रिया फक्त दिवसा केले जाईल. • वाहतुकीदरम्यान साहित्य तिरपालने झाकलेले असेल. • वातावरणात विरखळणारे उत्सर्जन नियंत्रित करण्यासाठी रस्त्यावर पाण्याच्या शिडकावा केला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
आरोग्य आणि सुरक्षा तसेच सार्वजनिक आरोग्य आणि सुरक्षा.	<ul style="list-style-type: none"> • रस्त्यावर नियमित पाणी शिंपडणे. • कामगारांना डस्ट मास्क पुरविला जाईल. • खाण नियमांनुसार कर्मचाऱ्यांच्या सुरक्षेची काळजी घेतली जाईल. • वैद्यकीय नोंदी ठेवल्या जातील. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
सामाजिक आर्थिक पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> • स्थानिक लोकांना रोजगार दिले जाईल. • नियमित वैद्यकीय शिबिरे आयोजित केली जातील. • जवळच्या खेड्यांमध्ये विकास कामांसाठी निधी उपलब्ध करून दिला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख

**तक्ता ६ : EMP अंमलबजावणीचा अंदाजीत खर्च अंदाज
गुंतवणूक आणि आवर्ती वार्षिक खर्च (आकडे लाख रुपयात)**

क्रं	तपशील	माहिती	पिंपरी बू		खादगाव		सोन्ना	
			भांडवली किंमत	परिचालन व देखभाल खर्च	भांडवली किंमत	परिचालन व देखभाल खर्च	भांडवली किंमत	परिचालन व देखभाल खर्च
१	पर्यावरण देखरेख कार्यक्रम	हवा, पाणी, आवाज यांचे निरीक्षण करणे	०.९०	१.००	०.९०	१.००	१.००	१.२०
२.	हवा प्रदूषण नियंत्रण	पाणी शिंपडणे वाळू घाटाचे काम सुरु झाल्यावर	१.००	२.३०	१.००	४.३०	१.००	३.३०
३	वाहतूक रस्त्याचे देखभाल		०	१.२०	०	१.२०	०	१.२०
४	झाडे लावणे		१.८५	३.१०	२.९५	२.५०	२.४२	३.५०
५	ग्याबियन रचना माती अडकण्यासाठी	ग्याबियन भिंत जुन्या सीमेंट बॅगान्च्या सहाय्याने माती रोखण्यासाठी	१.००	०.२०	१.००	०.२०	१.००	०.२०
६	वाळू घाटाचे निरीक्षण	सी.सी.टी. व्ही कॅमेरास	०.३०	०.६०	०.३०	०.६०	०.३०	०.६०
७	पाणी प्रदूषण निरीक्षण	वाळू घाटाच्या कडेला भिंत किंवा बांध घालणे आणि मोबाइल टॉयलेट	०.५०	शून्य	०.५०	शून्य	०.५०	शून्य
८	आवाज प्रदूषण	झाडे आणि ट्री गार्ड	१.००	०.५०	१.००	०.५०	१.००	०.५०

	निरीक्षण							
९	आरोग्य आणि सुरक्षा	वेळोवेळी आरोग्य तपासणी करणे	-	१.००	-	१.००	-	१.००
एकूण			६.५५	९.९	६.५५	११.३	७.२२	११.५

कार्यकारी सारांश (मराठी)

खालील गावांसाठी वाळू उत्खनन कार्यकारी सारांश (गौण खनिज)

अ.क्रं	वाळूघाटाचे नाव	गावाचे नाव	खासरा क्रं.	एकूण लीज	एकूण उत्पादन ब्रास (टी.पी.ए)	एकूण प्रकल्प खर्च
१.	गोदावरी नदीवरील लासिना नदी वाळू घाट	लासिना	२६४,२७०,२७१,२७६,२७७,२७८,२७९,३००,३०९,५,६,८,७,१३,१५,३५,३६,५०,३७,५१,५२,६४	२.८५	६०४२	१,९७,८१,५०८/-
२.	गोदावरी नदीवरील वाडीपिंपळगाव वाळू घाट	वाडीपिंपळगाव	१,४,५,१२ गायरान	१.२०	४२४०	१,३८,८१,७६०/-

तालुका:-सोनपेठ, जिल्हा- परभणी (महाराष्ट्र) मधील

खालील गावांसाठी वाळू उत्खनन कार्यकारी सारांश (गौण खनिज)

कालावधी- मायनिंग प्लान EC- मंजूरीच्या तारखेपासून ०१ वर्षापर्यंत वैध असेल

पर्यावरण प्रभाव मूल्यांकन (जनसुनावणी)

“ब” २००६ च्या ई.आय.ए सूचनेच्या श्रेणी १ (अ) अंतर्गत

एस.ओ. 141 (ई) दिनांक 15. 01. 2016, एमओईएफ आणि सीसी, एसओ. 3611 (ई),

दिनांक २५.०७.२०१८

टिकाऊ वाळू उत्खनन व्यवस्थापन मार्गदर्शक तत्त्वे 2016, खाण धोरण 2020 साठी मार्गदर्शकतत्त्वे

मंत्राज ग्रीन रिसोर्सेस लिमिटेड

क्यू.सी.आय. ई.आय.ए सल्लागार ,

हॉल नं. १, पहिला मजला, नाईस संकुल,

एमआयडीसी, सातपूर,नाशिक, महाराष्ट्र

ई-मेल: info@mantrasresources.com,

uksharma@mantrasresources.com

एक्रीडिटेशन न. नाबेट/इआयए/१९२२/आरए ०२०१/ एप्रिल १८,२०२२)

सप्टेंबर- २०२१

१.० परिचय :

कार्यकारी सारांश हा प्रकल्प परभणी जिल्हातील परभणी तहसीलसाठी गौण खनिजांच्या वाळू गट खाणीची “पर्यावरण व्यवस्थापन योजना (EMP)” परभणी जिल्हा खाण कार्यालय मार्ग वर गौण खनिजांच्या वाळू गट खाणीच्या मनपाच्या नियोजनासाठी तयार करण्यात आला आहे. खाणकाम हे लासिना (२.८५ हेक्टर), वाडी पिंपळगाव (१.२० हेक्टर), आसपासच्या गावात वाळू उपसा करण्यापुरते मर्यादित आहे. लीज क्षेत्रात वाळूची उपलब्धता आहे, ड्रिलिंग आणि स्फोटाशिवाय ओपनकास्ट मॅन्युअल खाण पद्धतीने खाणकाम केले जात आहे.

१.१.१ प्रकल्प ओळख

परभणी जिल्ह्यात आढळणारा वाळू हा एक गौण खनिज पदार्थ आहे. प्रस्तावित प्रकल्प वाळू खाण हा ओपनकास्ट पद्धतीने परभणी मधील सोनपेठ तहसील मध्ये लासिना (२.८५ हेक्टर), वाडी पिंपळगाव (१.२० हेक्टर), गावामध्ये राबविण्यात येणार आहे.

१.१.२ प्रकल्प प्रस्तावाची ओळख

तक्ता १: अर्जदाराचे नाव व पत्ता

अर्जदार
जिल्हा खाण अधिकारी, परभणी (महाराष्ट्र राज्य) गांधी पार्क, परभणी, महाराष्ट्र ४३१४०१ मोब.क्र :- ७२१८६५२११ ईमेल आयडी :- dmocollectorpbn@gmail.com

१.१.३ प्रकल्पाचे स्थान

तक्ता २: प्रकल्प स्थानाचा तपशील

तपशील	लासिना घाटाचा तपशील	वाडी पिंपळगाव घाटाचा तपशील
प्रस्तावित झालेल्या खाण क्षेत्राचे नाव	गोदावरी नदीवरील लासिना वाळू घाट	गोदावरी नदीवरील वाडी पिंपळगाव वाळू घाट
जवळील गाव	वाडी पिंपळगाव आणि थडीपिंपळगाव	लासिना आणि थडीपिंपळगाव
तहसील	सोनपेठ	
जिल्हा	परभणी	
राज्य	महाराष्ट्र	
टोपोशीट क्रमांक	५६ ए/ १२	५६ ए/ १२
अक्षांश (एन)	१९°५'२९.६५"एन	१९°६'७.८६"एन
रेखांश (ई)	७६°३०'३.८८"ई	७६°३१'५९.९३"ई

१.१.४ प्रस्तावीत प्रकल्पाची आवश्यकता

वाळू आणि रेती ही सर्वात महत्त्वपूर्ण बांधकाम सामग्री आहे. देशातील पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी त्यांची उपलब्धता सुनिश्चित करणे आवश्यक आहे. या बांधकाम साहित्याची गरज वाढतच चालली आहे. संपूर्ण परभणी जिल्हा पूर्णा-गोदावरी आणि गोदावरी खोऱ्यात येतो. म्हणून गोदावरी आणि पूर्णा नदीतील हवामानाच्या घडा मोडींमुळे संपूर्ण जिल्हा अग्निजन्य खडकाने व्यापलेला आहे. परभणी जिल्ह्यात पूर्वी तयार झालेले रॉक फॉर्म तसेच व्यवस्थित दानेदार रेती बांधकाम उद्योगास अनुकूल आहे. रेतीची मागणी व पुरवठा यांच्यात पुरेशी तफावत असल्याने महाराष्ट्र सरकारला रेती उत्पादन वाढविणे भाग आहे.

१ २. प्रकल्पाचे वर्णन

लीज आणि खाण प्रक्रिये बाबत: -

स्थानिक भूविज्ञान: परभणी जिल्हातील बहुतांश भाग हा मेसोजोइक युगापसून डेक्कन ट्रप पासून बनलेल्या खडकांनी व्यापलेलेला असून, अग्निजन्य रचनेच्या बहुल आडव्या लावा यात आढळतात.

तक्ता ३ : खाणींचे आयुष्यमान व रेतीची उपलब्धता (ब्रास मध्ये)

गावाचे नाव	लासिना	वाडी पिंपळगाव
उत्खननासाठी वाळूचे प्रमाण (ब्रास)	२.८५	१.२०
खाणीचे आयुष्यमान	१ वर्ष	१ वर्ष

प्रस्तावित खान काम

पूर्णा नदीच्या खाणीत वाळूचा साठा काढण्यासाठी ओपनकास्ट मॅन्युअल खाण पद्धत वापरली जाईल.

ओपनकास्ट खाणीचे काम:-

खाणपट्टी ही नदीच्या पात्रावर आहे आणि उपसा केलेले खनिज दर वर्षी पुन्हा भरून निघतात. महसूल व वन विभाग मंत्रालय मुंबई यांच्या अधिसूचना क्र. ११ (१x) व १२ नुसार तसेच महाराष्ट्र शासन निर्णय क्र. गौखानी - १०/०६१५/प्र.क्र.२८९/ख दिनांक ०३.०१.२०१८ नुसार खाणकाम केवळ मजूर, मनुष्य बळाच्या, कुदळ (फावडा), घमेळा / पॅनच्या सहाय्याने केले जाईल.

उतखानन प्रक्रियेतील प्रत्येक चक्र मध्ये खलील गोष्टींचा अंतर्भाव असतो.

- ओव्हर बर्डन हटविणे** : ओव्हर बर्डन अपेक्षित नाही. त्यामुळे ओव्हर बर्डन काढण्याची गरज नाही.
- वाळू उत्खनन**: वाळूचे खोदकाम हे मनुष्य बळाद्वारे, कुदळ, फावडा यांच्या सहाय्याने केले जाईल.
- ट्रॅक्टर ट्रॉली भरणे** : ट्रॅक्टर ट्रॉलीचे भरण्याचे काम हे मनुष्य बळाद्वारे कुदळ, फावडा, व घमेले यांच्या सहाय्याने केले जाईल.
- नदी पात्रा/ वाळू घाटा पासून वाळू साठवणूक क्षेत्र पर्यंतची वाहतूक** : खाण मालक जवळच्या रस्त्यावर नदीकाठी किंवा वाळू घाटाच्या बाहेर वाळू साठवणूक क्षेत्र तयार करेल. उपसलेली वाळू ट्रॅक्टर ट्रॉलीच्या सहाय्याने वाळू घाटापासून वाळू साठवणूक क्षेत्र पर्यंत नेले जाईल.
- वाळू साठवणूक क्षेत्रापासून ते ग्राहकांपर्यंत वाळूची वाहतूक** :- वाळूची वाहतूक ट्रॅक्टर ट्रॉली परवानगीयोग्य प्रमाणासह केले जाईल.

- vi. **सुधारणा** :-अर्जदार शास्त्रीय पद्धतीने खाणकाम करतील जेणेकरून पावसाळ्यात खाणी परत आपोआप भरून येईल. अर्जदाराकडून नदीच्या दुतर्फा काठावर तशेस इतर मोकळ्या जागांवर वृक्षारोपण केले जाईल.

यांत्रिकरण निषध: -

खाणकाम केवळ मनुष्य बळाच्या साहायाने केले जाईल, कोणत्याही प्रकारचे यंत्र वापरले जाणार नाही.

तक्ता क्र. ४ : अंतर्गत क्षेत्रातील भूमी वापर पद्धती (हेक्टर)

अ.क्र	तपशील	लासिना		वाडी पिंपळगाव	
		मित्तिस आज क्षेत्र	१ वर्षानंतर क्षेत्र	मित्तिस आज क्षेत्र	१ वर्षानंतर क्षेत्र
१	वनीकरनां तर्गत मातीचा वरील थर क्षेत्र	-	-	-	-
२	मातीच्या वरील थराचे साठवण	-	-	-	-
३	हरित पट्टा	-	-	-	-
४	ओव्हरबर्डन डंप	-	-	-	-
५	खनिज साठा	-	-	-	-
६	पायाभूत सोयी (कार्यशाळा, प्रशासन. इमारत इ.)	-	-	-	-
७	खाण पट्टे क्षेत्रातील खाण रस्ता	-	-	-	-
८	वाळू उत्खननासाठी वापरलेले क्षेत्र	०.०००	२.८५	०.०००	१.२०
९	वाळू खाण आणि इतर वापरासाठी व्हर्जिन लीज क्षेत्र	२.८५	०.०००	१.२०	०.०००
१०	रस्ता				
११	रेल्वे	-	-	-	-
१२	टेलिंग तलाव	-	-	-	-
१३	सांडपाणी प्रक्रिया यंत्रसंच	-	-	-	-

१४	खनिज पृथक्करण यंत्रसंच	-	-	-	-
१५	टाउनशिप एरिया	-	-	-	-
१६	इतर निर्दिष्ट करणे	-	-	-	-
१७	मालकी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी	सरकारी नदी
	एकूण	२.८५	२.८५	१.२०	१.२०

१.३.६ जैविक पर्यावरण

वनस्पती - अभ्यासाच्या क्षेत्रा मध्ये प्रामुख्याने दक्षिणी कोरडे मिश्रित पर्णपाती जंगले आहेत आणि अभ्यास क्षेत्रावर आम, बाबुळ, बेल, बोर, चंदन, जांभूळ, करंज, निम, इ. यांचे वर्चस्व आहे.

जीव - प्राणी - अभ्यासाच्या वेळी सामान्यता आदळलेल्या प्रजाती म्हणजे ससा, उंदीर, भारतीय कोल्हे इत्यादी.

अभ्यासाच्या काळात कोणत्याही प्रकारची धोकादायक किंवा धोकादायक वनस्पती आढळू शकली नाहीत.

१.३.७ लोकसंख्याशास्त्र आणि सामाजिक-अर्थशास्त्र

२०११ च्या जनगणनेनुसार, अभ्यास क्षेत्रामध्ये एकूण ५७ गावे आहेत, ज्यांची एकूण लोकसंख्या ७३८१७ आहे व घरांची संख्या १५०५८ आहे.

१.४ पर्यावरणीय प्रभाव आणि उपाययोजना

१०.४.१ वायु गुणवत्तेवर परिणाम

खाणकामांचे काम मनुष्य बळाच्या सहाय्याने केले जाईल त्यासाठी कोणतीही यंत्र, ड्रिलिंग व स्फोटके वापरली नाहीत. म्हणूनच हवेच्या गुणवत्तेत प्रभाव पडणार नाही. वाळू घाटातून जवळच्या आगारात किंवा इच्छित ठिकाणी वाळू साठी फक्त ट्रॅक्टर-ट्रॉली वापरली जाईल.

ही अतिरिक्त रहदारी हाताळण्यासाठी सक्षम परिवहन मार्ग आहेत.

उपाययोजना: वायू प्रदूषण नियंत्रणासाठी पुढील काळजी घेतली जाईल.

- रस्त्यावर नियमितपणे पाणी शिंपडले जाईल. यामुळे धूळ उत्सर्जनात आणखी ७५% घट होईल.
- वाहतूक करणाऱ्या वाहनांना ताडपत्रीने झाकलेले जाईल. रस्ते कोरडे असल्यास पाणी शिंपडावे याची काळजी घेतली जाईल.
- रस्ते समतल नसल्यास समतल केले जातील. त्यामुळे हे वाहनांचा सहज प्रवाह सुनिश्चित करेल आणि गळती रोखेल.
- ओव्हरलोडिंग कडक निषिद्ध केले जाईल.
- गॅस उत्सर्जन रोखण्यासाठी वाहनांचे योग्य ट्यूनिंग.

रस्त्याच्या कडेला झाडे लावणे जवळपासच्या गावांमध्ये धुळीचा प्रभाव कमी करण्यास मदत करते.

१०.४.२ धवनी गुणवत्तेवर परिणाम:

वाळू उत्खननामुळे कोणताही महत्त्वपूर्ण धवनी निर्माण होणार नाही कारण संपूर्ण प्रक्रिया स्वहस्ते केले जाईल. केवळ ट्रॅक्टरमुळे थोडासा आवाज वाढेल.

उपाय योजना: वाहनांच्या गजबटामुळे निर्माण होणारा थोडासा धवनी योग्य देखभालीच वापरून व ट्रॅक्टर ट्रॉलीवर वेग मर्यादा आणून धवनीची मर्यादा कमी केली जाईल.

१०.४.३ पाण्याच्या वातावरणावर परिणाम:

वाळूच्या खाणकामचा प्रवाह स्ट्रीमबेडच्या आत किंवा जवळपास झाल्याचा थेट परिणाम त्या प्रवाहाच्या प्राणी व वनस्पति ह्यांचा जीवनावर होतो. नदीच्या खालच्या कोरड्या भागात प्रकल्प उपक्रम राबविल्यामुळे प्रकल्पातील कोणत्याही कामकाजाचा परिणाम पाण्याच्या वातावरणावर किंवा किनारपट्ट्यांच्या वस्तीवर होत नाही. प्रकल्पांमध्ये कोणताही प्रवाह वळविणे किंवा तोडणे प्रस्तावित नाही. नदीतून पाणी पंप करण्यासाठी किंवा भूगर्भातील पाणी उपसा करण्याबाबत देखील प्रस्तावाची कल्पना केलेली नाही. कमी पाण्याच्या दिवसात, प्रस्तावित वाळू खाणीकर्म नदीच्या प्रवाहाला प्रभावित करणार नाही आणि म्हणूनच, या प्रकल्पामुळे पृष्ठभाग जलविज्ञान आणि भूजल प्रणालीवर कोणताही विपरीत परिणाम होणार नाही. वाळू उत्खनना कालावधीत प्रस्तावित खाणकाम हे योग्य आणि वैज्ञानिक पद्धतीने केले जाईल तशेस प्रास्ताविकद्वारा मार्गदर्शक तत्त्वे आणि नियमांचे पालन केले जाईल.

उपाय योजना:

वाळू नदीच्या मध्यभागी / तळाशी आढळतात. लीज कालावधी दरम्यान, वाळू वरच्या पृष्ठभागापासून ते मर्यादीत लीज क्षेत्रातील खाणकाम मंजूर खोलीपर्यंत काम करून वाढले जाईल.

१०.४.४. भू-वातावरणावर परिणाम-

जमीनीवरील पर्यावरणीय व्यवस्थापन:

नदी कायदा खाणीकर्म आणि त्या अनुषंगी प्रक्रिया द्वारे नदी मध्ये तात्पुरते खांनांचे खड्डे आणि रस्ते तयार होतात. या प्रक्रियेत कचरा निर्मिती होत नसल्याने कचरा डेपो ची आवश्यकता नाही.

उपाययोजना:

- खाणी काम भूजल पातळीच्या खाली आणले जाणार नाही.
- प्रचलित कायद्यानुसार पिण्याचे पाणी, विश्रांती, प्राथमिक उपचार बॉक्स आणि कल्याणकारी सुविधा पुरवेल.
- कोरड्या हंगामात खोदलेले क्षेत्र म्हणजे पावसाळ्यात पुन्हा भरून निघेल.
- पावसाळ्यात जमा झालेली वाळू नवीन उत्खननासाठी उपलब्ध असेल.
- कंत्राटदार महाराष्ट्र गौण खनिज उतारा विकास आणि नियमन, २०१३ चे पालन करतील.

१०.४.५ जैविक घटकावरील परिणाम

जैविक घटकावरील अपेक्षित प्रभाव आणि उपाय योजना

अंदाजीत परिणाम	सूचक उपाय
पक्षी किंवा सरपटणारे प्राणी इ. वन्य जीवांच्या मुक्त हालचालींचा अटकाव.	<ul style="list-style-type: none"> पक्ष्यांना अंतर्गत क्षेत्र ओलांडताना त्यांना बिलकुल अटकाव केला जाणार नाही. अंतर्गत क्षेत्रात अन्न, पॉलिथीन कचरा इत्यादी मुळे प्राणी पक्षी आकर्षित होतात त्यामुळे सादर क्षेत्रात मजुरांना अशा वस्तु टाकण्यास परवानगी दिली जाणार नाही. पीयूसी असलेल्या केवळ कमी प्रदूषण करणाऱ्या वाहनांना खाण सामग्री वाहून नेण्याची परवानगी असेल. ध्वनी प्रदूषण (नियमन व नियंत्रण) नियम २०००, सीपीसीबीच्या नियमांनुसार दिवसाची मर्यादा (सायलेंट झोन- ५० डीबी (ए) व निवासी क्षेत्र मध्ये ५५ डीबी-ए आहे नियंत्रण (नियम २००० नुसार) ध्वनी पातळी कायम ठेवली जाईल..
वाहीत प्रदेशातील पर्यावरणीय प्रणाली तशेस आर्द्रभूमीला अडथळा	वाहीत प्रदेशातील पर्यावरणीय प्रणाली किंवा आर्द्रभूमि ला कामगारांचा त्रास होणार नाहीत.
प्रवाहाच्या वरील व खलील बाजूच्या पाण्याच्या गुणवत्तेचे परीक्षण करणे	पाण्याच्या गुणवत्तेवर होणाऱ्या दुष्परिणामांचे मूल्यांकन करण्यासाठी दर महिन्यातून एकदा प्रवाहाच्या वरील व खलील भागातून पाण्याची गुणवत्ता परीक्षण केली जाईल आणि शुद्ध पाण्याची परिस्थिती राखण्यासाठी खाणकामांवर नियंत्रण ठेवले जाईल.

पर्यावरणावरील परिणाम :

वाहिन्याच्या मॉर्फॉलॉजीतील मोठ्या बदलांद्वारे जरूरीपेक्षा जास्त आणि अवैज्ञानिक रीडबेड वाळू उत्खननामुळे जलीय आणि वाहीत प्रदेशातील वस्ती नष्ट होते, परिणामी बेड खराब होणे, बेड कोरसनिंग, स्ट्रिम बेड जवळील पाण्याचे पातळे आणि प्रवाह अस्थिरता यांचा समावेश आहे. या प्रभावांमुळे वाहीत प्रदेशातील आणि जलचर मुळे बायोटाचे अधोगती होऊ शकते आणि यामुळे पूल आणि इतर संरचना खराब होऊ शकतात. सतत उत्खनना मुळे संपूर्ण पातळी खराब होऊ शकते.

वाळू उत्खननामुळे अतिरिक्त वाहनांची रहदारी वाढते, ज्याच्या वातावरणावर नकारात्मक परिणाम होते. ज्या ठिकाणी रस्ते वाहीत प्रदेशाला खेद देतात.

उपाय योजना:

प्रस्तावित खाणकाम पूर्वी सांगितल्या प्रमाणे वैज्ञानिक पद्धतीने केले जाईल, परंतु या गोष्टीचा लक्षणीय परिणाम अपेक्षित नाही, तथापि, त्यास कमी करण्यासाठी पुढील उपाय योजना केल्या जातील:

१. पूर्वी नमूद केल्याप्रमाणे सर्व प्रक्रिया मनुष्य बळाद्वारे राबविली जातील.
२. प्रामुख्याने प्रजनन काळातील जीवण्यावरील परिणाम कमी करण्यासाठी पावसालात कोणतेही खाण काम केले जाणार नाही.
३. खाणकाम साइटवर वनस्पती नसल्यामुळे कोणत्याही वनस्पतींमध्ये पुरेसे अंतर ठेवणे आवश्यक नाही.
४. पूल, धरणे व इतर काही संरचना असल्यास अशा महत्त्वाच्या रचनेच्या आसपास कोणत्याही खाणकाम केले जाणार नाही.
५. जलचरांच्या मुक्त हालचालींना बाधा पोहचू नये म्हणून कोरड्या भागावर खाणकाम केले जाईल.
६. पाण्याच्या जीवनावरील परिणाम कमी करण्यासाठी पावसाळ्यात कोणत्याही प्रकारचे खाणकाम केले जाणार नाही.
७. खाणकामातून वाळूच्या वाहतुकीसाठी खाणीतून इच्छित ठिकाणी जाण्यासाठी ट्रॅक्टर तैनात केले जाईल ज्यामुळे वहीत प्रदेशातील वस्तीत काही बाधा होणार नाही. वातावरणावर कमी परिणाम होण्याच्या दृष्टीने वाहतुकीसाठी निवडली जाईल, वाहतुकीच्या उद्देशाने कामावर असलेली सर्व वाहने पीयूसी प्रमाणित असतील. खाणकाम बंद केल्यावर तशेस पावसाळ्याच्या वेळी, खराब झालेली तट/ किनारा भरून/ दुरुस्त करण्यात येईल ल आणि नकारात्मक प्रभाव कमी करण्याच्या उपायोजना केल्या जाईल.
८. लीज क्षेत्रात कोणत्याही दिवे लावण्यास परवानगी नाही.
९. परिसरात वाळूचे ढीग टाकण्यास परवानगी नाही.
१०. लीज क्षेत्रात वन्यजीवांचे लक्ष विचलित करणे अथवा आकर्षित होऊ नये यासाठी अन्न, पॉलिथिन कचरा इत्यादी टाकण्यास परवानगी दिली जाणार नाही.
११. नित्यनियममध्ये अडथळा येऊ नये वन्यजीवांच्या मुळे त्याचे लक्ष वेधून घेऊ शकतील.
१२. वहीत प्रदेशातील रस्त्यांवर अतिक्रमण करणार नाहीत आणि वाळू उत्खनन वाहतुकीसाठी कोणतीही झाडे कापून साफ केली जाणार नाहीत.

१०.५ उपलब्ध असल्याची उपकरणांची पर्यावरणीय विश्लेषण:

१०.५.१ वाळू घाटा वरील पर्याय-

जिथे वाळू अस्तित्वात आहे तिथे खाणी काढणे आर्थिकदृष्ट्या आवश्यक आहे. बाजार पेठांजवळ किंवा वाहतुकीच्या मार्गावर खाण स्थानांना प्राधान्य दिले जाते.

१०.५.२ तंत्रज्ञान पर्याय: -

वाळूच्या ठेवी काढण्यासाठी कोणतेही वैकल्पिक तंत्रज्ञान उपलब्ध नाही केवळ ओपनकास्ट मॅन्युअल मायनिंग पद्धत अवलंबली जाईल.

१०.६ पर्यावरण मॉनिटरिंग प्रोग्राम:

प्रकल्पाच्या कार्याच्या अंमलबजावणी दरम्यान, केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळ व राज्य प्रदूषण नियंत्रण मंडळ महाराष्ट्राचा मार्गदर्शक सूचनांनुसार विविध पर्यावरणीय गुणधर्मांचे नमुने व विश्लेषण केले जाईल. हा कार्यक्रम राबविण्यासाठी पर्यावरण व्यवस्थापन कक्ष स्थापन केला जाईल.

१०.७ अतिरिक्त अभ्यास

१०.७.१ आपत्कालीन अभ्यास- कुठलाही अपघात घडत असता सर्व प्रथम त्याच्या परिणामांचे/ जोखीम/ विश्लेषण करून त्या अपघातचे परिणाम दूरवर व दूरगामी होऊ नये या करिता जोखीम अभ्यास केले जावेत.

१०.७ .२ आपत्ती अभ्यास: -

आग, स्फोट, अचानक गॅस गळती इत्यादीमुळे उद्भवणाऱ्या आपत्कालीन परिस्थितीची पूर्ती करण्यासाठी योग्य आपत्ती नियोजन केले पाहिजे. भूकंप / पूर यासारख्या नैसर्गिक आपत्तींसह आपत्ती / आपत्कालीन परिस्थितीत अग्निशामक उपकरणे व इतर सुरक्षा उपकरणे वापरासाठी सज्ज ठेवली पाहिजेत.

१०.९ पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

ओपनकास्ट खाण ऑपरेशनमध्ये खोदाई आणि साहित्य हाताळणे विविध क्रियांचा समावेश आहे, जे पर्यावरण प्रदूषणाचे संभाव्य स्रोत असू शकतात. वाळू खाण ४५ डिग्री सेल्सियसच्या सर्व खड्ड्यांवरील व्यवस्थित रचलेल्या बॅचद्वारे विकसित केली जाईल. धूळ दडपण्यासाठी पाण्याची फवारणी केली जाईल २००० लिटर साठवणूक क्षमतेचे टँक विकसित केली जाईल.

पर्यावरणीय समस्या	व्यवस्थापन उपाय	अंमलबजावणी
-------------------	-----------------	------------

<p>वायु वातावरण</p>	<ul style="list-style-type: none"> • खोदकामाच्या वेळी धूळ उत्सर्जन होण्यापासून रोखण्यासाठी नियमितपणे पाणी शिंपडले जाईल. • ताडपत्रीने झालेल्या ट्रॅक्टर ट्रॉलीद्वारे वाळू वाहतूक केली जाईल. • रस्त्याच्या दोन्ही बाजूने हरित पट्टा विकसित केला जाईल जो प्रदूषणाला शोषून घेईल. 	<p>प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख</p>
<p>आवाज आणि कंपन</p>	<ul style="list-style-type: none"> • वाळू वाहतूक करणाऱ्या वाहनांचे प्रदूषण कमी करण्यासाठी पुढील अटींवर परवानगी दिली जाईल. • जुन्या आणि दुरुस्तीची आवश्यकता असलेला ट्रॅक्टर ट्रॉलीमधून टप्प्याटप्प्याने काम करणे. • रस्त्याच्या दुतर्फा हरित पट्टा केली जाईल. • वाळू भरणा करताना न्यूनतम आवाज होईल अशी काळजी घेतली जाईल. • मजुरांच्या श्रवण क्षमतेवर आवाजामुळे परिणाम होऊ नये म्हणून बेकहो आणि इयर प्लगचा वापर केला जाईल. 	<p>प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख</p>
<p>जल पर्यावरण</p>	<ul style="list-style-type: none"> • पावसाळ्यात तसेच पुराच्या वेळी खाणकाम टाळले जाईल. • ज्यामुळे खोदाई केलेल्या वाळू खाणींचे पुनर्भरण होईल. • नदी प्रवाह वळविला जाणार नाही. • वाळूसाठी वापरल्या जाणाऱ्या वाहनांमधून होणारी गळती थांबविणे किंवा नियंत्रित करण्यात येईल. • वाहतूक • नदी मध्ये ट्रॅक्टर ट्रॉली धुण्याचे टाळले जाईल. • खाणीकर्म कालावधीत कंत्राटदार खाणण्याच्या योग्य आणि वैज्ञानिक पद्धतीच्या सर्व मार्गदर्शक सूचना व नियमांचे पालन करेल. 	<p>प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख</p>

जैविक पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> रात्रीच्या वेळेस जिवजंतुच्या जीवनमानात अडथळा होऊ नये या करिता खाणीकर्म प्रक्रिया फक्त दिवसा केले जाईल. वाहतुकीदरम्यान साहित्य तिरपालने झाकलेले असेल. वातावरणात विरखळणारे उत्सर्जन नियंत्रित करण्यासाठी रस्त्यावर पाण्याच्या शिडकावा केला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
आरोग्य आणि सुरक्षा तसेच सार्वजनिक आरोग्य आणि सुरक्षा.	<ul style="list-style-type: none"> रस्त्यावर नियमित पाणी शिंपडणे. कामगारांना डस्ट मास्क पुरविला जाईल. खाण नियमांनुसार कर्मचाऱ्यांच्या सुरक्षेची काळजी घेतली जाईल. वैद्यकीय नोंदी ठेवल्या जातील. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख
सामाजिक आर्थिक पर्यावरण	<ul style="list-style-type: none"> स्थानिक लोकांना रोजगार दिले जाईल. नियमित वैद्यकीय शिबिरे आयोजित केली जातील. जवळच्या खेड्यांमध्ये विकास कामांसाठी निधी उपलब्ध करून दिला जाईल. 	प्रकल्प आधिकाऱ्याद्वारे नियमित देखरेख

तक्ता ६ : EMP अंमलबजावणीचा अंदाजीत खर्च अंदाज गुंतवणूक आणि आवर्ती वार्षिक खर्च (आकडे लाख रुपयात)

क्रं	तपशील	माहिती	लासिना		वाडी पिंपळगाव	
			भांडवली किंमत	परिचालन व देखभाल खर्च	भांडवली किंमत	परिचालन व देखभाल खर्च
१	पर्यावरण देखरेख कार्यक्रम	हवा, पाणी, आवाज यांचे निरीक्षण करणे	०.९०	१.००	०.८०	१.००
२.	हवा प्रदूषण नियंत्रण	पाणी शिंपडणे वाळू घाटाचे काम सुरु झाल्यावर	१.००	३.८०	१.००	३.५०
३	वाहतूक रस्त्याचे देखभाल		०	१.३०	०	१.२०

४	झाडे लावणे		३.३२	४.९०	२.२४	४.५५
५	ग्याबियन रचना माती अडकण्यासाठी	ग्याबियन भिंत जुन्या सीमेंट बॅगान्च्या सहाय्याने माती रोखण्यासाठी	१.००	०.२०	१.००	०.२०
६	वाळू घाटाचे निरीक्षण	सी.सी.टी. व्ही कॅमेरास	०.३०	०.६०	०.३०	०.६०
७	पाणी प्रदूषण निरीक्षण	वाळू घाटाच्या कडेला भिंत किंवा बांध घालणे आणि मोबाइल टॉयलेट	०.५०	शून्य	०.५०	शून्य
८	आवाज प्रदूषण निरीक्षण	झाडे आणि ट्री गार्ड	१.००	०.५०	१.००	०.५०
९	आरोग्य आणि सुरक्षा	वेळोवेळी आरोग्य तपासणी करणे	-	१.००	-	१.००
एकूण			८.०२	१३.३	६.८४	१२.५५